איסאק ריבאלאווסקי וועט באערט ווערן ביי דינער דעם 3טן דעצעמבער, 1989

A HAPPY NEW YEAR! ראש השנה נומער לשנה טובה תכתבו!

BIALYSTOKER STIMME

ביאליסטאקער שטימע

אפיציעלער ארגאן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 345 ■ ראש השנה, תש"נ — ניו יארק, סעפטעמבער, 1989 ■ 68־טער יארגאנג

NATIONAL COMMITTEE FOR FURTHERANCE OF JEWISH EDUCATION

דעם קומענדן 3טן דעצעמבער, 1989, וועט דער וועד החינוך הכשר, באקאנט אלס די נאציאנאלע רעליגיע שעה ארגאניזאציע, פייערן זיין 49טן יובילי ביים גרויסן יערלעכן דינער אין דעם שעראטאן סענטער האטעל.

יעדן יאר קלייבט מען אויס א פראמינענטע געזעלשאפליכן טויער, וועלכער ווערט באערט מיט א ספעציעלער אויסצייכענונג — "הומאניטארין אוואָרד". היי־יאר האט אונזער קאמיטעט בעשלאסן צו געבן די וויכטיקע אויסצייכענונג און אוואָרד צו איסאק ריבאלאווסקי.

מיר האבן ניט לאנג באזוכט די ביאליסטאקער היים פאר עלטערע מענטשן אויף איסט בראדווי און זיינען געווען איבעראשט צו זען אזא שיינעם פלאץ מיט אלערלייי מאדערנע איינריכטונגען און אזא וואונדערבארן פראגראם פון באדינונג און אקטיוויטעטן -לטובת די איינוואוינער פון דער היים. מיר זיינען געווען זייער שטארק באאיינדרוקט פון מר. ריבאלאווסקי און מיר גלויבן אז ער האט גוט פארדינט צו באקומען דעם כבוד.

מיר זיינען זיכער אז איר זענט אלע מסכים מיט אונדז, און אז איר וועט געבן אייער פולסטע שטיצע צו דער אונטערנעמונג לכבוד ריבאלאווסקי.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דינער, וועט ארויסגעבן וועלן א פראכטפולער זשורנאל, וואס וועט טיילווייז זיין געווידמעט צו ריבאלאווסקי און צו זיין רעקארד פון דערגרייכונגען. יעדער איינער וועט באקומען א בלאנק דורך וועלכן איר וועט זיך קענען באטייליקן מיט די פילע גוטע פריינד און פארערער צו באגריסן ריבאלאווסקין מיט א פאסיקער "עד"־באגריסונג אין דעם זשורנאל.

מיר קוקן פארואוס צו אייער קאאפעראציע צו מאכן דעם דינער און זשורנאל א געהעריקן אויסדרוק פון אפשאצונג צו ריבאלאווסקי'ס איבערגעגעבנקייט און לייסטונגען פאר דער אידישער געמיינדע.

מיט הארציקע ברכות פאר א גוט, געבענטשט יאר, א כתיבה וחתימה טובה,

מיט כבוד,

הרב יעקב י. העכט,
עקז. וויס פרעזידענט

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

אַ וועגדונג צו די לייענער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע"

● פון סאָל קרים

אַ יר וועט מסתמא פרעגן: וואָס האָט דער „דיוס", אַדער מיטגלידֿ־אַפּצאָל צו טאָן מיט דער „ביאַליסטאָקער שטימע"? איז דער ענטפער — זייער אַ סך.

וועגן די „ביאַליסטאָקער שטימע" איז געגרינדעט געוואָרן מיט 68 יאָר צוריק, דורך מר. דוד סאָהן ע"ה, איז באַשלאָסן געוואָרן, אַז דער דיוס־אַפּצאָל, וואָס איז דאָן געווען פּינף דאָלאָר אַ יאָר, זאָל גיין אויסשליס־לעך פאַר די אויסגאַבן פון זשורנאַל, וועלכער דער־שיינט צוויי מאָל אַ יאָר — ראש־השנה און פּסח.

אמת, אָלץ איז דאָן געווען ביליק, דאָס דרוקן און דאָס אַרויסשיקן. אָבער אויך דאָן האָבן די הוצאות ניט געדעקט די אויסגאַבן. פלעגן טאָקע די מערסטע מיט־גלידֿער צושיקן וויפל זיי האָבן געקענט. איך בין זיכער, אַז ס׳זענען נאָך היינט דאָ ביאַליסטאָקער, וועלכע געדענקען יענע צייטן.

היינט, מיינע פריינט, זענען מיר אין אַ גאַנץ אַנ־דערער לאָגע און ס׳איז אויך אַן אַנדער „שטימע". ערשטנס איז דער זשורנאַל צוויי מאָל אַזוי גרויס; די „שטימע" ווערט געדרוקט אין צוויי שפּראַכן — אידיש און ענגליש: כמעט יעדעס אַרטיקל, אַדער גע־שעניש ווערט באַגלייט מיט אַ בילד, כדי בעסער צו אילוסטרירן דאָס אַרטיקל. די אָלע זאַכן זענען עקסטרא און דאָס מיינט — גרעסערע אויסגאַבן. למשל, יעדעס בילד קאָסט עקסטרא 12 דאָלאָר.

לאָמיר דאָ ברענגען אַ צאָל סטאַטיסטישע פּרטים וועגן דער „ביאַליסטאָקער שטימע". איך בין גוט באַ־קאַנט מיט די דאָזיקע זאַכן, ווייל איך בין דער „היטער פון די געלט־אויסגאַבן" פון דער היים און צענטער.

מיר דרוקן פון 3,000 ביז 3,400 „שטימעס" צוויי מאָל אַ יאָר, וואָס מיינט כמעט 7 טויזנט נומערן אַ יאָר. פון זיי ווערן 4 טויזנט אַרויסגעשיקט אין די פאַר־אייניקטע שטאַטן, וואו ס׳וואוינען די מערסטע ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט.

60 פּראָצענט פון אָלע מיטגלידֿער אין אַמעריקע שיקן אַריין זייער יערלעכן מיטגלידֿ־אַפּצאָל. איך מוז צוגעבן, אַז אַ סך פון זיי, ספּעציעל פון די ווייטערע שטעט, שיקן אַריין מער ווי די 25 דאָלאָר „דיוס". די אַנאַנסן און באַגריסונגען אינעם זשורנאַל ברענגען אויך אַריין אַ געווייסע סומע געלט.

אויב אַזוי, וואָס איז דער פּראָבלעם? איז דער ענטפער, אַז די קאָרגע 7 טויזנט „שטימעס" וואָס מיר דרוקן און שיקן פאַנאַנדער יעדעס יאָר, קאָסט אונז 25 טויזנט דאָלאָר.

„לוינט זיך דער גאַנצער קלאַפּאָט?", האָב איך גע־פרעגט מר. ריבאַלאָווסקי׳ן, נאָך דעם ווי כ׳האָב אים געוויזן די ציפערן.

„געוויס לוינט זיך עס!", איז געוועזן זיין שנעלער ענטפער, אַז אַ מינוט קלערן. „דאָס איז דער אייניצי־קער וועג פון קאָמוניקירונג צווישן דער ביאַליס־טאָקער היים און צענטער מיט די מיטגלידֿער איבער גאַנץ אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט. מיט דער „שטימע" ווייזן מיר וואָס מיר זענען און וואָס מיר טוען, ניט בלויז פאַר די לאַנדסלייט, נאָר אויך פאַר ישראל און פּלל ישראל", האָט דערקלערט דער עקזע־קוטיוו־דירעקטאָר מר. ריבאַלאָווסקי.

די „שטימע" דינט ניט בלויז ווי אַ פּיזישע פאַר־בינדונג צווישן אונז, וואָס וואוינען אין אַלע עקן וועלט. זי האָט אויך אַ פּסיכאָלאָגישע באַדייטונג, ווייל זי האָלט אונז צוזאַמען מיט וויזדע און שטאָלץ און מיר זענען שטענדיק גרייט צו העלפן איינער דעם אַנדערן.

אָבער דער וואָקסנדיקער פּרעסטיזש, אַ דאַנק דער „שטימע", קאָסט אַ סך געלט. מיר שיקן 2,400 און אַמאָל מער „שטימעס" יעדן יאָר כמעט איבער דער גאַנצער וועלט, ווי אַרגענטינע, בראָזיל, מעקסיקע, אויסטראַליע און אַ סך נומערן קיין ישראל. אויך אין יעדער גרויסער ביבליאָטעק אין אַמעריקע און ישראל קען מען געפינען די „ביאַליסטאָקער שטימע". אָבער דאָס ברענגט ניט אַריין קיין געלט, נאָר בלויז כבוד.

טייערע פריינט, מיר זענען זיכער אַז איר זענט מסכים מיט מיר, אַז די „שטימע" איז טאָקע וויכטיק און נויטיק. אויב איר האָלט אויך אַז מיר דאַרפן זיך האַלטן ביי דער טראַדיציע, אַז דער „דיוס" זאָל דעקן די הוצאות פון אונזער זשורנאַל, דאַרפט איר אָלע אַיינצאָלן דעם מיטגלידֿ־אַפּצאָל און — מיט אַ צולאָג, אויב איר קענט.

איך דאַנק אייך פאַרויס.

BIALYSTOKER STIMME
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

בייגעליגט אין מיין ביישטייערונג פון _____ דאָלאָר פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע", כדי צו העלפן וויטער אַרויסגעבן די וויכטיקע אויסגאַבע.

NAME _____

ADDRESS _____

CITY _____ **STATE** _____

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 345 ■ ראש השנה, תש"נ — ניו יארק, סעפטעמבער, 1989 ■ 67־טער יאָרגאַנג

אונזער הילף פאַר דער ישראל־אַרמיי

● פון איסאק ריבאלאווסקי

עקזעקוטיוו־דירעקטאר פון ביאליסטאקער צענטער און היים אין ניו־יארק

א באזוך אין ישראל איז ניט קיין נייעס. איך און מיין פרוי מאלי זענען שוין דאָרט געווען אזש 22 מאל. אבער דער לעצטער באזוך, פון דעם 6 ביזן 19 יוני, 1989, האָט דאָך געהאָט א ספעציעלע באדייטונג, ווייל דער ביאליסטאקער צענטער האָט דאָס מאל אונטערגענומען א ספעציעל וויכטיקן פראיעקט אין מדינת־ישראל.

איידער מיר זענען געפאָרן קיין ישראל, בין איך אייגעלאָדן געוואָרן אין א טעלעוויזיע־סטודיע, וועלכע האָט צוגעגרייט א „טעלעטאָן" פאַר דער ישראל־אַרמיי. דער פראיעקט איז באשטאַנען אין שאפן געלט פאַר אן אָפרו און פארווירקלונג־קעמפ פאַר סאלדאטן אין אשקלון. די יונגע ישראל־זעלנער קומען דאָרט זיך אָפצורוען אויף א וואָך צייט און סוף־וואָך קומען צו זיי זייערע עלטערן, צו פאַר־ברענגען מיט די קינדער, איידער זיי גייען צוריק צו פאַר־טיידיקן אונזער אידיש פאָטערלאַנד.

וועז מיר זענען געקומען אין דער סטודיע, האָבן זיך שוין דאָרט געפונען א סך פאַרשטייער פון ארגאניזאציעס, ווי אויך ארטיסטן און זינגער פון ישראל און אמעריקע. יעדער פון זיי האָט אונטיילגענומען אין דעם „טעלעטאָן", וועלכער איז געווייזן געוואָרן אויף קיבל־טעלעוויזיע איבערן גאנצן לאנד.

וועז ס'איז געקומען די ריי פאַר מיין אויפטריט, האָב איך געמאלדן, אז דער ביאליסטאקער צענטער און גראד־נער פריינט אין ניו־יארק, גיט 10 טויזנט דאָלאָר פאַר דעם אָפרו־קעמפ. גלייכצייטיק האָב איך און מיין פרוי באזונדער בייגעשטייערט 5 טויזנט דאָלאָר פאַר דעם זעלבן פראיעקט. גלייך נאָך דעם האָב איך אריינגענומען ביידע טשעקס, אויף 15 טויזנט דאָלאָר, און זיי איבערגעגעבן צו די אָנפירער פון דעם קאמפיין. דאָס איבערגעבן די צוויי טשעקס איז גלייך געווייזן געוואָרן אויף דער טעלעוויזיע.

אונזער באָזוך אין אָשקלון

אויפן צווייטן טאָג נאָך אונזער אָנקומען קיין תל־אביב, איז צו אונז געקומען אין האָטעל א פארשטייערין פון די „פריינד פון דער ישראל־אַרמיי". זי איז ניט געקומען אַליין, נאָר מיט א שאָפער און א לימוזינע וועלכע האָט אונז גע־נומען קיין אָשקלון, צו זען דעם אָפרו־ און פארווירקלונג־קעמפ פאַר דער ישראל־אַרמיי.

ביים אָנקומען אויפן פלאַץ האָט אונז אויפגענומען דער אָנפירער פון דעם זומער־קעמפ. ער האָט אונז אָרום־געפירט און געוויזן די דאָרטיקע פרעכטיקע איינריכטונגען. מיר האָבן דאָרט געזען ספאָרט־איינריכטונגען, באָקוועמע שלאָף־צימערן, א גרויסן שיינעם עס־זאל פאַר די 260 סאָל־דאטן, אן אלימפישן „סווימינג־פול", א גרויסן קאָנצערט־זאל אוו אנדערע איינריכטונגען.

אין פאַרלויף פון דעם טאָג וואָס מאלי און איך האָבן דאָרט פאַרבראַכט, האָבן מיר געגעבן לאָנטש מיט די אָנ־פירער פון קעמפ. מיר האָבן אויך פאַרבראַכט אין שמועסן מיט די יונגע זעלנער און זעלנערינס, וועלכע האָבן זיך

איסאק און מאלי ריבאלאווסקי ביים שווים־באסיין אין דעם זומער־קעמפ פון דער ישראל־ארמיי.
די ביאליסטאקער און גראדנער האבן בייגעשטייערט פאר דעם וויכטיקן פראיעקט.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

דאָרט אָפּגערוט אַ וואַך צייט פון זייער שווערער און געפערלעכער דינסט.

ביים געזעגענען זיך האָבן די פאַרוואַלטער פון דעם קעמפּ באַדאַנקט דעם ביאַליסטאָקער צענטער פאַר דער שיינער מתּנה. זיי האָבן אונז געזאָגט, אַז אין גיכן וועט אין דעם גרויסן אוידיטאָריום אַוועקגעשטעלט ווערן אַ „פלאַק" אויף וועלכן ס׳וועט זיין אויסגעקריצט אַ דאַנק צום ביאַליסטאָקער צענטער און גראָדנער פריינט, פאַר דעם שיינעם ביישטייער.

אין תל־השומר שפּיטאָל

זונטיק, דעם 9טן יוני, זענען מיר געפאָרן צום תל־השומר שפּיטאָל, אויף דער אינלאַדונג פון ד״ר משה מודאי, דעם דירעקטאָר פון שפּיטאָל. ד״ר מודאי׳ס סעקרעטאַריין האָט אונז געוויזן די נייע אינריכטונגען אינעם קינדער־צענטער פון שפּיטאָל, וועלכן דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט אויפגעבויט מיט אָרום צוויי יאָר צוריק. דער דאָזיקער צענטער איז אויף די נעמען פון מיישל און חנה קרעמער, און דזשאָו און סילוויע דיינעס. די נייע אינריכטונג איז עיר־קאַנדישאַנינג, וועלכע מייק קרעמער האָט דאָרט איינגעשטעלט.

ביי דער גאַלאַגנהייט האָב איך און מיין פרוי אויך באַזוכט דעם פּאַרק, וועלכן ס׳האָבן דאָרט אויפגעשטעלט לעאָן און דינה טראָכטענבערג. אין דעם דאָזיקן שיינעם פּאַרק קומען דאָקטוירים און אַנדערע שפּיטאָל־אַנגעשטעלטע זיך אָפּצורוען נאָך זייער אַנגעשטרענגטער אַרבעט. דער פּאַרק ווערט געהאַלטן אין אַ שיינעם און גוטן צושטאַנד, פון וועלכן מיר זענען געווען שטאָלץ.

אין בר־אילן אוניווערזיטעט

בעת אונזער לעצטן באַזוך אין ישראל זענען מיר אויך איינגעלאַדן געוואָרן דורך פּראָפ. גרשון וויינער צו באַזוכן דעם בר־אילן אוניווערזיטעט. ד״ר וויינער, וועלכער איז דער אַנפירער פון דער אידיש־קאַטעדרע אין דעם אוניווערזיטעט, האָט אונז געוויזן די פּרעכטיקע אוניווערזיטעט־גע־ביידעס, וועלכע האָבן אויף אונז געמאַכט אַ זייער שטאַרקן איינדרוק.

ד״ר וויינער האָט ביי דער גאַלאַגנהייט אונז דער־ציילט, אַז ער און נאָך זעקס פּאַרשטייער פון ישראל גרייטן זיך צו פּאָרן קיין סאָוועט־רוסלאַנד. אין פּאַרלויף פון אַ חודש צייט דאָרפן זיי דאָרט לערנען אידיש מיט אַ גרופּע יוגנטלעכע, וועלכע וועלן שפּעטער אַליין ווערן לערער פון אידיש אין סאָוועט־רוסלאַנד. אַ חוץ דעם האָט די דאָזיקע גאַצייע גאַדאָרפט ברענגען צען רוסישע אידן צו שטודירן צוויי יאָר אידיש אינעם בר־אילן אוניווערזיטעט.

די אויפנאַמע פאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

מאַנטיק, דעם 10טן יוני, האָט די ביאַליסטאָקער לאַנדס־מאַנשאַפט אין ישראל איינגעאָרדנט פּאַר אונז אַ שיינע אויפ־נאַמע, וועלכע איז פּאַרגעקומען אין דעם פּאַרבאַנד פון פּוילישע אידן. אַ ענוויר באַריכט וועגן דער אויפנאַמע גע־פינט זיך אויף אַ צווייטן פּלאַץ פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". דאָ וויל איך נאָר אויסדריקן אונזער האַרציקן דאַנק צו מיכאל פּליקער פאַר איינאָרדענען די דאָזיקע אויפנאַמע. אַ גרויסן דאַנק קומט אויך אונזער אַדוואָקאַט שאָש שחם, וועלכע איז געווען די פּאַרזיצערין און געפירט די אונטער־נעמונג אויף אַ פיינעם אופן. אַ האַרציקן דאַנק אויך צו די אַדוואָקאַטן צבי קלעמענטינאָווסקי און גרא בן־ענת, פאַר זייערע וואָרעמע באַגריסונגען בעת דער אויפנאַמע.

ביי דער דאָזיקער אונטערנעמונג האָט אונז אויך באַ־גריסט אין נאָמען פון די גראָדנער לאַנדסלייט יעקב דראָז־ניק. ער האָט טאָקע אָנגעשריבן דעם באריכט, וועלכער דערשיינט אויף זייט 24. מיר דאַנקען אים דערפאַר זייער שטאַרק. איך וויל דאָ באַמערקן, אַז פריינט דראָזניק וועט פון איצט אָן זיין דער קאָרעספּאָנדענט פון די גראָדנער פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

קויפט און העלפט פאַרשפרייטן

דעם נייעם גרויסן

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

איסאַק ריבאַלאָווסקי רעדט מיט די יונגע זעלנער און זעלנערינס אינעם זומער־קעמפּ פון דעם ישראל־אַרמיי.

צוויי אויפנאַמעס פאַר איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי

● פון צבי קלעמענטינאָווסקי, תל־אביב

● פון ד״ר טוביה ציטראָן, תל־אביב

דער באַזוך פון איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי דעם היינטיקן זומער אין ישראל איז געווען אַ גרויס פאַר־געניגן פאַר אַלע ביאַליסטאָקער אין לאַנד. אַ ספּע־ציעל פאַרגעניגן איז אַבער געווען פאַר מיר און מיין פרוי זיי אויפצונעמען ביי אונז אין הויז, צוזאַמען מיט אַנדערע לאַנדסלייט.

פאַר דעם האָבן מיר אָפּגעהאַלטן אַ פאַרזאַמלונג אין זאַל פון דער פעדעראַציע פון פוילישע אידן. דאָס איז גע־ווען אַ וויכטיקע געזעלשאַפטלעכע געשעעניש. מיר האָבן געהערט אינטערעסאַנטע מיינונגס־אויסטויש און כמעט אַלע האָבן אונטערגעשטראָכן די וויכטיקייט פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״. דערביי האָבן אַלע אויסגעדריקט דעם וואונטש אַז ס׳זאָלן געשיקט ווערן קיין ישראל אַ סך מער עקזעמפלאָרן פון דער „שטימע״ ווי ביז איצט.

מיר האָבן דאָרט אויך אָנגענומען וויכטיקע באַשלוסן וועגן קרית־ביאַליסטאָק, דעם דאָרטיקן בית־עם, וועגן יד־ושם און אַנדערע פראַגן. מ׳האָט אויך געריידט וועגן דעם אַז אונזער דור וועלט דאָך ניט יונגער און מ׳דאַרף געפינען יונגע כוחות. דאָס דאָרף אַבער געטאָן ווערן פאַרזיכטיק, ניט צו צעשטערן די טראַדיציע, די ערנסטע באַציאונג צו וויכ־טיקע ענינים, און ניט אַראָפּצונידערן דעם סטאַנדאַרט פון דער ביאַליסטאָקער פירערשאַפט.

די אויפנאַמע פאַר די ריבאַלאָווסקיס ביי מיר און מיין פרוי איילין איז געווען, ווי געזאָגט, אַ גרויס פאַרגעניגן. מיר האָבן דאָרט געפירט אַן אָנגענעמען און אינטערעסאַנטן מיינונגס־אויסטויש, פון וועלכן אַלע זענען געווען זייער צו־פרידן. אָחוץ אונזערע געסט פון ניו־יאָרק זענען צו אונז אויך געקומען זלמן ירושלמי, וועמענס 90טער געבורטס־טאָג איז ניט לאַנג צוריק דאָ געפייערט געוואָרן. ער איז נאָך פול מיט ענערגיע און מיט פלענער ווי אַזוי צו לייזן אונזערע געזעלשאַפטלעכע און נאַציאָנאַלע פראָבלעמען.

עס איז אויך אָנוועזנד געווען ד״ר טוביה ציטראָן מיט זיין פרוי, וועלכע האָבן ביידע איבערגעלעבט אוישוויץ. אַ סך פון די וועלכע האָבן אויך על־פּי־נס איבערגעלעבט אוישוויץ דערציילן ווי אַזוי ד״ר ציטראָן האָט זיי געהאָלפן אַלס דאָקטאָר אין לאַגער, ריזיקירנדיק מיט זיין אייגן לעבן.

אַן אָנדער גאָסט איז געווען ד״ר אהרן יודקאָווסקי, איינער פון די פירנדיקע צאָן־דאָקטוירים אין ישראל. ער אינטערעסירט זיך אויך שטאַרק מיט די געזעלשאַפטלעכע ענינים פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט.

ס׳איז אויך געווען אָנוועזנד מאַשא ווייַנשטיין. זי איז איינע פון די גערעטעוועטע, זי האָט איבערגעלעבט טרעב־לינקע און אוישוויץ. זי איז געווען די פרוי פון מיין ברודער, ד״ר שלמה־נחום קלעמענטינאָווסקי. ער איז אומגעקומען אין טרעבלינקע, צוזאַמען מיט מיין גאָנצער משפּחה.

אַבער דאָס לעבן גייט ווייטער אַן אונ מען מוז זיין אַקטיוו און זען צו מאַכן דאָס בעסטע פון די יאָרן וואָס זענען אונז געבליבן. איז טאָקע געווען אַ גרויס פאַרגעניגן צו האָבן ביי אונז מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי, דעם עקזע־קוטיוו־דירעקטאָר פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און עם 17טן יוני, 1989, האָב איך און מיין פרוי געהאַט דעם פאַרגעניגן און כבוד אויפצונעמען אין אונזער וואוינונג, אין תל־אביב, די חשובע גאָסט פון ניו־יאָרק, איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, בעת זייער לעצטן באַזוך אין ישראל. די דאָזיקע באַגעגעניש האָט אויך געגעבן אַ מעגלעכקייט די ביאַליסטאָקער פון פאַרשיידענע לענ־דער, וועלכע האָבן זיך דאָן געפונען אין ארץ־ישראל, צו טרעפן זיך און פאַרברענגען אין אַ היימישער און האַרצי־קער אַטמאָספערע.

עס זענען כמעט ניטאָ קיין ביאַליסטאָקער וועלכע ווייסן ניט וועגן די אויפטוען פון אונזערע געסט פאַרן ביאַליס־טאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק. דעריבער איז געקומען אַ גרעסערע גרופּע לאַנדס־לייט זיי צו באַגריסן. צווישן זיי זענען געווען די פאַמיליע סיוואָק. בערל סיוואָק איז אין די יונגע יאָרן געפאַרן קיין מעלבורן, אויסטראַליע, און איז דאָרט איצט אַ באַקאַנטער געשעפטסמאַן. עס איז אויך געקומען ד״ר שמואלי און זיין ביאַליסטאָקער פרוי מרים; פרוי מאַשע ווייַנשטיין־קלעמענטינאָווסקי, און אַ סך אַנדערע.

צווישן די געסט איז אויך געווען דער באַקאַנטער תל־אביבער אַדוואָקאַט מנחם טמיר. אַ געבוירענער אין טיקטין. מר טמיר איז באַקאַנט ווי דער שפּעפער פון פירער פון דער ערשטער היסטאָרישער קאָמיסיע און ביבליאָטעק, וואָס איז געשאַפן געוואָרן גלייך ווי די דייטשן זענען פאַרטריבן גע־וואָרן פון ביאַליסטאָק. די היסטאָרישע קאָמיסיע וואָס טמיר האָט געשאַפן, מיט דער הילף פון ד״ר דאָנער, איז געווען אַ וועגווייזער פאַר צענדליקער היסטאָרישע קאָמיסיעס אין פוילן. דאָרט האָט מען געשאַפן די מעטאָדן ווי אַזוי אויפצו־דעקן די דייטשע פאַרברעכנס אויפן סמך פון עדות־זאָגן. בעת די שפּעטערדיקע פּראָצעסן קעגן די נאַצי־פאַר־ברעכער האָט זיך ערשט אַרויסגעוויזן ווי ריכטיק מר טמיר האָט אָפּגעשאַצט דאָס עדות־זאָגן, ווייל אַלע דאָקומענטן זיינען פאַרשוואונדן, ווי אַריין אין דער ערד. אויף דער דאָזיקער טעמע איז געפירט געוואָרן אַ בריטע דיסקוסיע

מר. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט ביי דער באַגעגעניש גע־רעדט וועגן די אויפטוען פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, פון וועלכן ער איז דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר. ער האָט אויך דערמאָנט, אַז דער צענטער שטייט אין פאַר־בינדונג מיט אַלע ביאַליסטאָקער אויף דער גאַנצער וועלט; וועגן דער הילף פאַר קראַנקע און אַלטע מענטשן. דער שטאַרקער אָפּלאָז נאָך זיין רעדע האָט באַשטעטיקט די וויכטיקייט פון דער דאָזיקער טעטיקייט.

מיר האָבן פאַרבראַכט מיט די ריבאַלאָווסקיס אַ פאַר אָנגענעמע שעה מיט פריינט וועלכע זיינען נאָענט צו זיך אי מיט די געדאַנקען און אי מיט דער בשותפותדיקער אָפּ־שטאָמונג.

היים אין ניו־יאָרק. זייער טעטיקייט פאַר אַלע לאַנדסלייט אויף דער וועלט, און ספּעציעל פאַר אונז אין ישראל, ווערט דאָ שטאַרק אָפּגעשאַצט.

אויף אַ צוזאַמענטרעף פון שארית הפליטה־אידן אין די קעטסקיל־בערג

בנימין און וולאַדקע מיד גיבן איבער אַ באַריכט פון פאַרגעקומענעם לערער־סעמינאַר וועגן דער שואה אין ישראל. — אַרום צווי טויזנט שארית־הפליטה־אידן שרייבן אונטער פראָטעסט־דער־קלערונג צום פויפסט. — פאַדערן צו באַזייטיקן דעם מאַנאַסטיר פון אוישוויצער באַדן.

* * *

אין אָנבליק פון די לעצטע געשעענישן אין ישראל און צוליב די פאַרשאַרפטע און פאַרערגערטע באַציאונגען צווישן אידן און דער קאַטווילישער קירכע אין פוילן, האָט דער „אמעריקאַנער צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית הפליטה" געפונען אַ ספּעציעלן צוזאַמענטרעף, צו באַטראַכטן די געשאַפענע לאַגע. איין בריוו צו די מיטגלידער איז געווען גענוג צו ברענגען קרוב צו צוויי טויזנט שארית־הפלטה־אידן, אין די קעטסקיל־בערג, אין דעם „בראָונס"־האָטעל, זונטיק דעם 27טן אויגוסט, 1989. די נייע באַלעבאָטים פון דעם באַרימטן האָטעל אין לעיק־שעלדרעיק, ניו־יאָרק, די מאַרגאַליס־משפּחה (אויך שארית־הפליטה־אידן) האָבן צוגעגרייט אַ מיטאָג פאַר די געסט.

די אָרגאַניזאַטאָרן פון דעם צוזאַמענקום זענען געווען די באַקאַנטע שארית־הפליטה געזעלשאַפטלעכע טוער אויר־ווינג באַלאַזאַם, מאַריס דאַמבראָוער, טשאַרלס שוועכער, לעאָ וויסמאַן, ען צעלניק א"א. צווישן די גאַסט איז געווען דער געוועזענער פּליט פון רוסלאַנד, דער מעטראָפאָליטען אָפּערע־זינגער מישאַ רייצין, וועלכער האָט מהנה געווען דעם עולם מיט אַ וואונדערבאַרן קאָנצערט פון אידישע און העברעאישע לידער.

פּינקטלעך 10:30 פרי האָט זיך געעפנט די פאַרזאַמלונג אין דעם פול־געפּאַקטן גרויסן באָלרום פון האָטעל, מיטן זינגען די נאַציאָנאַלע הימנען. אַ קורצע באַגריסונג־רעדע האָט געהאַלטן דער יונגער מיט־באַלעבאָס פון האָטעל (פון צווייטן דור) רובין מאַרגאָליס. נאָך דעם האָט איבער־געגומען דעם פאַרזיץ אוירווינג באַלאַזאַם, פון ריווערדעיל.

מיט שטאַרקע ווערטער האָט באַלאַזאַם פאַרדאַמט די לעצטע געשעענישן אין פוילן און דערמאָנט, אַז מיט אַ האַלבן יאָרהונדערט צוריק האָבן די זעלבע פאַלאַקן מיטגעהאַלפן די דייטשע מערדער אין דער פאַרפאַלגונג פון אידן. ער האָט דערביי אויפגעפאַדערט די אידן פון דער גאַנצער וועלט ניט צו פאַרן קיין פוילן אַזוי ווי דער קאַרמע־ליטן־מאַנאַסטיר ווען ניט באַזייטיקט ווערן פון אוישוויץ. באַלאַזאַם האָט אויך אָפּעלירט צו די אַרטאַדאָקסישע אידן זיך מיטצובאַטייליקן אין אונזערע הזכרות אין אָנדענק פון חורבן, בעת ווען מיליאָן „טעמפּלס" זענען אַזוי ברוטאַל פאַרניכטעט געוואָרן. ער האָט אויך גערופן די אידן צו פאַרשטאַרקן זייער שטיצע פאַר מדינת ישראל און צוגעגעבן, אַז ווען ס'וואָלט מיט פופציק יאָר צוריק עקזיסטירט אַ אידישע מדינה, וואָלט צו קיין שואה ניט געקומען.

איינער פון די הויפּט־רעדנער פון דער פאַרזאַמלונג איז געווען בנימין מיד, דער פּרעזידענט פון „וואָגראָ" און „אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה". ער האָט געזאָגט, אַז „וויידער אַמאָל זענען מיר זיך צוזאַמענגעקומען צו דערמאָנען אונדזער עבר און אונדזער גורל, וויייל ווי דאָס האָט אַזוי ריכטיק אויסגעדריקט עלי ויזעל: 'מיר מוזן עדות־זאָגן פאַר די טויטע און די לעבעדיקע'."

מיד האָט דערציילט, אַז בעת זיין לעצטן באַזוך אין ישראל מיט די אַמעריקאַנער לערער, האָט ער צום ערשטן מאָל, נאָך פילצאָליקע באַזוכן, דערפילט דאָרט אַן אָטמאָספּערע פון שפּאַנונג. טראָץ דעם גייט אָבער דאָס לעבן אין ישראל אַן נאָרמאַל. זייענדיק דאָרט אַ האַלבן יאָרהונדערט נאָכן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, האָט ער באַוואונדערט דעם שטאַרקן כוח פון דער ישראל־אַרמיי און געטראַכט אַז אונזער גורל וואָלט מסתמא געווען אינגאַנצן אַנדערש, אויב מיר וואָלטן דאָן געהאָט אַ אידישע מדינה.

אין צוזאַמענהאַנג מיטן קאָנפליקט מיט דער פּוילישער קירכע איבער דעם קאַרמעליטן־מאָנאַסטיר אין אוישוויץ, האָט בנימין מיד פאַרגעשלאָגן אַ דערקלערונג, וואָס זאָל נאָכן אָפּשטימען דורך דעם עולם איבערגעשיקט ווערן צום פויפסט, דזשאָן פּאָול דעם 2טן, אין וואַטיקאַן. אין דער דערקלערונג זאָגט זיך:

„דער פויפסט האָט געלעבט אין די יאָרן פון דער פאַרטיליקונג פון די אידן אין דער געגנט פון אוישוויץ און ער האָט, פאַרשטייט זיך, געהערט און געוואוסט וואָס דאָרט קומט פאָר. ער האָט געהערט און געזען די אידן וואָס זענען געפירט געוואָרן אין פראָצעסיעס דירעקט צו די גאַזקאַמערן אין אוישוויץ. ער האָט געוואוסט, אַז די גרעסטע צאָל קרבנות זענען געווען אידן, וועלכע זענען דאָרט פאַרגאַזט און פאַרברענט געוואָרן נאָר דערפאַר וויייל זיי זענען געבוירן געוואָרן אידן.

„זייער אָנדענק מוז אָפּגעהיט ווערן און זייער אידענטיטעט מוז אָנערקענט ווערן. אוישוויץ איז פאַרהייליקטע ערד פאַר אונז, באַדעקט מיט ביינער און אַש פון מיליאָנען פון אונזערע קדושים, דער טראַגישער סימבאָל פון אונזער חורבן און וועלט־דענקמאָל פון דער שואה.

„מיר, די גערעטעוועטע רעשטלעך פון חורבן, צוזאַמען מיט די אידן איבער דער גאַנצער וועלט, זענען אין וויייטיק און אין צאָרן וואָס די קאַרמעליטן־נאָנעס האָבן פאַרכאַפּט די געבוידע וואָס האָט געדינט די דייטשן אלס מאַגאַזין פאַר דער גאַז און דאָרט איינגעשטעלט אַ מאָנאַסטיר און אויפגעשטעלט אַ צלם אויפן דאָך. אוישוויץ איז ניט דער פּלאַץ פאַר אַ מאָנאַסטיר אָדער (להבדיל) אַ סינאַגאָגע. די אייביקע רו פון די קדושים מוז פאַרבלייבן אומגעשטערט.

„מיט צווי יאָר צוריק, אויף אַ קאָנפערענץ פון אידישע פירער מיט קריסטלעכע גייסטלעכע, האָבן די אידן באַקומען אַ פאַרזיכערונג אַז ביז דעם 22טן פעברואַר 1989 וועט דער מאָנאַסטיר באַזייטיקט ווערן פון אוישוויצער באַדן אויף היפּש־רעדנער פון דער פאַרזאַמלונג איז

● פון הירש אָלטוסקי

לאַגער. ליידער איז דער צוזאָג ניט געהאַלטן געוואָרן און דער וואַטיקאַן, געמוי ווי מיט פופציק יאָר צוריק, שווייגט שטיל.

„קאָנען מיר דאָס פאַרשטיין?

„דער וואַטיקאַן קאָן און מוז זאָגן זיין וואָרט און טאָר מער ניט שווייגן. דער פּויפּסט ווערט דרינגענד געבעטן צו פאַראַדענען אַריבערצופירן דעם מאָנאַסטיר אויסערהאַלב דעם אוישוויצער לאַגער".

אָלע אָנטיילנעמער אין דעם צוזאַמענטרעף האָבן שפּעטער אונטערגעשריבן די דאָזיקע דערקלערונג.

אין וויטערדיקן טייל פון זיין רעדע האָט בנימין מיד געערעדט וועגן די דערגרייכונג און אויפטוען פון דער שארית־הפּליטה. די געשיכטע פון חורבן ווערט געלערנט אין שולן, אוניווערזיטעטן; הונדערטער ביכער דערשיינען און טעלעוויזיע־פראַגראַמען ווערן אויפגעפירט. אין וואַשינגטאָן וועט בקרוב פאַרטיק ווערן דער גרויסער אָנדענק־מאָנומענט און מוזיאום; דאָס זעלבע אויך אין ניו־יאָרק און לאָס־אַנדזשעלעס. פאַר די לעצטע פינף יאָר פאָרן פופציק לערער און לערערינס קיין ישראל אויף אַ דרייוואָכן סעמינאַר, אונטער דער לייטונג פון וולאַדקע מיד.

איינע פון די וויכטיקסטע אויפטוען פון דער אַרגאַניזאַציע פון „צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית הפּליטה" איז דער נאַציאָנאַלער רעגיסטער פון די לעבנגעבליבענע אידן, וואָס אָנטהאַלט איבער 65 טויזנט נעמען מיט איינצלהייטן פון זייער אָפּשטאַם, פאַמיליע־ביימער און אינפאָרמאַציע פון די עדות פון חורבן, זייערע פאָטאָגראַפיעס און קורצע לעבנס־געשיכטעס. בנימין מיד רופט די פאַרזאַמלטע צו העלפן פאַרענדיקן דעם פּראָיעקט און צושיקן אַלערליי מאַטעריאַלן, בריוו, מעמענטאָס און אויך זען אַז די נעמען פון אַלע לעבנגעבליבענע זאָלן אַריין אין דער רעגיסטער. ער פאָרענדיקט זיין רעדע מיט אַ רוף זיך צו האַלטן צוזאַמען און זיך אָפט צוזאַמענקומען.

לעאָן ווייסמאַן, אַן עקזעקוטיוו־מיטגליד פון „וואָגרא" שטעלט דאָן פאַר דעם צווייטן הויפּט־רעדנער פון דעם צוזאַמענטרעף, דעם רוח החיים פון דעם גיגאַנטישן פּראָיעקט פון שיקן אַמעריקאַנער לערער קיין ישראל צו שטודירן פון וועגן דעם חורבן — וולאַדקע מיד, די באַקאַנטע העלדין פון וואַרשעווער געטא־אויפשטאַנד.

זי פאַנגט אָן איר רעדע אין אידיש און דערקלערט: „וואָר וואָלט זיך פאַרגעשטעלט, אַז פון אַ באַשיידענעם געדאַנק וועגן אַ היימישער טרעפונג אין די אידישע קעטסקילס זאָל אויסוואַקסן אַזאַ גרויסער יום־טוב/דיקער צוזאַמענטרעף. אַ צוזאַמענטרעף פון דער פאַרגרעסערטער משפּחה פון דער שארית הפּליטה. יאָ, מען וויל זיך טרעפן, זיין צוזאַמען און פילן די נאָענטקייט מיט די וועלכע זענען געווען אַ טייל פון דער וועלט וואָס איז מער נישטאָ, אָבער וועלכע מיר טראָגן מיט זיך אויף אַלע וועגן פון אונזער גראָטעסקע לעבן. בין איך צופריידן צו זיין צוזאַמען מיט אייך, איך באַגריס אייך אַלע האַרציק און דאַנק אייך פאַר געבן מיר די גלעזעגנהייט צו קענען טיילן זיך מיט אייך מיט אַ ביסל נחת פון אַ גראָטענעם פּראָיעקט, וואָס האָט דאָ אין זאָל אַ צאָל שטילע שותפים. דאָס איז דער אייגנאַרטיקער לערער־פּראָיעקט וועגן חורבן און אידישן ווידערשטאַנד".

וולאַדקע דערציילט אויך אַז די לערער וועלכע האָבן אַדורכגעמאַכט דעם סעמינאַר אין ישראל האָבן זיך אַרגאַניזירט אין אַן אַלומניי־פאַראַנד און טרעפן זיך יעדן יאָר אין וואַשינגטאָן. דאָרט טיילן זיי זיך מיט זייערע דערפאָרונגען און קולטיווירן זייערע אידייען און פּראָיעקטן ווי אַזוי צו לערנען מיט זייערע שילער וועגן דעם אידישן חורבן און ווידערשטאַנד.

זי פאַרענדיקט איר אינטערעסאַנטע רעדע מיט אַ משל וועגן אַ פונק פייער און פירט אויס, אַז „דער פונק פון פייער פון אונזער פאַרשניטענער וועלט לעבט אין אונז און מיר דאַרפן אים אייבערטראָגן און אייבערגעבן ווייטער. וויל זיין קראָפט, זיין ליכט קאָן באַלייכטן און נאָך אַלץ שטאַרקן אונזער לעבן און דאָס לעבן פון די יונגע דורות אומעטום".

בריוו אין רעדאַקציע

כל הכבוד איסאַק ריבאַלאָווסקי

חשובער פריינט רעדאַקטאָר,

מיט פיל סאַטיספאַקציע און הנאה האָב איך געלייענט אין דער היגער העברעאישער וואָכנשריפט „ישראל שלנו" וועגן די פיר אידיש־רעדנדיקע געזעלשאַפטלעכע טויער אין אַמעריקע, וועלכע האָבן זוכה־געווען באַערט צו ווערן דורך דעם בר־אילן אוניווערסיטעט אין רמת־גן, ישראל.

די פיר „יחידי־סגולה" פון די חובבי־אידיש אין אַמעריקע זענען געווען: פראָפ׳ שאול ליפּצין, וולאַדקע מיד, בנימין מיד און אחרון חביב — אונזער אַלעמענס חשובער און באַליבטער פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר און רוח־החיה פון דער פאָלקלערער און פּרעסטיזשפולער ביאַליסטאָקער היים אין ניו־יאָרק.

אָחוץ אייער אַרבעט אין דער היים, וועלכע איז אַן־אוסער־זיך אַ קאַלאָסאַלע אונטערנעמונג, ווערט איר אויך שטאַרק געלויבט פאַר אייע געזעלשאַפטלעכע און הומאַניטאַרע אַקטיוויטעטן לטובת ישראל.

זייט געזונט און שעפּעריש
מיט אייער ליבער פרוי פאַר לאַנגע יאָרן,
מאיר באַראַק

ליבער בן־עיר איסאַק ריבאַלאָווסקי,

אַ האַרציקן דאַנק דיר פאַר דעם פסח־נומער „ביאַליסטאָקער שטימע". יעדעס מאָל ווען איך באַקום דעם זשורנאַל דערוועקן זיך אין מיר אויפסניי געפילן פון בענקשאַפט, דורכגעדרונגען מיט טיפן וויטיק, לייענענדיק וועגן אונזער חרובער היימשטאָט און וועגן אונזערע אומפאַרגעסלעכע נאָענטסטע, וועלכע ווערן דאָרט דערמאָנט ביי פאַרשיידענע גלעגנהייטן.

דער דאָזיקער זשורנאַל און די דערמאָנונגען זענען טרייסט־ווערטער פאַרן אייביקן אָנדענק פון אונזערע טייערסטע.

דו מעגסט זיין שטאָלץ, פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי, מיט דיין מסירת־נפשדיקער טעטיקייט אָלע עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכער איז אַזוי פרוכטבאַר אויף אָלע געביטן שוין 40 יאָר. ס׳בלייבט מיר איבער נאָר צו ווינטשן נאָך אַ סך, אַ סך יאָרן פון מוט און כוח פאַר דער דאָזיקער ליבער און היימישער אינסטיטוציע.

מיט פריינטשאַפט,
דיין
שמעון אַסאָוויצקי,
תל־אביב, ישראל

אַ באַזוך אין דער ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשן אויף איסט בראָדוויי

● פון הרב יעקב י. העכט

גוויסע אנשטאלטן פלעגן אלעמאל פארשטעלן א באשטמטן כאראקטער פון א מוסד וואס האט געדינט פארצושטעלן דעם באטרעפענדן סארט אנשטאלט מיט א קלאר בילד און האבן פארשפארט ארייננגיין אין לאנגע אויספירלעכע פראזן אויסצומאלן וואס פאר א סארט אנשטאלט מ׳מיינט. אזוי אז ווען מ׳האט אנגערופן א געוויסן אנשטאלט א „מושב זקנים" האט מען שוין געוואוסט אז ס׳רעדט זיך וועגן אן אפגעלאזענעם פארשלאפענעם פלאץ, וואס זעט מסתמא אויס ווי אן אלטמאדיש הקדש, וואס ווערט בכלל ניט געהאלטן ריין און פארמאגט ניט מער ווי די סאמע עלעמענטארע מענטשלעכע באדערפענישן.

אפילו היינט צו טאג אין אזא פארגעשריטענער און מאדערנער וועלט איז א מושב זקנים באטראכט ווי א פלאץ אוואו ס׳איז ניטא קיין איבעריקע באקוועמליכקייטן און וואו מ׳איז יוצא מיט די סאמע נויטיקסטע אויסשטאטונגען, אבי

איסאק ריבאלאוסקי

די עלטערע איינוואוינער פון דעם אנשטאלט זאלן קענען אויסלעבן זייערע עלטערע יארן און ניט דארפן זיך וואל־גערן ביי קינדער.

ס׳איז דעריבער ביי מיר געווען אן אנגענעמע איבער־ראשונג ווען איך האב דעם זומער באזוכט דעם ביאליס־טאקער צענטער און היים פאר עלטערע מענטשן אויף 228 איסט בראדוויי, און געהאט דעם גרויסן פארגעניגן צו זען פאר זיך אן אנשטאלט פאר עלטערע מענטשן וואס איז ממש ווי א לוקסוריעזער האטעל מיט אלע מאדערנסטע איינ־ריכטונגען, ריינע און זויבערע צימערן אויסגעשטאט מיט שיינע ערשטקלאסיקע מעבל צוגעפאסט צו די צימערן לויטן טעם פון אן „אינטעריאר דעזיינער", אלע פיינסטע און מאדערנסטע איינריכטונגען פאר די מאקסימאלע באקווע־לעכקייטן פון די עלטערע איינוואוינער.

פאר די עלטערע מענטשן וואס דארפן האבן מעדי־צינישע אויפפאסונג און באהאנדלונג, איז דער ביאליס־טאקער צענטער ווי אן ערשטקלאסיק פריוואט שפיטאל מיט אלע מעדיצינישע איינריכטונגען און מאשינען, מיט א פולן שטאב דאקטוירים ספעציאליסטן (אלע אידישע). פאקטיש האט די ביאליסטאקער היים נאך מער ווי אלע שפיטעלער, ווייל ס׳איז אויך פארן א דענטאל־קליניק פאר ציינער־באהאנדלונג, א פאדיאטריק קליניק פאר דער באהאנדלונג פון די פיס, און נאך.

דאס עסן וואס איז נאטירלעך שטרענג כשר, ווערט צוגעגרייט פון פראפעסיאנעלע קעכערס פון די בעסטע פרישע עסנווארג, וואס איז אזוי געשמאק און נארהאפטיק ווי אין די טייערסטע האטעל רעסטאראנען. א שיינע פרעכ־טיקע שול מיט א מחיצה פאר פרויען וואו מ׳דאוונט אלע טאג און שבת און יום טוב, א גרויסע קאסינא וואו ס׳קומען פאר פארווויילונגען צו אונטערהאלטן די איינוואוינער, א שיינער דרויסנדיקער גארטן צו זיצן אויף דער פרישער לופט, א ספעציעלער „טעראפי" איבונג־צימער פאר די וואס דארפן דאס. בקיצור אלעס מיט אלעמען איז דארטן פארן.

א גאר שטארקן איינדרוק האט אויף מיר געמאכט די אידעלע באציאונג פון די נוירסעס צו די איינוואוינער, וואס מ׳זעט עס ניט אפט ליידער אין די בעסערע שפיטאלן אפילו.

דער מענטש וואס פארדינט די אנערקענונג פאר דעם הויכן סטאנדארד פון ביאליסטאקער צענטער איז ניט קיין אנדערער ווי דער עקזעקוטיוו דירעקטאר איסאק ריבא־לאוסקי, וועלכער האט מיך איבערראשט מיט זיין זעלטע־נער איידלקייט און דינאמישער שעפערישקייט ניט ווייני־קער ווי דער ביאליסטאקער צענטער מיט אלע זיינע מעלות.

איסאק ריבאלאוסקי איז ניט סתם א פירער פון אן אינסטיטוציע. אזעלכע זיינען דא אסך. ריבאלאוסקי איז די אינסטיטוציע. ער לעבט מיט דער אינסטיטוציע. די היים איז אויף זיין געדאנק טאג און נאכט. ער איז אריינגעטאן אין דער היים, אין איר וואוילזיין און ערפאלג, אין דעם וואויל־זיין און באקוועמלעכקייט פון די עלטערע מענער און פרויען, וואס יעדער אינער פון זיי איז ביי אים טייער ווי אן אייגענער פאמיליע מיטגליד. ער איז איבערגעגעבן מיט לייב און לעבן.

א שטארקן איינדרוק האט אויף מיר געמאכט די איבערגעגעבנקייט פון די בעלי בתים פון דעם ביאליס־טאקער צענטער וואס גיבן פון זייער געלט, צייט און מי. בעת מיין באזוך איז דארט געווען שלמה קרים, איינער פון די חשוב׳ע בעלי בתים פון דעם צענטער, וועלכער גיט אפ אסך פון זיין צייט פאר די אינטערעסן פון דער היים און העלפט ריבאלאוסקין אין זיין ארבעט.

דעריבער איז איסאק ריבאלאוסקי אויסגעקליבן גע־ווארן פון אונזער ארגאניזאציע דער ועד החינוך הכשר, באערט צו ווערן אויף אונזער קומענדן דינער, וואס ווען פארקומען אי״ה דעצעמבער 3טן אין שעראטאן סענטער האטעל מיט דער „הומאניטעריען אווארד" וואס ווערט געווייניטליך צוגעטיילט צו ספעציעלע מענטשן מיט אויסערגעווייניטלעכע פארדינסטן. איסאק ריבאלאוסקי האט דעם כבוד כשר פארדינט.

45 אַמעריקאַנער היי־סקול לערער אָפגעפלויגן קיין ישראל אויף אַ סעמינאַר וועגן דער שואה

● פון הירש אַלטוסקי

דנטיק, דעם 9טן יולי, זיינען זיך אין אינטערנאַציאָנאַלן האָטעל פון קענעדי פליפּאָרט צוזאַמענגעקומען 45 לערער פון אַלע עקן פון אַמעריקע אויף אַן אָפּשייד פרישטיק, צוזאַמען מיט פּאַרשטייער פון דעם אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה און איינגעלאַדענע געסט, וואָס זיינען שפּעטער אָפּגעפלויגן קיין ישראל בכדי אַנטיילצונעמען אין א דריי־וואָכיקן אינטענסיוון סעמינאַר געווידמעט דער שואה און ווידערשטאַנד. די שטימונג, דעם פּרימאַרגן, איז ביים עולם געווען איינצייטיק דערהויבן און נידערגעשלאָגן, ווייל טראָץ דער גרויסער שטימונג און טרויער וואָס האָט באַהערשט אַלעמענ׳ס הערצער צוליב דעם מערדערלעכן טעראָר אָקט פון אַראָפשליידערן דעם אויטאָבוס פון שאָסיי תל אביב־ירושלים אין טיפן אָפּגרונט מיט עטלעכע צענדליק קרבנות, האָט דאָך קיין איינער פון די 45 אַמעריקאַנער יונגע לערער און לערערינס זיך נישט צוריקגעצויגן, כאָטש אין אַלגעמיין האָט זיך די טוריסטיק (ספּעציעל פון אַמעריקאַנער אידן) קיין ישראל היפּשלער פאַרקלענערט.

דעם גרויסן פון אַדורכפירן אַזא סעמינאַר וועגן דער שואה פאַר לערערס פון אַמעריקאַנישע שולן, אידן און נישט אידן, וואָס זייערע ספּעציאַליטעטן זיינען געשיכטע, סאָציאָלע שטודיעס און ליטעראַטור, האָט מיט פינף יאָר צוריק פאַרווירקלעכט די באַקאַנטע העלדין פון ווארשע־ווער געטא, די אויטאָרין פון בוך „אויף ביידע זייטן פון מויער", וולאַדקע מיד. זי האָט פאַר דער דורכפירונג פון דער אידעע פון שאָפן, יאָר איין יאָר אויס, קאַדרען פון יונגע לערער און לערערינס, וואָס זאָלן מיט וויסן, געפילן און אויטאָריטעט קאָנען אויפקלערן אַמעריקאַנער קינדער די וויכטיקייט פון אָפּהיטן דעם באַדייט פון דעם חורבן פון אידישן פאָלק און באַנעמען די גרויסע טראַגעדיע, וואָס איז באַפאָלן די אידן אין איראָפּע, וואָס זיינען ברוטאַל און אומ־ברחמנות׳דיק דערמאָרדעט געוואָרן דורך די דייטשע מערדער־קאַניבאַלן — געפונען פאַרשטענדעניש פון דער אַמעריקאַנער פעדעראַציע פון לערערס אין ניו יאָרק, וואָס האָט מיט ברען און ענטוזיאַזם מיטגעהאָלפן אין אָפּקלייבן פאָסיקע קאַנדידאַטן. דער אַמעריקאַנער צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית הפליטה, מיט איר פּרעזידענט בנימין מיד, האָט געשאָפן א ספּעציעלן פאָנד פאַר דער פינאַנסירונג פון די סעמינארן (פאַר וועלכע די לערער באַשטייערן זיך מיט פּופּציק פּראָצענט פון די הוצאות). די סעמינאַרן וועלן אויך געספּאָנסערט פון דער דערציאונגס־אָפּטיילונג פון אַמעריקאַנער אידישן אַרבעטער קאָמיטעט, פון דער אטראן און שויער פונדאַציע, פון קיבוץ לוחמי הגיטאות, יד ושם און חיפה׳ער אוניווערזיטעט.

דער לערער סעמינאַר פאַר דער שואה וואָלט פאַרשטענדלעך געקאָנט אַדורכגעפירט ווערן דאָ־הי אין אַמעריקע מיט וויניקער אַנשטרענגונג און קלענערע קאָסטן, אָבער די הויפּט וויכטיקייט פון דעם סעמינאַר באַשטייט דווקא אין דעם וואָס ער קומט פאַר אין ישראל.

וועו דער יונגער געשיכטע לערער פון יוטא אַדער וואַשינגטאָן סטעיט, די יונגע ליטעראַטור לערערין פון קאַליפאָרניע, דער סאָציאַל־וויסנשאַפטס לערער פון טעקסעס און מינעסאָטאַ וועלן זען מיט זייערע אייגענע אויגן דאָס פולסירנדיקע אידיש לעבן אין לאַנד (טראָץ דער „אינטיפאַדאַ" און אַנדערע צרות), וואָס איז ערשט אָקאַרשט אויפגעשטאַנען צום לעבן ממש אויף די אַשן פון אונטער־געגאַנגענעם אידישן פאָלק אין אייראָפּע; וועו די יונגע אַמעריקאַנער דערציער וועלן זיך טרעפן פנים אל פנים מיט דער לעבהאַפטיקייט און וויטאַליטעט פון דעם ישראל׳דיקן לעבן, וועו זיי וועלן דערפילן די שפּרודלדיקייט און הייטערקייט פון די וואונדערבאַרע אידישע קינדערלעך וואָס טאַנצן און שפּרינגען אויף די וועגן און שטעגן פון גליל און אויף די בערג פון יהודה און אין די טאָלן פון עמק, וועלן זיי, די לערער, קאָנען ריכטיק אָפּשאַצן און באַגרייפן דעם גרויסן און שמערצלעכן פאַרלוסט וואָס די אידן (און די וועלט) האָבן אַנגעוואוירן אין חורבן.

די צילן פון די יערלעכע סעמינאַרן זיינען צו העלפן אַנטוויקלען און אונטערשטיצן די פאָרשונג און שטודיע פון חורבן, צו לערנען די נייע דורות די געשיכטע פון דער אידישער מאַרטיראַלאָגיע און אידישן געראַנגל און צו העלפן פאַרזיכערן און פאַראייביקן די וועלט אַנדענק פון די קדושים און די וויידערשטענדלער אין די געטאָס, לאַגערן און וועלדער פון אייראָפּע, אויף א וויסנשאַפטלעכן אופן, באַזירט אויף פאַקטן, געשטיצט דורך די באַשריי־בונגען, איבערלעבונגען און טעסטימאָניאַלס פון די נאָך פאַרבליבענע רעשטלעך פון די ניצולי השואה, די לעצטע עדות פון מורא׳דיקן חורבן.

דער ייי־יאָריקער סעמינאַר וועט אָפּגעהאַלטן ווערן אין קיבוץ לוחמי הגיטאות, און שטודיר צענטער אויפן נאָמען פון די העלדן פון וואַרשעווער געטא, יצחק צוקער־מאָן און צביה לובעטקין און אין יד ושם. די אַנטיילנעמער פון סעמינאַר וועלן פון פרימאַרגן ביז אין די שפּעטע אָוונט שעה׳ן לערנען אינטענסיוו וועגן אַלע אַספּעקטן פון חורבן.

אויף די פאַרשידענע אַרבעטס־און־שטודיר־סעסיעס וועלן אויך אויפטרעטן אַלס עדות גערעטעוועטע פון חורבן, קאָנצענטלער און פאַרטיזאַנער פון די וועלדער און די קוריעריז פון וואַרשעווער געטא אויפשטאַנד, וולאַדקע מיד, בראש.

אין די פרייַע אָוונט שעה׳ן וועלן זיך די לערער צוזאַמענקומען מיט ישראלים אין די קיבוצים און אויך פרי־וואָט, אין אַן אָטמאָספער פון געמיטלעכער פריינטשאַפט. זיי וועלן אויך באַזוכן די וויכטיקסטע היסטאָרישע פלעצער אין לאַנד, ווי ירושלים, מסדה, עין גדי און פאַרברענגען א לענגערע צייט אין בית התפוצות און אין אַנדערע מוזעאומס פון לאַנד. עס איז פאַרשטענדלעך, אַז דער באַזוך און דער דריי־וואָכיקער אויפהאַלט אין ישראל פון די אַמעריקאַנער לערער וועט ווירקן זייער דערמוטיקנד אויף די געמיטער פון דער ישראל׳דיקער באַפעלקערונג. עס איז צו האָפן אַז די 45 יונגע אַמעריקאַנער וועלן זיך צוריקקערן קיין אַמעריקע שטאַרק באַאיינדרוקט פון דעם סעמינאַר און פון באַזוך, און ווערן די נישט־געקרוינטע „גוד־וויל" אַמבאַסאַדאָרן פאַר ישראל אין אַמעריקע און איבערגעבן אין קומענדן לערן סעזאָן פאַר זייערע טויזנטער שילערס און שילערינס אין זייערע קלאַסן און אויך אין זייערע קאָמוניטעטן. עס איז צענטערס מער פאָזיטיווע בילדער פון ישראל׳דיקן לעבן און זייער אויפפירונג, ווי די אַמעריקאַנער מידיא.

זלמן ירושלמי בן 90

● פון **פרץ בוקשטעלסקי**, תל־אביב

דאָנערשטיק, דעם 23טן מערץ, 1989, איז פאָרגעקומען אין לערער־זאַל פון דער תל־אביבער גימנאַזיע, תיכון „ד", אַ פייערלעכער אוונט לכבוד אונזער טייערן און ליבן בן־עיר זלמן ירושלמי.

אונזער בן־עיר ירושלמי פאַרמאָגט אין זיך אַזעלכע מעלות, מיט וועלכע מען קען זיך גרויסן. זיין באַגעמונג צו פריינט, באַקאַנטע, איז שטענדיק אַ פריינטלעכע, מיט אַ שמייכל און אויך מיט געבן הילף. זיינע אויפטוען אין מדינת ישראל — אין דער אינדוסטריע און לאַנדווירטשאַפט — זענען זייער גרויסע. ער האָט אויך פאַראייביקט אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק, מיטן אויפבויען קרית ביאַליסטאָק, ביי יהוד. ער איז אַ „בעל־חלומות", אָבער אַלץ וועלט פאַרווירקלעכט אין לעבן. זיין ענערגיע וועלט באַוואונדערט פון אַלע וועלכע קענען אים.

מיט די דאָזיקע געדאַנקען וועגן אונזער טייערן בן־עיר זלמן ירושלמי זענען מיר, צוזאַמען מיט אַ גאַסט פון ראַטן־פאַרבאַנד, אַ גלידמשפּחה פון מיין פרוי, געגאַנגען צום פרעכטיקן יום־טוב לכבוד דעם בן 90! ביים אַריינגאַנג איז געווען געגרייט אַ פיינער בופעט און דער בעל־שמחה האָט באַגריסט די אַנגעקומענע געסט מיט אַ לחיים און אַ גוט־מוטיקן שמייכל.

דאָס פּרעזידיום איז באַשטאַנען פון דוד ירושלמי, אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי, דער בעל־שמחה, ד"ר יודקאָווסקי (ער איז געווען פאַרזיצער), דירעקטאָר פון דער גימנאַזיע און אַ צאָל לערערס. די פּרעזידיום־מיטגלידער האָבן באַשאַנקען ירושלמי'ן מיט ברכות; יעדער לויבט זיין אַפּטימיזם אין לעבן און אין בויען מדינת ישראל; מען לייענט טעלעגראַמעס פון לאַנד און פון אויסלאַנד; און אַלע ווינטשן דעם בעל־יובל אריכת ימים.

אַ שילערין לייענט פאַר ירושלמי'ס אויפטוען פאַר דער גימנאַזיע און די דירעקציע באַשענקט אים מיט אַ תעודה און פאַרשריבן אין גאָלדענעם בוך. דער יוגנט־אַרקעסטער פירט אויס אַ סואיט פון באַך און אַ פאָפּורי פון ישראל־לידער.

רעדעס מיט לויב פאַרן בעל־שמחה האָלטן אַדוואָקאַט שחם; דער געוועזענער כנסת־דעפוטאַט ה' ארצי; דער זון זעליג לייענט אַ פאַעמע וועגן זיין טייערן פאָטער; ענת בן־גרא, סעקרעטאַר פון קרית ביאַליסטאָק, רעדט וועגן זיין אויפטו און הילף ביים בויען קרית־ביאַליסטאָק — דעם גרויסן מאָנומענט נאָך אונזער חרובער שטאָט.

זלמן ירושלמי

דער בעל־שמחה ענטפערט די באַגריסער מיט הומאָר און דאַנקט דעם עולם פאַר באַטייליקן זיך אין זיין פרייד. ער דערמאָנט זיין לעבנס־געשיכטע אין ביאַליסטאָק, אויף ביאַלאָסטאָטשאַנסקע גאַס, ביז ישראל; רעדט וועגן זיין לעבנס־טרוים פון גרינדן קרית־ביאַליסטאָק; די הילף פאַר דער גימנאַזיע, וועלכע איז אונטער דער אויפזיכט פון אירגון יוצאי ביאַליסטאָק בישראל, אין וועלכער ס'לערנען זיך 1,300 שילער.

נאָך די רעדעס און ברכות האָט מען דערלאַנגט אַ פיינעם אוונטברויט. אונזער בן־עיר ליפּא עמינדי (לוזשאַנסקי) האָט געבראַכט פון גדרה 90 קיכעלעך, לויטן ביאַליסטאָקער אופן (ציבאַלאַך באַשאַטן מיט מאָן) וואָס אַ בעקער אין גדרה האָט ספּעציעל אָפּגעבאַקן. די פיינע מתנה האָט דערמאָנט אונזער היימשטאָט און אַלע אַנוועזנדע האָבן זיך פאַרווויילט ביז שפּעט אין דער נאַכט.

אַ לחיים לכבוד ירושלמי'ס 90טן געבורטסטאָג.

דאָס פּרעזידיום ביי דער ירושלמי־פייערונג.

'בר־אילן' אוניווערזיטעט טיילט־צו ערן־דאָקטאָראַט צו כאַקאָבאָ זאַבלודאָווסקי, אַ ביאַליסטאָקער

● פון חיים לאָזדייסקי, מעקסיקאָ סיטי

דער נאַציאָנאַל־רעליגיעזער אוניווערזיטעט „בר־אילן", פון רמת גן, אין ישראל, האָט נאָר וואָס צוגעטיילט אַ טיטל „דאָקטאָר האָנאָריס קאָוסאָ" צו דעם בארימטן פֿראָמינענטן מעקסיקאָנער אידישן אינטעלעקטואַל, זשורנאַליסט און טעלעוויזיע־דירעקטאָר, כאַקאָבאָ (יעקב) זאַבלודאָווסקי, אַלס אויסדרוק פון אַנערקענונג פֿאַר זיינע גרויסע פֿאַרדינסטן אויפן געביט פון אַנטוויקלען גוטע קולטור־באַציאונגען צווישן מעקסיקע און מדינת ישראל. די צערעמאָניע פון צוטיילן דעם ערן־טיטל פֿאַר דעם טאַלאַנט־פולן און זייער פֿעאיקן ספּעץ אין קאָמוניקאַציע־וועזן איז פֿאָרגעקומען אין רמת גן דעם 12טן יוני בעת אַ פּייערלעכן סיום פון לערן־קורס פון איצטיקן אַקאַדעמישן יאָר 89־1988.

צוזאַמען מיט כאַקאָבאָ זאַבלודאָווסקין זיינען אויסגעטיילט געוואָרן ערן־דאָקטאָראַטן פון בר־אילן אוניווערזיטעט אויך צו אַ רייע חשובע אידישע עסקנים, אַקאַדעמיקער און שטיצערס פון דער הויכער לערן־אינסטיטוציע פון אַמעריקע, ענגלאַנד, ישראל און פון אַ רייע אַנדערע גרעסערע ישובים. זאַבלודאָווסקי איז געווען דער איניציאַטיקער פון מעקסיקע און ער איז געקומען צו דער צערעמאָניע אין דער באַגלייטונג פון אַ ספּעציעלער „סוויטע" פון גוטע פריינט, פֿאַרערער און געסט פון מעקסיקע, צווישן וועלכע עס זיינען געווען כולי אַ טאָרענבערג, פֿרעזידענט פון אידישן צענטראַל־קאָמיטעט אין מעקסיקע, אינזשעניער איסאַק בעקער, פֿרעזידענט פון מעקסיקאָנער קאָמיטעט פון פריינט פון העברעאישן אוניווערזיטעט אין ירושלים, ווי אויך אייניקע מעקסיקאָנער ניט־אידישע פריינט פון באַערטן.

כאַבאָקאָ זאַבלודאָווסקי איז אין מעקסיקע זייער פֿאָפולער אַלס איינער פון די סאָמע וויכטיקסטע דירעקטאָרן פון בארימטע טעלעוויזיע־פראָגראַמען פון נייעס און קאָמענטאָרן. זיין פּראָגראַם „24 האָראָס" (אַ מעת־לעת) („וועינטיקואַטראָ האָראָס" אין שפּאַניש) וואָס ווערט טראַנסמיטירט אין וויכטיקסטן טעלעוויזיע־קאַנאַל 2 פון „טעלעוויסאָ" דורך אים און זיין גראַטענעם זון, אברהם זאַבלודאָווסקי, ווערט געזען און געהערט פון מיליאָנען מענטשן אין מעקסיקע און אין זייער פיל שכנישע שפּאַניש־רעדענדיקע לענדער. אויך אין אַמעריקע, אין די דרום־שטאַטן און איבערהויפּט אין די וואָס גרענעצן זיך מיט מעקסיקע, ווערן די פּראָגראַמען פון „24 האָראָס" און פון דער נייער אַגענטור „עקאָ" (אויך געגרינדעט און אָנגעפירט פון די זאַבלודאָווסקים) געזען און געהערט דורך מיליאָנען טעלעוויזיע־צוהערער און צושויער.

הגם כאַבאָקאָ זאַבלודאָווסקי איז אַפּיציעל ניט קיין ציוניסטישער עסקן און האָלט זיך ווייט פון אַנטיילנעמען דירעקט אין אידישע אינטערעסן און אידישע אונטערנעמונגען אין מעקסיקע, וויסן אַלע אידן, אז ער האָט אַ וואַרעמע פֿאַרשטענדעניש און סימפּאַטיע פֿאַר די פֿראַבלעמען פון דער אידישער מדינה און אַ רייע גרויסע פֿאַרדינסטן פֿאַר די וויכטיקסטע היגע אידישע אינסטיטוציעס, מיט זיין ראָט און טאָט, דיפּלאָמאַטיש און „הינטער די קוליסן", אַדאַנק זיינע גרויסע פֿאַרבינדונגען אין די „הויכע פענצטער" פון דער רעגירונג און זיין פערזענלעכער פריינט־שאַפט מיט הויכע באַאַמטע, מיניסטאָרן, דעפּוטאַטן און מיטגלידער פֿראַזידענט פון דער רעפּובליק. זאַבלודאָווסקי איז אין משך פון די לעצטע יאָרן באַערט גאַווָארן דורך אַ רייע וויכטיקע קולטור־אינסטיטוציעס פון שפּאַניע און פון לאַטיין אַמעריקאַנער לענדער, וואו ער איז גוט באַקאַנט און גערעכנט מיט. פֿאַר אונדזער אידישן ישוב איז אַן שום ספק אַ גרויסער כבוד כאַקאָבאָ זאַבלודאָווסקי'ס זעלטענער טאַלאַנט אין קאָמוניקאַציע־וועזן, וועלכעס איז היינט צו טאָג פון ערשטראַנגיקער באַדייטונג אין די אינטערנאַציאָנאַלע באַציאונגען.

אַן שום ספק איז ער דער פֿראַמינענטסטער און חשובסטער איד אין מעקסיקע, הגם ער פֿאַרנעמט ניט קיין שום

כאַקאָבאָ זאַבלודאָווסקי

אַפּיציעלן אָמט. ער האָט אויך די מעגלעכקייט צו אַרויסהעלפן וויכטיקע קולטור־אינסטיטוציעס אין ישראל אַדאַנק זיינע קאָנטאַקטן און פֿאַרבינדונגען וואָס זיינען פון גרויסער באַדייטונג פֿאַר דעם קולטור־אויסטויש צווישן די צוויי לענדער. דאָס איז איינער פון די מאָטיוון וואָס די לייטונג פון אוניווערזיטעט „בר אילן" פון רמת גן האָט געגומען אין אָכט ביים צוטיילן איר ערן־דאָקטאָראַט „האָנאָריס קאָוסאָ" צו דעם טאַלאַנטפולן אידיש־מעקסיקאָנער אינטעלעקטואַל און טעלעוויזיע־ספּעץ.

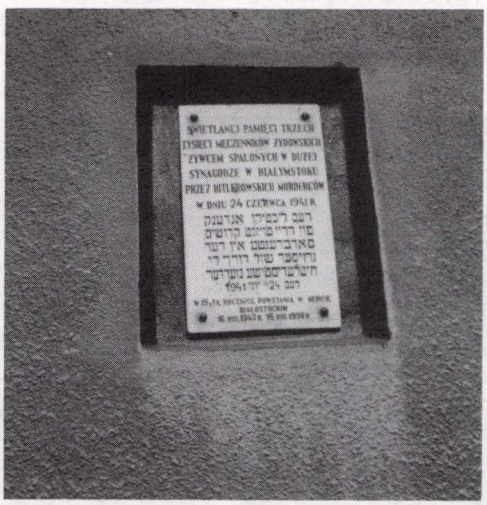
די באַערונג פֿאַרן „ליסענסיאַדאָ" (אַ פֿאָפולערער אָקאַדעמישער טיטל אין מעקסיקע) זאַבלודאָווסקי האָט אַרויסגערופן גינסטיקע קאָמענטאַרן און צופֿרידנקייט אין אונדזער אידישן ישוב, וואו עס איז, אָגב, טעטיק אַ ספּעציעלער קאָמיטעט לטובת דעם בר־אילן אוניווערזיטעט אונטערן פֿאָרזיץ פון פֿראַמינענטן און באַקאַנטן אידישן עסקן, שמשון פעלדמאַן.

אַ באַזוך אין ביאַליסטאָק

● פון ש. זאַבוסקי, פאַריז

ניט לאַנג צוריק האָב איך באַזוכט פוילן, צוזאַמען מיט אַ גרעסערער גרופּע אידן און פראַנצויזן. צווישן אַנדערן האָבן מיר דאָרט באַזוכט אוישוויץ, וואָס האָט געמאַכט אויף אונז אַלע אַ דערשיטערנדיקן אײַנדרוק. ביי דער געלעגנהייט האָב איך געזען אַ טאַקסי און פון וואַרשע געפאָרן קיין ביאַליסטאָק, וואו איך בין ניט געווען זינט 1943, נאָך דער ליקווידאַציע פון געטאָ.

איך האָב דאָרט געזען אַ טרויעריק בילד וואָס ס׳איז געבליבן פון דער שיינער לעבעדיקער ביאַליסטאָק. די שטאָט איז טאַקע אויסגעוואַקסן, פון די 120 טויזנט איינוואוינער פון פאַר דער מלחמה, זענען איצט דאָ 250 טויזנט.

דער טאָוול פון דער ביאַליסטאָקער שול, וואו די דייטשן האָבן פאַרברענט דריי טויזנט אידן.

בלויז דער אַריינפאָר קיין ביאַליסטאָק זעט אויס ווי עס דאַרף צו זיין, אָבער ווען מיר זענען געקומען אויפן וואָקזאַל, איז שוין געווארן טרויעריק. איך האָב געוואָלט קויפן אַ מאַפּע פון ביאַליסטאָק, איז זי ניט געווען צו קריגן פאַר קיין שום געלט. דער שאָפער איז געווען פון וואַרשע, האָבן מיר געדאַרפט גענוג זוכן עפּעס צו געפינען. אַלץ וואָס מיר האָבן געזען האָט געמאַכט אויף אונז אַ שווערן אײַנדרוק. אָבער איין זאַך האָט מיך שטאַרק געריבט, ממש ביז טרערן.

איך בין צוגעפאָרן אויפן געווען בית־עולם פון זשאַביע גאָס, וואו עס געפינט זיך אַ שטיין מיט דער אויפּשריפט אין פּויליש אַז דאָרט ליגט דאָס אַש פון 3,500 אויסגעמאָרדעטע אידן. מיר האָבן דאָרט געזען פון דער וווייטנס קינדער און איך בין געווארן אויפגעציטערט. איך האָב געמיינט, אַז זיי שפּילן זיך אויף אַזאַ הייליק אָרט. אָבער ווען מיר האָבן זיך דערנענטערט האָבן מיר געזען ווי קינדער לייגן בלומען און צינדן ליכטלעך אין קליינע פושקעלעך. ס׳האָט מיר געמוטשעט דאָס האַלדז און איך האָב זיך צעווויינט ווי אַ קליין קינד. ווייל טאַקע אויף דעם אָרט האָט מען נאָך דער באַפרייאונג אויסגעגראָבן קליינע קינדער, וואָס מען האָט געבראַכט פון אידישן שפּיטאָל בעת דער ליקווידאַציע פון געטאָ. און צווישן די אויסגעגראָבענע קינדער איז געווען מיינס, אַ קינד פון עטלעכע וואָכן, וועלכע מיר האָבן גאָרנישט אין שפּיטאָל.

דאָס איז געווען מיין שווערסטער מאָמענט וואָס איך האָב איבערגעלעבט, נאָך דעם באַזוך אין אוישוויץ, בירקענאַו און מאַידאַנעק.

פאַרשטייט זיך, אַז מיר האָבן אויך באַזוכט דעם בית־עולם פון ביאַליסטאָק אין באַגאַווקע. דאָרט זענען דאָ זייער פיל מצבות — גאַנצע וועלכע שטייען נאָך און מען קען לייענען מיט שווערקייטן די נעמען; זייער פיל זענען שוין

ש. זאַבוסקי, ביים מאָנומענט פונעם פאָגראָם אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1906.

אַריין טיף אין דער ערד, וואָס מען זעט בלויז דעם אויבערשטן טייל; און אַ סך, זייער אַ סך צעבראָכענע, וואָס עס האָט געריסן ביים הארצן. איך האָב דאָך געפונען וואָס איך האָב געזוכט — דעם מאָנומענט. מען זעט געוי די נעמען, אָבער אויב מען וועט ניט אַכטונג געבן אויף אים, וועט ער מיט דער צייט ווערן אָפּגעלאָזן און צעשטערט.

איך בין געווען בלויז אַ פאָר שעה אין ביאַליסטאָק, וויל די רייזע פון וואַרשע האָט געדויערט דריי שעה אין איין זייט. ליידער איז מיר ניט פאַרבליבן גענוג צייט צו זען די פאָר אידן וועלכע וואוינען נאָך דאָרט. איך האָף אָבער דאָרט צו פאָרן נאָך אַמאָל און זען צו ברענגען אַ ביסל אָרדענונג צו דעם אינציקן וואָס ס׳איז געבליבן נאָך אונזערע פאַמיליעס.

דערפאָלגרייכער קאָנצערט „מיט ליבשאַפט צו ישראל" אין לינקאָלן צענטער

דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל אין ניו־יאָרק, האָט שוין אַ טראַדיציע פון אַדורכפירן פֿרעכטיקע קאָנצערטן. אָבער דער הייַ־יאָריקער האָט איבערגעשטיגן מיט דעם גלענגענעם פֿראַגראָם אַלע ביז־איצטיקע.

אַב זענען די ביאַליסטאָקער און די גראָדנער פריינט די איינציקע אין ניו־יאָרק, וועלכע נעמען אונטער אַזאַ ריזיקע אונטערנעמונג און דער גרויסער און ענטוזיאַסטישער אָפֿרוף פון 2700 באַזוכער איז דער בעסטער סימן אַז די ניו־יאָרקער אידן שאַצן דאָס אָפּ אוןווילן אַז די קאָנצערטן זאָלן פאָרגעזעצט ווערן.

די דאָזיקע סענטימענטן זענען געהאָט אויסגעדריקט געוואָרן דורך דעם פֿרעזידענט פון דער היים, סעם סאָלאָזש און דעם עקזעקוטיוו־דירעקטאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי. זיי האָבן געמאַכט די באַמערקונגען נאָך דעם איבערריס פון קאָנצערט. ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט געוועדט אין אידיש, האָט דערביי אויך פאָרגעשטעלט פֿאַרן עולם אידאַ מ. איינ־האָרן, וועלכע האָט אויפגעפירט און אראָנזשירט דעם שיינעם קאָנצערט.

דער איצטיקער 15טער יערלעכער קאָנצערט־בענעפיט איז פאָרגעקומען זונטיק בייטאָג, דעם 24טן סעפטעמבער, 1989, אין דעם פֿרעכטיקן אייוועריִ פישער האַל פון לינקאָלן צענטער. די מוזיקאַלישע רעוויו אין אידיש, ענגליש און העברעאיש, איז פֿרעזענטירט געוואָרן אונטערן נאָמען: „מיט ליבשאַפט צו ישראל".

דעם קאָנצערט דערעפנט וולאַדיסלאָוו אָוועצקי, דער אינטערנאַציאָנאַלער פידל־ווירטואָז, וועלכער איז ניט לאַנג צוריק געקומען פון סאָוועט־רוסלאַנד. ער האָט אויפ־געפירט אַ פּאָפּורי פון אידישע און העברעאישע לידער, ווי אויך אַ נומער אין וועלכן ער האָט באַוויזן זיין הויכן קינסט־לעריישן טאַלאַנט. ער איז באַגלייט געוואָרן דורך סאָל סיקאָרי־אָרקעסטער, האָט אויך באַגלייט אויף אַ פֿרעכטיקן אופן אָלע אַנדערע אַרטיסטן.

אַ גרויסע אַטראַקציע איז געווען דער בארימטער ביאַליסטאָקער חזן סאָל זים. דאָס מאָל האָט ער אויך גע־בראַכט זיינע צוויי זין, קערי און עריק זים, די צוויי דינא־מישע זינגער, וועלכע האָבן צוזאַמען אויפגעפירט אַן אומפאָרגעסלעכן קאָנצערט. דער ריזיקער עולם האָט זיי באַדאַנקט מיט רוישיקע אַפּלאָדיסמענטן און זיי ממש ניט אַרונטערגעלאָזן פון דער סצענע.

נאָך דעם איבערריס און נאָך די וואָרעמע באַגריסונגען פון פֿרעזידענט סעם סאָלאָזש און דעם עקזעקוטיוו־דירעק־טאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי, איז אויפגעטראָטן פרעדי ראַמאַן, וועלכער ווערט באַצייכנט ווי אַמעריקע׳ס באַוואוסטער קא־מיקער. זיין הומאָריסטישער מאַנאָלאָג, וועגן אידישן לעבן אין אַמעריקע, איז אויפגענומען געוואָרן מיט אַ הילכיקן גע־לעכטער פון דעם ריזיקן עולם און ער איז ווארעם באַ־דאַנקט געוואָרן מיט הילכיקע אַפּלאָדיסמענטן.

עליזה קאַשי, די באַרימטע ישראל׳דיקע שטערן אויף טעלעוויזיע און אויף דער קאָנצערט־בינע, האָט אויך דאָס מאָל אַנטפלעקט איר גרויסן טאַלאַנט. זי האָט געגעבן אַ פֿרעכטיקן קאָנצערט פון אידישע, ענגלישע און ישראל־לידער און דער עולם האָט געשמאַק מיטגעזונגען די באַ־קאַנטע לידער. אויך עליזה קאַשי, פונקט ווי די אַנדערע קינסטלער, זענען באַגלייט געוואָרן דורך סאָל סיקאָרי און זיין אָרקעסטער און דער עולם האָט זי ווארעם באַדאַנקט פאַרן שיינעם קאָנצערט.

אין פאַרלויף פון דריי שעה צייט האָבן די קנאַפּע דריי טויזנט צושויער געהאַט אַ גרויסן גייסטיקן פאַרגעניגן. זיי האָבן אויך געהאַט אַ געלעגנהייט זיך צו טרעפן מיט לאָנדס־לייט און פריינט, און זיך געוואונטשן אַ גוט, געזונט יאָר און זיך צו טרעפן איבער אַ יאָר, ביים 16טן קאָנצערט פון ביאַלי־סטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן.

תל־אביב

● פון מאיר ברק

געווידמעט 40 יאָר מדינת־ישראל און 80 יאָר גרינדונג פון תל־אביב (1908־1988)

תל־אביב — אַ לעבעדיקע שטאָט
מיט אַ סך טומל און געוודער,
איר באַגעגנט אויף איטלעכן טראָט
אַ קרוב, אַ בן־עיר, אַ ברודער.

ס׳טראָגן די תל־אביבער גאָסן
נעמען פון היסטאָרישע גדולים,
אַנגעפילט מיט כל־ערליי מאָסן
אויטאָבוסן מיט טוריסטן, „עולים".

עס שיינען די קראָמען ארונטער,
די „אותיות מרובעות" ווי קרוינען.
דער אידישער נאָמען שטאָלץ, מונטער,
אַ וואונדער! ס׳איז צום שטוינען!

ס׳טובלען זיך די ווייסע בנינים
אין ישראל׳ס זונען־שטראָלן;
די שולן געפּאַקט מיט מניינים,
מיט תפילות פון אַלטע קוואַלן.

העברעאיש לשון קלינגט איבעראַל,
ס׳איז מוזיק פֿאַרן אי דישן אויער:
פֿאַליסלייט, מיידלעך און אויך צה״ל,
די שטאָלצע זין, לעגענדארע בויער.

אויף דיזענגאַף־גאָס די קאָפּייען
זענען לויט דער פֿאַריזער מאָדע;
מען טרינקט, מען נאָשט אין די רייען
ווער אַן „אייזקים", אַ קאָפע, אַ סאָדע.

איטלעכער פילט זיך היימיש און פריי,
עס רוט בכלל ממש די שכינה;
איינער צום צווייטן פריינטלעך, געטריי,
אין גייסט פון אַ אידישער מדינה!

פאַר מיר האָט זיך די מלחמה נאָך ניט געענדיקט...

פסח שמוש, אַ געבוירענער אין ביאַליסטאָק, האָט דורכגעמאַכט צוויי יאָר ביאַליסטאָקער געטאָ און צוויי יאָר פאַרשיידענע לאַגערן — בליזשן, אַשווײַנ־טשים, בוכענוואַלד — און באפרייט געוואָרן אין דאַכאַו. ער באשרייבט דאָ די שטימונג פון אַ קאַצעטלער, 44 יאָר נאָכן סוף פון דער מלחמה.

ס איז אַנהויב סעפטעמבער, 1945. שוין פיר חדשים ווי די שוידערלעכע מלחמה האָט זיך פאַרענדיקט און איך בין שוין די לעצטע דריי חדשים אין אַ סאַנאַ־טאָריום פאַר לונגען־קראַנקע.

איך בין באפרייט געוואָרן אין דאַכאַו און דעם ערשטן חודש בין איך געווען אין אַ שפּיטאָל פון דער אַמעריקאַנער אַרמיי אין מינכען. מען האָט דאָרט אויסגעפונען אַז איך האָב טובערקולאָז אויף די דריזין אין האַלדז און מען האָט דאָס אויסגעהיילט מיט ראַדיום־לאַמפּן. נאָכדעם האָט מען מיך אַפּגעשיקט אין דער סאַנאַטאָריע פון לונגען־קראַנקע. זי איז געווען 20 קילאָמעטער פון מינכען. ביזן סוף פון קריג איז דאָרט געווען אַ סאַנאַטאָריע פאַר דער פאַרשאָלטענער דייטשער אַרמיי, אָבער איצטער איז זי פול מיט געווען קאַצעטלער, מערסטנטייל אידן.

איך האָב שלאָפלאָז נעכט און האָב ניט קיין רו. איך וויל נאָך איין מאָל זען מיין צעשטערטע ביאַליסטאָק, נאָך איין מאָל דורכגיין דורך די אידישע געסלעך און דער־מאַנען זיך די איינוואוינער וואָס זענען שוין ניטאָ צווישן די לעבעדיקע. נאָך איין מאָל זיין דער לעבעדיקער עדות פאַר זיי אַלע.

עס מאַטערט מיך דאָס געוויסן. פאַרוואָס האָט דער רבונו של עולם מיך אויסגעקליבן צו בלייבן לעבן, איינער פון מיין משפּחה, איינער פון צענדליקער חברים, איינער פון הונדערטער פריינט און שכנים? פאַרוואָס דאַרף איך זיין איינער פון די וויניק איבערגעלעבטע ביאַליסטאָקער און טראָגן דאָס אומגליק פון מיין פאָלק, פון מיין שטאָט ביאַלי־סטאָק אין מיין האַרצן, אין מיין נשמה, אין דעם בלוט וואָס פליסט אין מיינע אָדערן?

נאָכט נאָך נאָכט מאַך איך נאָס דאָס קישן מיט מיינע טערערן. נאָכט נאָך נאָכט נעמט מיינע אויגן קיין שלאָף נישט און איך זע און לעב איבער יענע פינצטערע, טרויעריקע טעג. איך שריי: רבונו של עולם, מיט וואָס איז מיין זינד גרעסער פון די אַלע פאַרגאַנגענע, פאַרברענטע ביאַלי־סטאָקער אידן, די טויזנטער געשאָסענע אין דער ערשטער און צווייטער אַקציע. פאַרוואָס האָסטו מיך אויסגעקליבן צו באווײַנען דעם גרעסטן חורבן וואָס די וועלט האָט וועט געזען — דעם אומקום פון גאַנצע שטעט מיט אידן, דעם אומקום פון אונזער ביאַליסטאָק. פאַרוואָס, רבונו של עולם, פאַרוואָס? מיט וואָס בין איך בעסער פון מיינע ברידער און שוועסטער, מיינע חברים און פריינט, די זעכציק טויזנט אידן פון מיין שטאָט, מיין ביאַליסטאָק?

ביז איצט, אין די 44 יאָר נאָכן סוף פון דער מלחמה, האָב איך קיין איין רואיקן טאָג און קיין רואיקע נאָכט ניט געהאַט. און אויך איצט, בעת איך שרייב די שורות, זע איך פאַר מיינע אויגן די בילדער פון יענע טרויעריקע טעג און מיינע אויגן זענען פול מיט טערערן. עס וואָלט מיר געווען פיל לייכטער אויפן האַרצן וועז איך וואָלט וואו געהאַט אַ

● פון **פסח שמוש**, מעלבורן, אויסטראַליע

קבר פון משפּחה, פון פריינט, אַ שכן, וואו איך זאָל קענען קומען זיך אויסווײַנען און אַראָפּרעדן פון האַרצן. עס איז פאַר אונז אידן אַ מנהג צו גיין פאַר יום־כּפּור אויף קבר־אבות. וואו זיינען די קברים פון מיינע נאָענטע? צו וועלכע קברים קען איך קומען, אַז ס'זענען נישטאָ קיין קברים?

די וועלט זאָגט: מען דאַרף מוחל זיין און פאַרגעסן. דאָס איז לייכט צו זאָגן פאַר די וועלכע האָבן דעם חורבן נישט דורכגעמאַכט. איך האָב פאַר די איין ענטפער: טוישט זיך מיט מיר, כאָטש פאַר איין וואָך. נעמט איבער מיינע טרויעריקע זכרונות כאָטש פאַר איין וואָך און דערנאָך זאָלט איר רעדן וועגן מחילה און פאַרגעסן.

נאָך דער מלחמה בין איך צוריקגעפאָרן קיין ביאַלי־סטאָק, אָפּגעווען עטלעכע חדשים און אַוועק אין דער וועלט. דער גורל האָט מיך געבראַכט קיין אויסטראַליע צו אַ משפּחה מיליאָנערן, אָבער מיט קאַלטע הערצער. קיין געמיינזאַמעס איז נישט געווען און איז נישטאָ. איך האָב זיך אויסגעגרינט און געפונען מיין וועג אַן קיינעמס הילף.

איך בין איצט אין מיינע עלטערע יאָרן. מאַטעריעל פעלט מיר גאָרנישט, אָבער מאָראַליש האָט זיך גאָרנישט געענדערט. אַזוי ווי עס איז געווען מיט צוואַנציק און פער־ציק יאָר צוריק, אַזוי איז היינט. דער קערפּער איז אַ גאַנ־צער, נאָר דאָס האַרץ איז צעריסן אויף שטיקער און די נשמה האָט נישט קיין רו.

איך האָב פון די דייטשן קיין פאַרגיטיקונג ניט גע־נומען, כאָטש מען זאָגט אַז זיי גיבן צוריק אידיש געלט. אָבער דאָס אידישע געלט איז אויסגעווייקט אין אידיש בלוט. עס איז נישטאָ אַזאַ פרייז וואָס קען באַצאָלן פאַר מענטש־לעכע ליידן. עס איז נישטאָ אַזאַ פרייז פאַרן דורכמאַכן מינוטן פון טויט־שרעק. עס איז נישטאָ אַזאַ פרייז וואָס קען באַצאָלן פאַר טאָטע־מאַמע, שוועסטער און ברידער, פאַר מענער, ווייבער און קינדער. עס איז נישטאָ אַזאַ פרייז וואָס קען פאַרלעשן דעם פייער פון קרעמאַטאָריעס און. פאַר־ווישן דעם ריח פון געברענטן מענטשלעכן פלייש. איך וויל אַז אַזאַ חשבון מיט די דייטשן זאָל בלייבן אַ נישט־באַצאָלטער.

איך האָב אמאָל געטראָפן אַ דייטשע פּרוי, אַ טוריסטין אין אויסטראַליע און מען האָט זיך צערעדט וועגן אונזער פאַרניכטונג. זי האָט געזאָגט: „אָבער מיר צאָלן דאָך אייך“... און איך האָב איר געענטפערט: „אמת, איר צאָלט. איך וועל קומען צו דיר, אַן קיין שום סיבות וועל איך טויטן דיין טאַטן מיט דער מאַמען, דיינע ברידער און שוועסטער, דיינע קינדער. דיך וועל איך נעמען אויף שקלאָפן־ארבעט און דיין הויז וועל איך אונטערצינדן. דערנאָך וועל איך דיר באַצאָלן“... די דייטשקע האָט אַנגעהויבן וויינען: „וואָס דאָס זאָ, וויר האָבען ניכט געוואוסט“. איך האָב איר גע־זאָגט, אַז איר גלויב איר ניט, „איר האָט אַלע געוואוסט!“

אונזערע רבנים און כלי קודש האָבן זיך געדאַרפט צונויפקומען ביים סוף פון דער מלחמה און אויסרופן אַ חרם אויף דייטשלאַנד, וועלכער זאָל פאַרבלייבט אויף טויזנטער יאָרן. זיי האָבן געדאַרפט און געמוזט מאַכן איין טאָג איין יאָר, אַ יאָרצייט־טאָג און תענית, אַז די קומענדיקע דורות

אַ תהילים־איד

• פון סאָל קרים

דער פאַרגאַנגענעםווינטער האָב איך אין פלאָרידע געהאַט אַן אינטערעסאַנטע באַגעגעניש. פאָר־בייגייענדיק אינדערפרי אַ שול האָב איך פּלוצלונג דערהערט די זיסע קלאַנגען פון אַ קאַפּיטל תהילים:

פּרימאָרגנס טענה איך צו דיר, און קוק אויס.
וואָרום ניט צו אַ גאָט וואָס וויל אומרעכט ביסטו,
בייַ דיר קען ניט ווייַלן קיין שלעכטס.
האָסט פיינט אַלע טוער פון אומרעכט.
גאָט פיר מיך אין דיין געראָכטיקייט.
אַלע וואָס שיצן זיך אין דיר, וועלן זיך פרייען,
און די ליבהאָבער פון דיין נאָמען וועלן זיין לוסטיק מיט דיר...

איך בין ניט געווען גרייט פאָר אַזאַ ברוך הבא. אָבער נאָך מער בין איך געוואָרן איבעראַשט פון די האָרציסנ־דיקע טענער וועלכע האָבן אָנגעפולט די שול מיט אַזאַ הייליקייט. זיי האָבן ממש געשפּאָלטן די הימלען און גע־פירט די טענער גלייך צום כסא הכבוד.

וואָר איז דער הויכער, דאָרער איד, וועלכער שטייט לעבן ארון־קודש און זאָגט אַזאַ האָרציקן תהילים? האָב איך זיך אַליין געפרעגט. איך האָב זיך שטיל אָוועקגעזעצט און איינגעזאַפּט די קבלה־שטילקייט. איך האָב אָבער ניט ארונטערגעלאָזן די אויגן פון דעם הויכן אידן. ער איז ארונטערגעגאַנגען פון דער בימה און — ער זעצט זיך אָוועק נעבן מיר.

איך האָב אים באַלד געגעבן שלום און אַ האָרציקן ישר־כוח. אויף דער פראַגע: „פון וואַנען קומט אַ איד?", האָב איך באַקומען אַן איבעראַשנדיקן ענטפער: „איך בין פון ביאַליס־טאָק, ביאַליסטאָק גופא", האָט ער מיט שטאָלץ געזאָגט. „מיין נאָמען איז סענדער זילבערט, פון ווישנאָוע גאָס (רעזשיצע)".

זאָלן געדענקען וואָס די נאָציס האָבן געטאָן צום איראָ־פּעאישן אידנטום, צום בעסטיאַלישן מאָרד פון אַ דריטל פון אונזער פאָלק.

ביז היינט איז נישטאָ אַ צווייטער תשעה באב. ביז איצט האָט יעדע שטאָט און שטעטל אָפּגעריכט זייער אייגענעם יאָרצייט. מיטן אָנקום פון די נייַע דורות וועט עס פאָר־שווינדן. מיר ריכטן אָפּ דעם יאָרצייט פון וואָרשעווער געטאָ. דאָס איז אָבער ניט קיין יאָרצייט פאָרן גאַנצן אידנ־טום — ניט פאָר די פראַנצויזישע אידן, און נישט פאָר די גריכישע, רוסישע און נישט פאָר אַלע איראָפּעאישע אידן. עס מוז זיין אַ יאָרצייט פאָרן גאַנצן אומגעקומענעם אידנטום.

כל זמן עס לעבן נאָך עדות, כל זמן עס זענען דאָ גערעטעוועטע, איבערגעלעבטע פון דער טרויעריקער תקופה, איז נאָך נישט צו שפּעט. דער „יד ושם" אין ירושלים און אין אַנדערע ערטער זענען בלויז מוזעאומס. מיינע אויגן האָבן געזען מער שרעקלעכע בילדער און איך האָב דורכ־געמאַכט טרויעריקערע אינצידענטן ווי די וועלכע ווערן אָפּגעשפּיגלט אין „יד ושם". עס איז ניטאָ אַ פּאָטאָ־גראָפיישער אָפּאַראַט וואָס קען דורכלויכטן מיין האַרץ און נשמה. נאָך היינט, צענדליקער יאָר שפּעטער, האָבן מיר נאָך אַלץ ניט קיין רו און וועלן ניט האָבן קיין רו ביז אונזער לעצטן אָטעם־צוג.

נאָכן דאָוענען האָב איך זיך אויך פאָרגעשטעלט פאָר אים מיט מיין יחוס. ווי אַ ביאַליסטאָקער. איך האָב אים גע־פרעגט: „ווי קומט צו אייך אַזאַ התלהבות?" זיינע אויגן האָבן אויפגעלויכטן און זיין שמייכל האָט מיר געזאָגט, אַז ער איז צופרידן פון מיינע לויב־ווערטער.

„אַזוי, אַ ביאַליסטאָקער?" — האָט ער מיך געפרעגט און לאַנג באַטראַכט. „איר וועט דאָ זיין אַ ווייַלע?"

„אַ צוויי־דריי מאָנאַטן", האָב איך געענטפערט.

„גוט, ר' שלמה, איר קענט דאָ זיצן לעבן מיר. און דער ענטפער אויף אייער פראַגע איז אַ גאַנץ פשוטע"...

און ר' סענדער האָט באַלד אָנגעהויבן דערציילן זיין געשיכטע:

„איך האָב אַ סך געזינדיקט, נישט נאָר אין מיין יוגנט, נאָר אויך שפּעטער. אין ביאַליסטאָק בין איך געגאַנגען אין דער האָנטוורקער שולע (ראָמעסעלנע). כ'האָב נישט גע־וואָלט גיין אין דער ישיבה: חדר איז געווען גענוג. איך בין שוין דאָן געווען אַ סאָציאַליסט, געפירט אָגיטאַציע און פרו־בירט וואָס מער שילער אַריינצנעמען אין אונזער פּאַרטיי. צו 20 יאָר בין איך שוין געווען אָן אָנפירער פון אַ קרייז. ווען איך האָב אַ יאָר שפּעטער געמוזט פאָרלאָזן ביאַליסטאָק און געקומען קיין קאָנאָדע, האָב איך זיך דאָרט גלייך אָנגע־שלאָסן אין דער פאַרטיי. איך האָב וויטער אָגיטירט און גע־פרעדיקט די וואונדערס פון דער סאָציאַליסטישער צוקונפט.

„אפילו נאָך מיין חתונה, צו 32 יאָר, בין איך נאָך אַלץ געווען פאַרקאַכט אין דער סאָציאַליסטישער אידייע. אָבער נאָכן געבורט פון מיין ערשט קינד, האָב איך זיך וויי אויפגע־כאָפּט פון אַ לאָנגן שלאָף. איך האָב דערפילט, אַז איך גיב אָוועק מיין צייט און ענערגיע צו אַ פאַלשן גאָט. איך האָב זיך איבערצייגט, אַז מיינע „חברים" זענען ניט פאָר־אינטערעסירט אין העלפן, נאָר אין באַהערשן אָנדערע מענטשן: און דערצו דינען זיי אַ פרעמדער, ווייטער מדינה, וואָס איז אָכזריותדיק און דערצו אַ שונא־ישראל.

„ר' שלמה, ווי איר זעט בין איך שוין אַן אַלטער מאַן. היינטיקן שבת אי"ה ווער איך 80 יאָר. יעדער טאָג איז ביי מיר אַ געוואונענער. איך האָב בלויז איין בקשה צום רבונו־של־עולם, איך זאָל זוכה זיין צו קענען פאָרן קיין ביאַליס־טאָק און זען מיין מוטערס קבר. איך טראָג אין זיך די שולד פאָר איר פריצייטיקן טויט שוין 60 יאָר. העלפט מיר, ר' שלמה, אויב איר קענט".

איך האָב צוגעזאָגט צו טאָן וואָס כ'וועל קענען. כ'האָב זיך באַלד פאַרבונדן מיט מר. איסאַק ריבאַלאָווסקי און ער האָט מיר פאַרזיכערט, אַז אויב ס'וועט זיין די מינדסטע געלעגנהייט, וועט ער מיר לאָזן וויסן. ער האָט אָבער אויך געזאָגט, אַז ר' סענדער וועט ליידער ניט געפינען אפילו אַ שפור פון אַ קבר...

די צוויי און אַ האַלב מאָנאַטן וואָס כ'בין דעם לעצטן וויינטער געווען אין פלאָרידע, האָב איך קיין אייַן טאָג ניט פאַרפעלט צו הערן זיין „גוט־מאָרגן" צום באַשעפער, מיט זיין זאָגן אַ קאַפּיטל תהלים. ר' סענדער זילבערט פון ביאַליסטאָק איז אַ זעלטענער איד. מיר זענען אַלץ אין קאָנ־טאַקט און כ'האָף אַז מיר וועלן נאָך אָנהאַלטן לאָנגע יאָרן.

דער ביאַליסטאָקער פּיקניק

● פון סאַל קרים

דעם 19טן יולי, 1989, איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן דער יערלעכער פּיקניק, וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים גיט פּאַר אירע איינוואוינער. ער איז, ווי שטענדיק, אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין דעם גאָרטן, וועלכער האָט דאָן אויסגעזען ווי אַ קליינער אָאַזיס אין מיטן אַ מידבר. דער גאָרטן אויפן ראָג קלינטאָן און איסט בראָדוועי איז געווען צעבליט מיט שיינע בלומען און גרינע גראָזן, און געווען באַפוצט מיט באַלאָנען און קאָנפעטי.

אַזוי האָט אויסגעזען דער גאָרטן פון ביאַליסטאָקער צענטער וועז מיר — איך מיין פרוי עטל און מאַלי רייבעל

צוויי ביאַליסטאָקער איינוואוינער אין דער היים, פרידאַ בראַמסאָן (רעכטס) און סעם גראָבאַרד. אין מיטן שטייט איסאַק ריבאַלאָווסקי. דאָס בילד איז געמומען געוואָרן ביים ביאַליסטאָקער פּיקניק.

— זענען דאָרט אָנגעקומען צו העלפן ביים פּיקניק. דאָס איז שוין ביי אונז געוואָרן אַ טראַדיציע און מיר טוען עס מיט גרויס פאַרגעניגן.

וועז אָלע איינוואוינער, וועלכע מוזן ניט ליגן אין די בעטן, זענען אַראָפּגעבראַכט געוואָרן פון אָלע פלאָרס — די מערסטע פון זיי אין פּיר־וועגלעך — זענען שוין די פּיקניק־פּאַטראָוועס געווען צוגעגרייט. די האַמבורגערס, פרענקס און טשיקען, וואָס מען האָט געבראָטן אויפן אָרט,

דער קאָנצערט ביים פּיקניק פון דער ביאַליסטאָקער היים.

האָבן פאַרשמעקט די גאַנצע געגנט. אָחוץ דעם איז דאָרט אויך געווען סאָלאָדן און הייסע אָדער קאָלטע געטראַנקען.

פינקטלעך 12 בייטאָג איז שוין אָלץ געווען גרייט. די מוזיק האָט געשפּילט און דער זייגער האָט געזונגען, און די יונגע אינגלעך און מיידלעך, וועלכע די שטאָט האָט צוגעשיקט צו העלפן, זענען געווען גרייט צו סערווירן יעדן איינעם וואָס איז געקומען צום פּיקניק.

פאַרשטייט זיך, אַז דאָס אָלץ איז ניט צוגעגאַנגען אָזוי לייכט. מר. קאָסימאָ, וואָס פירט אָן מיטן איינאַרדענען די פּלעצער וואו די איינוואוינער דאַרפן זיצן, האָט זייער שווער געהאַרעוועט. ער איז געלאָפן און געטראָגן אויף די הענט. דערביי האָט ער אַרויסגעוויזן אַ סך צאַרטקייט און סימפּאַטיע פאַר די עלטערע מענטשן. זיין איבערגעבנקייט איז באמת אויסערגעווײַנלעך. מר. קאָסימאָ איז אַ זעלטענער מענטש.

צום פּיקניק זענען געקומען אָ צאָל משפּחה־מיטגלידער אָדער נאָענטע פריינט פון די איינוואוינער און געהאָלפן זיי עסן און אַליין אויך הנאה געהאָט פון פּיקניק.

אַ גרופּע איינוואוינער ביים פּיקניק.

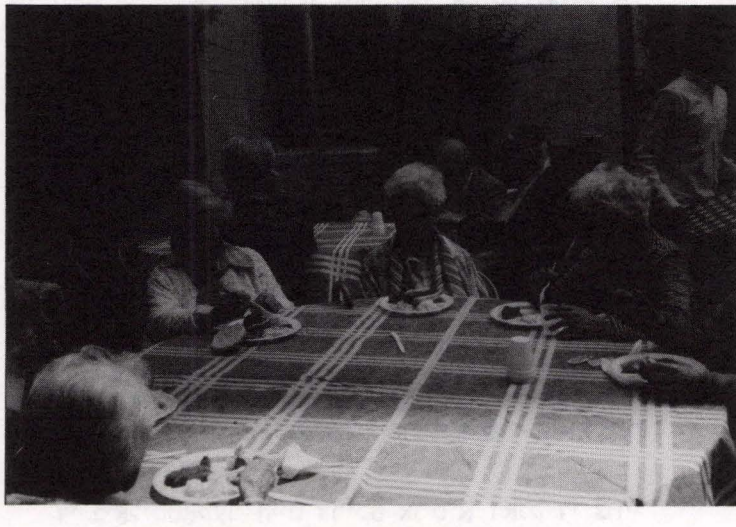
אייב אַרענשטיין (צווייטער פון לינקס), דער געוועזענער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער סומך נופלים, איז אַן איינוואוינער אין דער היים.

אַבער די וועלכע האָבן זיך ניט געקענט אליין העלפן מיטן עסן, האָבן עס געטאָן די אַרבעטער פון דער היים. דאָס זעלבע האָבן אויך געטאָן עטל קרים און מאַלי רייבעל, ווי מען זעט אויף די בילדער וועלכע איך האָב געגומען.

אַלע האָבן שטאַרק הנאה געהאַט פון דעם גלונגענעם פיקניק. אַבער דער צופרידנסטער איז געווען אונזער איסאק ריבאַלאָווסקי. ער איז אַרומגעגאַנגען און ממש געקוואָלן פון נחת, צו זען ווי די איינוואוינער האָבן הנאה און פאַרברענגען גוט אַ פאַר שעה צייט.

פאַרשטייט זיך, אַז נאָך דעם האָט זיך אַנגעהויבן די שווערע אַרבעט פון צוריקפירן די 80 עלטערע מענטשן צו זייערע צימערן. אַבער אַלץ איז צוגעגאַנגען פינקטלעך און אין בעסטן אַרדענונג, ווייל אונזער היים האָט אַן אויסגעצייכנטן און איבערגעגעבענעם סטאף.

לאָמיר האָפן אַז איבער אַ יאָר וועט ניט זיין ערגער.

אַ גרופּע איינוואוינער פון דער היים ביים פיקניק.

קרית ביאַליסטאָק פלאַנצט אַ גאָרטן לכבוד זלמן ירושלמי

דעם 18טן אַפּריל, 1989, האָט דער וועד פון קרית ביאַליסטאָק איינגעאָרדנט אַ שמחה פון פלאַנצן אַ גאָרטן מיט ביימער לכבוד זלמן ירושלמי׳ס 90טן געבורטסטאָג. דער גאָרטן איז פאַרפלאַנצט געוואָרן לעבן „בית־העם״ אין קרית־ביאַליסטאָק.

10 פרי האָט זיך אַנגעהויבן די פלאַנצונג און דעם ערשטן באַקסער־בוים האָט פאַרפלאַנצט דער בעל־שמחה, מיט ברכות אַז דער בוים זאָל געבן פרוכט. נאָך דעם האָבן זיך די איינוואוינער פון קרית ביאַליסטאָק פאַרזאַמלט אין בית־העם. דער פאַרזיצער פון דער פייערונג איז ה׳ פליקער און אין פרעזידיום זיצן אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי, גרא בן־ענת, אַדוואָקאַט שושנה שחם, דער ראש המועצה פון יהוד ה׳ ליניק און מיטגלידער פון וועד קרית ביאַליסטאָק.

רעדעס ווערן געהאַלטן פון גרא בן ענת; ה׳ ליניק, וועלכער שענקט ירושלמי׳ן אַ בילד פון די ישובים און אַן אַלבום־בוך; אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי רעדט וועגן זיין אויפטו אין בויען קרית ביאַליסטאָק. דערביי האָט ער דערמאָנט די אַמעריקאַנער לאַנדסמאַנשאַפט, די גרופּע וועלכע האָט אין 1949 געלייגט דעם פונדאַמענט פון דעם דאָזיקן לעבעדיקן מאָנומענט. ער דערמאָנט דער פרעזידענט פון דער אַמעריקאַנער לאַנדסמאַנשאַפט דוד סאָהן ז״ל און זיין נאָכפאָלגער איסאק ריבאַלאָווסקי. אַדוואָקאַט שושנה שחם באַגריסט דעם בעל־שמחה און ווינטשט אים ביז 120!

זלמן ירושלמי באַדאַנקט אַלע רעדנער און אַנווועזנדיקע פאַר זייערע גוטע וואונטשן. ער דערמאָנט דעם „גאַראַדסקאַיען סאַד״ אין דער אַמאַליקער ביאַליסטאָק, מיט די זומערדיקע „גוליאַנקעס״ און וויל זען אין דעם גאָרטן, וואָס איז איצט פאַרפלאַנצט געוואָרן, אַ קליינעם „גאַראַדסקאַי סאַד״ אין קרית ביאַליסטאָק.

דער עולם איז באַגייסטערט פונעם בעל־שמחה׳ס אַפּטימיזם און פלענער פאַר דער צוקונפט.

קרית ביאַליסטאָק לייגט אַ קראַנץ בלומען אין ״יד ושם״

דעם 2טן מאַי, 1989, איז פאַרגעקומען אַן אימפּאָזאַנטע יערלעכע אזכרה אין „יד ושם״, אין ירושלים, ביי דער וואַנט פון דעם דענקמאָל וואָס איז אויפגעשטעלט געוואָרן אויף די חורבות פון וואַרשעווער געטא. מיט אַ רעדע איז דאָרט אויפגעטראָטן דער פאַרזיצער פון דער פעדעראַציע הציונית שמחה דיניץ.

דער וועד פון קרית ביאַליסטאָק האָט זיך אָפּגערופן אויף דער ביטע פון „יד ושם״ אַנטיילצונעמען אין דער אזכה פון די אומגעקומענע אין דער „שואה״, געטא־אויפשטענדלער און דערביי לייגן דאָרט אַ קראַנץ בלומען. דעם קראַנץ האָבן אַוועקגעלייגט ה׳ מיכאל פליקער, פאַרזיצער פון וועד קרית ביאַליסטאָק; ה׳ שמיר (שמערקעס) און פרץ בוקשטעלסקי.

נאָכן אַוועקלייגן די קרענץ דורך די פאַרשטייער פון די חרובע שטעט און שטעטלעך אין פוילן, וואָס די דייטשע נאַציס האָבן אומגעבראַכט אין דעם צווייטן וועלט־קריג, איז פאַרגעקומען אַן אזכרה אין „אוהל יזכור״ מיט פיל איינגעלאַדענע געסט פון ישראל און אויסלאַנד.

צוויי טייערע ביאַליסטאָקער

● פון ס. ק.

דעם 4טן יולי 1989 האָט אַ געוויסער מר. חיים עדעל־שטיין געקלונגען אין דער ביאַליסטאָקער היים. מען האָט אים פאַרבונדן מיטן עקזעקוטיוו־דירעקטאָר איסאַק ריבאַ־לאָווסקי און ער האָט זיך פאַרגעשטעלט, אַז ער און זיין פרוי בראַניאַ זיינען ביידע ביאַליסטאָקער. זיי געדענקען די משפחה ריבאַלאָווסקי נאָך פון פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה.

חיים און בראַניאַ עדעלשטיין זענען געקומען קיין ניו־יאָרק, פון ישראל, מיט 8־9 חדשים צוריק. זיי האָבן גע־דונגען אַ דירה׳לע אין ברייטאָן, ברוקלין, ביים ים. געקויפט אַ ביסל נייע מעבל און אויספרובירט די אַמעריקאַנער לופט. אָבער — זיי פילן זיך ניט גוט. וווייטיקן אין די הענט און אין די פיס; אַביסעלע אַרטרייטיס פאַר אַ צולאָג, און זיי בענקען פשוט נאָך ישראל.

זיי האָבן באַשלאָסן צוריקצופאָרן. זיי קענען פאַרקויפן

חיים און בראַניאַ עדעלשטיין

דאָס מעבל, אָבער זיי ווילן עס בעסער געבן דער ביאַלי־סטאָקער היים. האָט מר. ריבאַל מיך געבעטן צוגיין צו זען וואָס זיי האָבן דאָרט. איך בין אַוועק קיין ברייטאָן, אַנגע־קוקט די נייע שיינע זאַכן און זיי האָבן מיר געפעלן. אָבער נאָך מער ווי די מעבל האָבן מיר געפאַלן די צוויי האָר־ציקע, וואונדערלעכע מענטשן, וועלכע איך האָב דאָרט געטראָפן.

דעם אמת זאָגנדיק, האָב איך זיי פרובירט אָפרעדן פון גלייך אַהיימפאָרן. „איר זענט ביים ים, ס׳איז דאָ זייער קיל, וואָס יאָגט איר זיך. אייער היים אין ישראל וועט וואַרטן אויף אייך", האָב איך מיט זיי איינגעטענהט. „אָ, ניין, מיר זיינען דאָ אַליין, אָן קיין שום פריינט, ס׳איז אומעטיק. מיר האָבן שוין באַשלאָסן צו פאָרן דעם 3טן אויגוסט. איך וועל אייך זיין דאָנקבאַר, אויב איר קענט עס אַרויסנעמען איידער מיר פאָרן צוריק", האָט מר. עדעלשטיין געזאָגט.

איך בין נאָכגעקומען זייער פאַרלאָנג. געוויסע זאַכן האָב איך אַראָנזשירט איבערצופירן אין דער ביאַליסטאָקער היים און אַנדערע, וועלכע האָבן זיך דאָרט ניט אַריין־געפאַסט, האָבן מיר געגעבן צו נייַ־געקומענע אידן.

איך האָב זיי געבראַכט דאָס ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס מר. ריבאַלאָווסקי האָט זיי געשיקט. מיר האָבן זיך האָרציק געזעגנט און צוגעזאָגט זיך איבערצושרייבן און מיר זענען אין קאָנטאַקט.

די ביאַליסטאָקער היים דריקט אויס אַ דאַנק די צוויי גוטהאַרציקע ביאַליסטאָקער, חיים און בראַניאַ עדעלשטיין.

דאַנקט פאַרן פסח־נומער „ביאַליסטאָקער שטימע"

אַ שיינעם און האַרציקן דאַנק פאַרן פסח־נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". איך שיק אויך איבער מיינע בעסטע וואונטשן און גראַטולאַציעס אין שייכות מיטן צו־טיילן דיר דעם אַקאַדעמישן ערן־טיטל פון בר־אילן אוניווערסיטעט. דו האָסט אים כשר פאַרדינט.

דער לעצטער נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע" איז, ווי אַלע ביז־איצטיקע, אויסגעצייכנט. דערלויבט מיר אָבער צוגעבן אַ וויכטיקן פרט צו דעם גלענצדן אַרטיקל פון ידידי׳ האָמבורג:

דעם 16טן אויגוסט, 1948, האָט מען אויפן זשאָביער געטאָ־בית־עולם אויפגעבויט אַ היל, געווידמעט די פאַרטי־זאַנער און געטאָ־קעמפער, וועלכע זענען געפאַלן אין קאָמף אין ביאַליסטאָקער געטאָ־אויפשטאַנד און אין די אַרומיקע וועלדער. אָלס אַנטיילנעמער אין ביידע, אין געטאָ־אויפ־שטאַנד און אָלס פאַרטיזאַן, וויסט איך ניט ביז היינט וועל־כער פון די צוויי איז וויכטיקער.

אונזער הייליקער תלמוד של בבלי זאָגט, אַז „וער עס ראַטעוועט איין מענטש, ראַטעוועט די גאַנצע וועלט". לויט דעם דאָזיקן דעוויז, וועלכן ס׳האָט איבערגענומען דער „יד־ושם", גלויב איך, אַז די פאַרטיזאַנער באַוועגונג האָט גע־האַלפן ראַטעווען אַ סך לעבנס — אַ סך וועלטן.

די היל אויפן זשאָביער בית־עולם האָט מען אַראָפ־גענומען מיט בולדאָזערס מיט 23 יאָר שפעטער. אויף אירע צוויי וווייסע טאָולען זענען געווען פאַראייביקט די נעמען פון אונזערע פירער אין דעם ניט־גלייכן קאָמף קעגן די נאַצישע רוצחים. היינט מוז מען וווייטער קעמפן צוריק אויפ־שטעלן די היל, ווייל מען האָט צוגענומען ביי זיי אַ קבר און דעם אויפשריפט אין מאַמע־לשון. זיי האָבן פאַרדינט אַז מיר זאָלן זיי ניט פאַרגעסן.

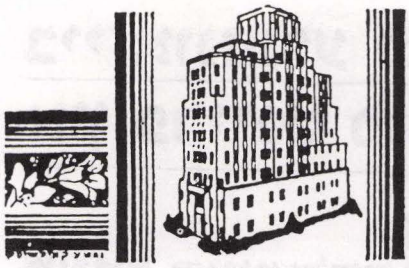
טייערער יצחק, דערלויב מיר זיך צו ווענדן צו די לייענער מיט אַ וויכטיקן אָפיל: איך גרייט איצט צו אַ בוך געווידמעט דעם זשאָביער געטאָ בית־עולם. פאַר דעם צוועק דאַרף איך האָבן ביאָגראַפישע נאָטיצן פון די קרבנות און מאַרטירער, וועלכע זענען דאָרט געקומען צו קבר־ישראל. איך וועל זיין זייער דאַנקבאַר פאַר דער אינפאַרמאַציע און אויב מעגלעך אויך פאָטאָגראַפיעס.

מיין אַדרעס איז:

Kisler Edward
80-894 Gdansk
UL. Garncarska 29 m. 3
Polska, Poland

מיט דרך־ארץ און דאַנקבאַרקייט,

אפרים קיסלער, גדאַנסק, פוילן

אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

צוגרייטונגען אין דער ביאַליסטאָקער היים צו די ימים־טובים

די שוהל אין דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים, אויף 228 איסט בראָדוועי, וועט דעם יאָר ווי אַלע יאָר זיין דער זאַמפונקט פון מתפללים. אונזערע איינוואוינער און שכנים פון דער געגנט, וועלן דאָ קומען אויסבעטן אַ גוט יאָר.

די גרויסע און באַקוועמע לופטיקע שוהל ווערט ספעציעל צוגעגרייט צו די הייליקע יום־טוב טעג, וואָס וועט הייַ־יאר זיין פון פרייטיק אָוונט, דעם 29טן סעפט. (ערב ראש השנה), שבת פרי און אָוונט, דעם 30טן סעפט., און זונטיק פרי און אָוונט, דעם 1טן אָקט. 1989.

ערב יום־כיפור, זונטיק, דעם 8טן אָקטאָבער, וועלן אויך אָנגעצונדן ווערן אַלע עלעקטרישע ליכט בייַ די נעמען פון די פאַרשטאַרבענע און מיטגלידער וואָס זיינען פאַראייביקט געווואָרן אויף די בראָנז־טאָוולען אין אונזער שוהל. זייער אָנדענק וועט געהייליקט ווערן בייַ דער תפילה פון יזכור. זונטיק אָוונט, דעם 8טן אָקטאָבער, וועט מען זאָגן כל־נדרי. צומאָרגנס, מאָנטיק, דעם 9טן אָקט. יום־כיפור, וועט מען דאַוונען אַ גאַנצן טאָג און אין אָוונט. בייטאָג וועט מען מזכיר נשמות זיין.

אויף סוכות ווערט געגרייט, אַזוי ווי יעדעס יאָר אין דער צייט, אַ שיין־דעקאָרירטע סוכה און עס וועלן סערווירט ווערן געשמאַקע טראַדיציאָנעלע מאכלים.

די שכנים און פריינט פון דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן זיינען פאַרבעטן מתפלל צו זיין מיט אונז בעת די ימים־נוראים, ווי אויך שבת. יעדן טאָג איז דער מנין 8 פרי, ווי אויך מנחה 3:30 בייטאָג.

דער יערלעכער באַזאַר

דער יערלעכער באַזאַר פון דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן וועט דעם יאָר פאָרקומען פון מאָנטיג, דעם 14טן נאָוועמבער, ביז דאָנערשטיג, דעם 17טן נאָוו. די לעידיס אָקזילערי אַרבעט פלייסיק ביים העלפן צוגרייטן דעם באַזאַר, וואָס ברענגט אַריין פאַרשידענע סחורות און אַרטיקלען. אַ סך פריוואַטע מענטשן און פיל פירמעס רופן זיך אָפּ אויף אונזער וועגדונג און שיקן אַריין גוטע שטאָפּן. מיר בעטן אַלע וואָס קענען ביישטייערן סחורה פאַר דעם באַזאַר, דאָס צו טאָן וואָס פריער.

יערלעכער חנוכה־פייערונג און קאָנצערט

די יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנצערט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוועי, וועט הייַ־יאָר פאָרקומען זונטיק, דעם 17טן דעצעמבער, 1989. ווי שטענדיק, וועט אָנגעצונדן ווערן חנוכה־מנורות פון אונזערע מיטגלידער און פריינט און ס׳וועט דורכגעפירט ווערן א טראַדיציאָנעלע מוזיקאַלישע פראָגראַם. עס וועלן סערווירט ווערן געשמאַקע היימישע מאכלים מיט חנוכה־לאַטקעס.

טראַדיציאָנעלע פורים־פייערונג און יערלעכער מיטגלידערשאַפט מיטינג

דער פייערלעכער יום־טוב פורים וועט געפייערט ווערן מיט אַ פיינעם קאָנצערט און טראַדיציאָנעלע סעודה, זונטיק, דעם 11טן מערץ, 1990, אין גרויסן אוידיטאָריום פון צענטער, 228 איסט בראָדוועי.

אין דעם רייכן פּראָגראַם וועלן זיך באַטייליקן באַקאַנטע קינסטלער, און ווי אַלע מאָל וועלן די מיטגלידער און פריינד זיך אונטערהאַלטן צו די קלאַנגען פון מוזיק און געזאַנג. עס וועלן סערווירט ווערן האָמענטאַשן מיט אַנדערע געשמאַקע מאכלים.

עס וועט גלייכצייטיק דורכגעפירט ווערן דער יערלעכער מיטגלידערשאַפט מיטינג ווען די נייע דירעקטאָרן פאַר דעם יאָר 1991־1990 וועלן דערווויילט ווערן.

אין דער שול פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים

מיר ווילן אויסדריקן א גרויסן יישר־כח צו אונזערע עלטערע מענער, ווי אויך צו די שכנים פון דער געגנט און פריינט, וועלכע מיט זייער דאַוונען האַלטן אויף דעם מנין אין דער פרי און פאַרנאַכט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפיטאָל פאַר עלטערע מענטשן.

ביים דאַוונען היט מען אויך אָפּ יאָרצייט און מען זאָגט קדיש בציבור. זאָל השי״ת בענטשן אַלע מתפללים, אַז זיי זאָלן געזונט זיין און קענען אָנפירן מיט׳ן מנין.

אַכטונג אַכטונג

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

פאַר אַ רעדוצירטן פרייז

כדי צו דערמעגלעכן, אַז וואָס מער אונזערע לאַנדסלייט און פריינט זאָלן זיך איינשאַפן דעם נייעם גרויסן

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אַרויסגעגעבן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק, האָבן מיר באַשלאָסן צו פאַרקויפן די פאַרבליבענע קליינע צאָל עקזעמפלאַרן פאַר אַ רעדוצירטן פרייז. איר קענט איצט באַקומען די גרויסע מאָנומענטאַלע אויסגאַבע, פון העכער 700 זייטן אין אידיש און ענגליש, פאַר בלויז 25 דאָלאַר, מיט איבערשיקן דאָס צו אייך.

מאַכט גלייך אייער באַשטעלונג, שיקט אייער טשעק אַדער מאַני אָרדער פאַר 25 דאָלאַר, אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין פריינט פון גראָדנע

• פון מיישל קרעמער

מאָטל קאָוואַלסקי — אַ קרבן פון איידן־האַס

אין יוני 1989 איז אויף אַ שוידערלעכן אופן דער־מאָרדעט געוואָרן אונדזער גראָדנער לאַנדסמאַן און פריינט מאָטל קאָוואַלסקי (לייבקע דעם חזנ׳ס זון, פון פאָדאָלנע גאַס).

מאָטל איז באַקאַנט געווען אין גאַנץ בריסטאַן ביטש, אין ברוקלין, און אין די לעצטע יאָרן האָט מען אים אַ נאָמען גע־געבן „דער מעיאָר פון בריסטאַן ביטש". ער איז געווען באַ־ליבט ביי אַלע זיינע פריינט און איז שטענדיק געווען גרייט צו העלפן און טאָן אַ טובה אַנדערע.

נאָכן איבערלעבן די גראָדנער געטאָ און אוישוויץ האָט ער אַלע יאָרן געלעבט אין בריסטאָן, צוזאַמען מיט זיין פאַ־מיליע. ער האָט אָנגעהאַלטן אַ צימער אין אַ „רומינג־הויז, וואָס איז מיט דער צייט פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ „קלוב", וואו אַלע פּענסיאָנירטע פריינט פלעגן זיך צוזאַמענקומען.

אינעם טאָג פון זיין טויט האָט ער זיך צעקריגט מיט איינעם פון די שכנים — אַ קובאַנער אימיגראַנט. נאָך דעם האָט דער קובאַנער אַנגעצייכנט אַ האַקנקרייץ אויף מאָטל׳ס טיר. מאָטל האָט זיך שטאַרק אויפגערעגט און ס׳איז ווידער אויסגעבראָכן אַ קריגעריי, ספּעציעל ווען ער האָט אים גע־טראָפן מיט פאַרשמירטע הענט פון דער פאַרב און ס׳איז קיין צווייפל ניט געווען ווער ס׳האָט אַנגעשמירט דעם האַקן־קרייץ.

פאַרשטייט זיך, אַז מאָטל, וועלכער איז געווען אין די זיבעציקער יאָרן, האָט זיך ניט געקענט פאַרגלייכן מיטן יונגן קובאַנער. יענער האָט מאָטלען צעשטאָכן מיט אַ שער און דערנאָך דערשלאָגן צום טויט מיט אַ רעליגיעזער פּיגור.

44 יאָר נאָך דער פאַרניכטונג פון זעקס מיליאָן אידן איז נאָך אַלץ פאַראַן ביי פּינצטערע עלעמענטן אַנטיסעמיטיזם, די שנאה און האַס. און מאָטל׳ס גורל האָט געדאַרפט זיין אומצוקומען פון אַ מערדער, ביי וועמען דער האַקנקרייץ איז דער סימבאָל פון האַס קעגן אונדזער פאָלק. דער סם וועלכן היטלער האָט פאַרשפּרייט אויף דער וועלט איז נאָך אַלץ פאַראַן צווישן אונדז און מיר טאָרן דאָס ניט פאַרגעסן.

אין נאָמען פון אַלע אונזערע לאַנדסלייט און פריינט דריקן מיר אויס אונדזער מיטגעפיל צו דער פרוי קא־וואַלסקי און צו די צוויי זין.

מיר האָפן אַז דער מערדער וועט קריגן אַ גערעכטן משפּט און פאַרבלייבן זיין גאַנצן לעבן אין אַ תּפיסה.

מאָטל׳ס בלוט איז פאַרגאָסן געוואָרן דורך די הענט פון אַ מערדער, וועלכער שטעלט פאָר אונז פאָר שנאת־ישראל. אָבער מאָטל׳ס וויידערשטאַנד האָט געוויזן, אַז מיר פאָר־טייִדיקן און וועלן פאַרטייִדיקן אונזער כבוד און דעם כבוד פון אונזערע זעקס מיליאָן קדושים.

כבוד זיין אָנדענק!

חנה און מיישל קרעמער

הערשל פייגין ז״ל

די טרויעריקע נייעס אַז הערשל פייגין איז געשטאָרבן אין אַרגענטינע, דעם 22טן יולי, 1989, האָט אונז אַלעמען אויפגעשוידערט. ער איז געווען אַ גוטער איד, אַ פריינט און אַ חבר, און אויך אַ וואָרעמער שטיצער פון דער היים פאָר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק.

איך האָב מיט הערשלען דורכגעמאַכט די שבעה מדורי גיהנום פון דער ליקווידאַציע פון ביאַליסטאָקער געטאָ, גראָדנער און לאָמזשער תּפיסות, שטוטהאָף און אוישוויץ קאָנצענטראַציע־לאָגערן. אין יענער צייט פון טראָגעדיע און אומקום, ווען מען האָט אויף אַן אמת געקאָנט דערקענען אַ פריינט, האָט הערשל אַרויסגעשיינט ווי אַ ליכט אין דער פינצטערניש.

אַן ערשטקלאַסיקער פאַכמאַן האָט ער שטענדיק גע־האַלפן די וועלכע האָבן ניט געהאָט קיין פאַך. ער האָט זיי געהאָלטן אין זיין קאָמאַנדאָ און געהאָלפן ווי וויייט מעגלעך מיט אַ שטיקל עקסטרא ברויט און זופּ. זייענדיק אָביסל עלטער פון דער גרופּע (אַרום 150 מאָן) איז ער געווען דער לערער און צוגעגעבן מוט מיט זיינע ווערטער: „קינדער־לער, גיט זיך נישט אונטער, מיר וועלן איבערלעבן די מערדער!"

אין 1945 האָבן זיך אונזערע וועגן צעשיידט. ער, צוזאַ־מען מיט אַ גרופּע, האָבן זיך אויסבאָהאָלטן אין אוישוויץ און זיי זענען באַפרייט געוואָרן נאָך דער אָפענסיווע פון דער רויטער אַרמיי. איך, צוזאַמען מיט אַ גרופּע ביאַליסטאָקער און גראָדנער חברה, האָבן נאָך געדאַרפט דורכמאַכן בוכענ־וואַלד און אָנדערע לאָגער.

איך האָב זיך מיט אים ווידער געטראָפן ערשט אין 1964, וועו מיין פרוי און איך האָבן באַזוכט אַרגענטינע. נאָך דעם האָבן מיר זיך באַגעגנט ביי אָנדערע באַזוכן אין אַרגענ־טינע, ישראל און אויך אין ניו־יאָרק, און דאָס איז ביי אונז געווען אַן אמתע שמחה. ער האָט שטענדיק געקליבן נחת פון דער ביאַליסטאָקער היים און פון צענטער און קיינמאָל ניט געקומען מיט ליידיקע הענט. ער איז אויך געווען אַקטיוו אין בונאָס־איירעס.

מיט הערשל׳ס טויט האָבן מיר פאַרלוירן אַ גוטן פריינט און מיטאַרבעטער פון דער היים.

מיר דריקן אויס אונזער האַרציקן מיטגעפיל צו זיין פרוי און קינדער.

חנה און מיישל קרעמער

—•—

טרויער־אויסדרוק צו פרוי ציטראָנ׳ס טויט

טייַערער פריינט ד״ר ציטראָן,

די טרויעריקע נייעס וועגן טויט פון אייער פרוי האָט אונז — מיך מיט חנה׳ן — אויפגעטרייסלט. עס שטייען אונז פאָר די אויגן אונזערע באַגעגענישן אין ניו־יאָרק און ישראל און איר ליבשאַפט און פריינטלעכקייט.

אונזער מיטגעפיל גייט צו אייך און אייער פאַמיליע!

חנה און מיישל קרעמער

שאול (שאָלקע) בערעזאָווסקי

צום אָנדענק פונעם באַגאַבטן מוזיקער

● פון אריה שמיר (שמערליס), ירושלים

שאול בערעזאָווסקי ע״ה איז געשטאָרבן אין תל־אביב דעם 2טן אַפּריל 1975. א יאָר שפּעטער איז דאָ דערשינען דער „שאול בערעזאָווסקי לידער־בוך״, א זאַמלונג פון 31 לידער פון וויכטיקע אידישע דיכטער, באַגלייט מיט נאָטן פון די שיינע מעלאָדיעס פֿאַרפֿאַסט דורך ש. בערעזאָווסקי.

דאָס בוך — אין א פֿראַכטפֿאַרמאַט — איז אַרויסגעגעבן דורך א געזעלשאַפֿטלעכן קאָמיטעט צום פֿאַראייביקן זיין אַנ־דענק און ס׳איז א פֿראַכטפּולער מאָנומענט פֿאַרן פֿרי־פֿאַר־שטאָרבענעם, פֿאַרדינסטפֿולן קינסטלער. דער קאָמיטעט בא־שטייט פון א רייַ פֿערזענלעכקייטן, צווישן זיי, פֿאַרשטייער פון „ארגון יוצאי גרודנו״ און „ארגון יוצאי ביאַליסטוק״ אין ישראל. אינעם בוך גייט אויך אַריין א ביאָגראַפֿיע פונעם קינסטלער גע־שריבן דורך א. קאַרפֿינאָוויטש.

מיר ברענגען דאָ געקירצט די דאָזיקע ביאָגראַפֿיע, וואָס וועט אַן א ספּק אינטערעסירן א סך פון אונדזערע לאָנדסלייט.

שאול בערעזאָווסקי איז געבוירן געוואָרן אין גראָדנע 1908 אין א משפּחה וואו די מוזיקאַלישע פעאי־קייטן זיינען אַריבער פון דור צו דור. זיין פֿאָטער, שרגא־פֿייוול, א זון פון א חזן, איז געווען א טאַלאַנטפולער מוזיקער. א מוזיק־לערער און א דיריגענט אין דער גראָד־נער שטאָט־שול, האָט ער געשטרעבט און געטאָן אַלץ וואָס מעגלעך כדי זיינע דריי זין זאָלן האָבן א מוזיקאַלישע קאַריערע.

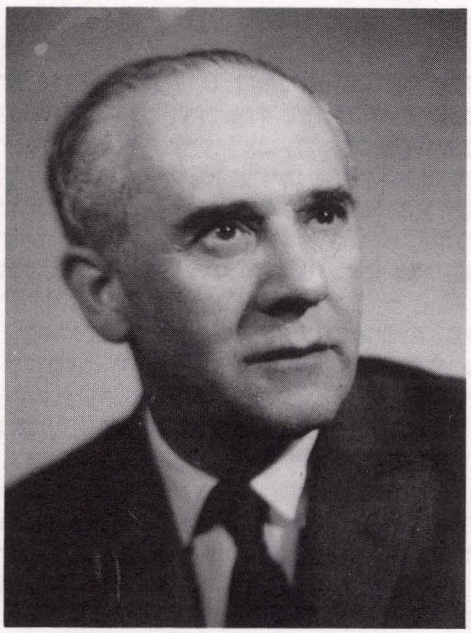
שאָלקע, דער מיזיניק, האָט שוין צו זעקס יאָר אָנגע־הויבן שפּילן פידל. א פאָר יאָר שפּעטער ווערט ער א משורר אינעם פֿאָטערס שול־כאָר. פון יענער צייט איז פֿאַרבליבן אַן אינטערעסאַנטער עפּיזאָד: דער פֿאָטער, דער שול־דיריגענט איז פֿלוצלינג קראַנק געוואָרן מיט א שווערער גריפּע דווקא אין א שבת וועז ס׳האָט דאָרט געדאָוונט דער באָרימטער חזן מרדכי הערשמאַן. די שטאָט איז געגאַנגען אויף רעדלעך. דער כאָר האָט געמוזט זינגען. האָט דער פֿאָטער בלית־ברירה געשיקט שאָלקען, דעם 10־יאָריקן משורר, ער זאָל דיריגירן מיטן כאָר.

שאָלקע האָט דיריגירט און ס׳איז אַלץ אַדורך בשלום. נאָכן דאָוונען האָט חזן הערשמאַן אים געזאָגט: „דו קליינער וועוריק וועסט שוין נעבעך בלייבן ביי דער פּרנסה...״

אין 1916, אין די סאָמע שווערע מלחמה יאָרן, גיט אים אָפּ דער פֿאָטער צו א גוטער פּיאָנע־לערערין און זי געפינט אויס שנעל אַז איר 8־יאָריקער תלמיד האָט א פעיקייט צו שפּילן פּיאָנע. אָבער איר פֿאַרשלאָג צו שיקן דאָס קינד אויף העכערע שטודיעס האָט דער פֿאָטער נישט געקענט אָנ־נעמען, ווייל דער עלטערער זון זיינער האָט שוין דעמאָלט שטודירט אין לייפּציג. לאָזן שטודירן צוויי קינדער איז שוין ניט געווען פֿאַר זיינע מעגלעכקייטן.

מיט דער אַלגעמיינער בילדונג איז עס געווען פֿשוטער. דער פֿאָטער האָט אין דער תקופה פון דער דייטשער אָקו־פּאַציע געפירט ביי זיך אין דער היים א סאָרט חדר מתוקן, וואו די אונטערריכט־שפּראַך איז געווען העברעאיש. ער האָט מיט שאָלקען איינגעקנעלט חומש מיט רש״י, חשבון אאַז״וו. ווי שאול האָט זיך שפּעטער אויסגעדריקט, האָט „דאָס קנעלן״ ביים טאָטנס טיש איינגעוואָרצלט אין אים די ליבע צו אידישקייט און צו אונדזער רומפּולן עבר. נאָך זיין עליה קיין ישראל אין 1957 האָט שאול זיך דאָ באַלד געפילט „א היימישער״.

שוין אַלס יונג בחורל וועלט ער באַוואוסט אין שטאָט אַלס פּעאיקער פּיאָניסט. איבערהויפּט איז ער זיך קונה־שם

שאָלקע בערעזאָווסקי

ווען ביים שול־אויסלאָז האָט ער פֿאַרפֿאַסט מוזיק צו א רעווי־פֿאַרשטעלונג. א. נ. „ששון און שמחה״.

גאָנץ פרי האָט שאָלקע געדאַרפט ווערן א פֿאַרדינער. זיין מוטער האָט געקרענקט און די לאָגע אין דער היים איז געווען א שווערע. זיין ערשטער פֿאָסטן איז געווען אַלס פּיאָניסט אין א גראָדנער קינא, באַגלייטנדיק יענע־צייטיקע שטומע פילמען. שפּעטער, ווען מען האָט שאָלקען פֿאַרגע־לייגט אַרבעט אין א אידישן טעאָטער, האָט דער קינא־דירעקטאָר אים נישט געוואָלט באָפרייען פון קאָנטראָקט, מיט דער טענה: „אַזוי ווי שאול פֿאָסט צו מוזיק צו די סצענעס וואו מען גאָלאָפּירט אויף פערד, אַדער וואו מען קושט זיך ביים סוף, איז נישטא קיינער...״

אין די צוואַנציקער יאָרן, מיט דער אויפלעבונג פון קולטור־לעבן אויף דער אידישער גאָס, האָבן זיך אין גראָדנע געשאָפן צוויי אידישע טעאָטערס. איינער פון זיי, די באַוואוסטע אָפּערעטן־טרופּע פון נחמה, קדיש כאָש, האָט זיך דערוואוסט וועגן דעם יונגן באַגאָבטן שאָלקע און האָט אים אויפגעכאָפּט אַלס דיריגענט. ס׳איז אָבער נישט געווען אַזוי פשוט. צוליב שאָלקע׳ס קאָנטראָקט מיטן קינא, פלעגט מען אויפהאַלטן דעם אָנהייב פון די טעאָטער־פֿאַרשטע־לונגען ביז שפּעט אין אָוונט, וועז ער פלעגט ענדיקן זיין

שפילן אין קינאָ...

נאָכן פאַרענדיקן זיין קינאָ־קאָנטראָקט גיט ער זיך אָפּ פולשטענדיק מיטן אידישן טעאָטער. ער פאָרט אַרויס אויף א טורנעי מיט דער דערמאָנטער אָפּערעטן־טרופּע. פירט אָן מיט די אַרטיקע אַרקעסטערס אין יעדער שטאָט באַזונדער, באַקומענדיק א גוטן נאָמען פון א מוזיקער און קאָלעגע. עס קומען אָן פאַרשלאָגן וועגן פאַרשיידענע פּראָיעקטן מיט בכבודיקע האָנאָראַרן. אָבער א דרינגענדיקער רוף פון זיין פאָטער ער זאָל קומען גלייך אַהיים וואו זיין מוטער איז זייער קראַנק, רייסט איבער זיין טורנעי.

ס׳קומט די צייט פון מיליטער־דינסט. שאול ווערט מאָביליזירט אין דער פוילישער אַרמיי און דינט אין ביאַליסטאָקער 42טן פוסגייער־פּאָלק. ער איז א גוטער, דיסציפּלינירטער זעלנער. א חוץ דעם שפילט ער דאָרט אין אַרקעסטער, וואו מען האָט זיך דערקענט אויף זייע מוזיקאַלישע פעאיקייטן. ער אַרגאַניזירט דאָרט א סטרונע־אַרקעסטער און גענישט פון גרויס דרך־ארץ סיי ביי די פּראָסטע זעלנער, סיי מצד די העכערע ראַנגען. אָלס באַלוינונג דערלויבט מען אים אין די אָוונטן אַרויסגיין פון קאַזאַרמע שפילן מיט א קווינטעט אין א קאָפע־הויז, כדי צו פאַרדינען אויף זייע הוצאות. אָזוי אַרום ווערט שאָלקע איינגעבירגערט אין ביאַליסטאָק, וואו ער באַזעצט זיך שוין נאָכן פאַרענדיקן זיין מיליטער־דינסט.

אין ביאַליסטאָק האָט ער מיטגעאַרבעט מיט אָלע אידישע טרופּעס, וועלכע האָבן דאָרט גאַסטראָלירט אינעם „פּאָלאַס״־טעאָטער. אין יענע יאָרן ווערט ער קריטיש אויף דער אידישער טעאָטער־מוזיק. ער מאַכט ערנסטע פּרואוון צו געבן דעם ניגון א מער איראָפּעישן לבוש, באַפרייענדיק אים פונעם איבערגעטריבענעם קרעכץ. ער ווערט באַקאַנט מיט די וויכטיקסטע אידישע בינע־קינסטלער, וועלכע פאַרלאָזן זיך אויף אים וואָס שייך דעם מוזיקאַלישן טייל פון די פאָרשטעלונגען.

ווי באַוואוסט, האָט אין אידישן טעאָטער געהערשט דער אָזוי־גערופענער גאַסטראָלן־סיסטעם. דאָס וואָנדערן מיט די טרופּעס האָט שאול׳ן א סך געשטערט. אָלס מוזיקער האָט ער שטענדיק געשטרעבט צו א סטאַבילער אַרבעט, א נייטיקע זאַך פאַר יעדן קונסט־צווייג. דעריבער האָט ער אָפט געמוזט פאַרלאָזן זיין באַליבטן פלאַץ אין טעאָטער, געפינענדיק זיין פרנסה אין לייכטער מוזיק, אַרקעסטערס, וואָס זיינען אים נישט שטענדיק געווען צום האַרץ. אָבער זיינע אויפטריטן מיט טאַנץ־מוזיק האָבן אים פאָפולער און באַליבט געמאַכט ביים יונגן עולם אין ביאַליסטאָק אין די דרייסיקער יאָרן. פון יענע יאָרן געדענקט מען אויך די „פייוו־א־קלאַק״ פאַרווייַלונגען יעדן שבת אין לינת־הצדק־זאַל, ווו שאָלקע מיט זיין אָקאַרדעאָן האָט באַזונדערס אויסגענומען און צוגעצויגן אָן עולם. אָבער, ווי געזאָגט, נישט דאָס איז געווען זיין קינסטלערישער באַגער.

די צווייטע וועלט־מלחמה האָט שאולן געטראָפן אין ביאַליסטאָק, וואָס ווערט איינגעשלאָסן אין ראָטן־פאַרבאַנד. מיטן גרויסן פּליטים־שטראָם קומען אָן קיין ביאַליסטאָק א סך אידישע אָקטיאָרן. דזשיגאָן־שומאַכער באַנייַען דאָרט זייער קליינקונסט־טעאָטער מיט דער קינסטלערישער לייטונג פון משה בראָדערזאָן און מיט דער מוזיקאַלישער לייטונג פון שאול בערעזאָווסקי. זיי פאָרן אַרויס אויף גאַסטראָלן איבער רוסלאַנד און ווערן אויפגענומען ענטוזיאַסטיש דורך דער אידישער באַפעלקערונג. דער דייטשער אַנפאַל אויפן ראָטן־פאַרבאַנד טרעפט די טרופּע אין אַדעס, ווואו די לעצטע פאַרשטעלונג ווערט באַגלייט מיט באַמבאַרדירונגען.

פאַר שאול׳ן הייבט זיך אָן זיין פינף־יאָריקער וואַנדערוועג איבער די מרחקים פון ראָטן־פאַרבאַנד, פול מיט געפאַנגל פאַר דער עקזיסטענץ. דאָך געלינגט אים, אין יענע ביטערע יאָרן, אָפּצוהיטן זיין שטענדיקן שמייכל, וואָס האָט דערמוטיקט די חברים. א בילדל פון יענע צייטן: אונדזער ביאַליסטאָקער אַרטיסט און זינגער שמעון אַסאָוויצקי טרעט אויף מיט געזאַנג אויף אָפענע פלעצער, די אַזוי גערופענע „טאַנץ פלאַשטשאָטקעס״. שאול באַגלייט אים אויפן אקאָרדעאָן. אָרום, שיכורע קריגס־אינוואָלידן שלאָגן זיך מכות־רצח. שאול, ווי קיין מאָל נאָכנישט, אַקאָמפּאַנירט און דערמוטיקט דעם זינגער ממשיך צו זיין... שפּעטער שליסט זיך אָן שאול אין דער טרופּע פון דער שוישפילערין אַנאַ גוזיק, ווואו ער בלייבט טעטיק ביז דער עוואַקואַציע פון פוילישע בירגער אין 1946.

פון זיין צוריקקער אַהיים האָט שאול נאָכנישט נישט דערוואָרט. ער האָט שוין געוואוסט פון פריער, אַז זיין פרוי און קינד זיינען אומגעקומען. אָזוי אויך זיין גאַנצע משפּחה, ווי מיליאָנען פוילישע אידן. אין די שוועריע יאָרן פון וואָגלען און מיליאָנען פוילישע אידן. אין די שוועריע יאָרן פון וואָגלען און נויט האָט אים באַגלייט די כאַראַקטעריסטישע רעגינאַ גאָלדבערג, שפּעטער פרוי בערעזאָווסקי. זי איז מיט אים צוריקגעקומען קיין פוילן, כדי צו טיילן דעם גורל מיטן מאָן וואָס זי האָט ליב געהאַט.

ס׳איז געווען אוממעגלעך אָנצוהייבן א ניי לעבן אין חרובן ביאַליסטאָק, וואו יעדער שטיין האָט דערמאָנט דעם אומקום פון די נאָענטע. זיי באַזעצן זיך פריער אין קראָקע און שפּעטער אין לאָדזש, וואו ס׳קאָנצענטרירט זיך די שארית־הפּליטה. צווישן זיי — א סך אַרטיסטן, צוריקגעקומענע פון ראָטן־פאַרבאַנד, מיט וועלכע ער הייבט אָן שפּילן טעאָטער. אין 1947, מיטן צוריקקער פון דזשיגאָן און שומאַכער פון פאַרשיקונג, שאַפן זיי אָן אָנסאַמבל מיט שאול׳ס מוזיקאַלישער לייטונג. זייער ערשטע פּראָגראַם א.נ. „אַבי מען זעט זיך״ ווערט אויפגענומען דורכן עולם מיט הייסע טרערן...

אין יענע ערשטע יאָרן נאָכן קריג איז געווען א גרויסע אויפלעבונג פון אידישן קולטור־לעבן אין פוילן. שאול איז דאָן געווען זייער שעפעריש, הגם ער איז געווען זייער דערשיטערט פונעם גרויסן חורבן. אין יענע יאָרן האָט ער פאַרפאַסט די מוזיק צו די פּיעסן „גאָט, מענטש און טייוול״ און „הערשעלע אָסטראָפּאָלער״; צו די פילמען „מיר די לעבנסגעבליבענע״ און „אונדזערע קינדער״; די מוזיק צו מאָנגרע׳ס „אונטער די הורבות פון פוילן״, און א סך אַנדערע שאָפונגען, איבערהויפט פאַר כאָרן. אויך שאָפונגען פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער, וואָס האָבן אים קונה־שם געווען ביים נישט־אידישן עולם. איבערהויפט האָבן געאַסן פון זיינע שאָפונגען אַלע אידישע כאָרן אין פוילן, בכלל האָט ער געשטרעבט זיך צו דערנענטערן צו די אידישע קוואַלן און געפינען א פאַסיקן לבוש פאַרן אַנדענק פון זיין פאַרשניטענער היים. ער האָט גערן אַנגענומען יעדן פאַרשלאָג אַנצופירן מיט כאָרן. ער אַרגאַניזירט און שאָפט א כאָר ביים קולטור־קלוב פון לאָדזשער טעקסטיל־קאָמבינאַט. שפּעטער פירט ער אָן במשך פון יאָרן מיט א קריסטלעכן כאָר א.נ. „קאַלינקא״.

זיינע דערפאָלגן זיינען אים דאָך נישט איינגעגאַנגען. דאָס אידישע לעבן אין פוילן ווערט פון יאָר צו יאָר מער איינגעשרומפן. אידישע קינסטלער האָבן אויסגעוואַנדערט.

נישט מעגלעך צו בויען אויף קברים. נאָך אין 1950 בעט ער אַן ארויספאָר־דערלויבעניש, וואָס ווערט אָפּגעווארפן. ער באקומט עס ערשט אין 1957 און איז עולה מיט זיין פרוי קיין ישראל.

די ערשטע צייט אין ישראל איז נישט געווען לייכט. אַ נייער באָדן מיט נייע באַדינגונגען. אויך די מידקייט פון די מלחמה־ און נאָך־מלחמה־יאָרן האָט זיך געלאָזט פילן. דאָך פאַרלירט נישט שאול זיין מוט און זיין אייביקן שמייכל. גאַנץ שנעל דערקענט מען דאָ זיין טאַלאַנט און זיינע פעאי־קייטן. אַ סך פון זיינע קינסטלערישע דערגרייכונגען אויפן געביט פון קאַמפּאָזיציע און אַרקעסטער־לייטונג ווערן אָפּגעצייכנט אין יענע יאָרן אין ישראל. זיינע שאָפונגען ווערן דאָ אויסגעצייכנט אויף די יערלעכע פעסטיוואַלן. זיין מוזיק, קאַמפּאָנירט צו אַ באַרבעטונג פון גאַלדפאַדנס „צוויי קוני לעמלס", ווערט פאַרפילמט און זיינע שיינע מעלאָדיעס ווערן שטאַרק פאָפולער ביים עולם.

שאול בערעזאָווסקי ווערט דאָ אַ שם דבר! ער באַנייט זיין מיטאַרבעט מיט דזשיגאַן און שומאַכער, פאַרט מיט זיי אויף אַ טורנע קיין אויסלאַנד. ער אַרבעט אויך מיט אַנדערע אידישע שוישפילערס, ביז דער וואַנדער־לעבן פון אידישע טרופּעס אין ישראל פאַלט אויף זיין געזונט. זיין האַרץ ווערט אָפּגעשוואַכט און ער מוז אויפגעבן זיין טעאַטער־טעטיקייט.

ער גיט זיך מער אָפּ מיט זיין אַלטער ליבע — אַנפירן מיט כאָרן. אַ צייט פירט ער אַן מיט אייניקע קיבוצישע כאָרן. שפּעטער ווערט ער נאָמינירט ווי אַ דיריגענט אין תל־אביבער אַרבעטער־רינג־כאָר. די דאָזיקע אַרבעט שאָפט אים גרויסע באַפריידיקונג. ער האָט אויך נישט אויפגעהערט פאַרפאַסן קאַמפּאָזיציעס צו טעקסטן וואָס זיינען אים געווען צום האַרצן. צוזאַמען מיט זיין פרוי רעגינאַ געניסן זיי ענדלעך פון די באַשיידענע פירות פון זיין לאַנגיאָריקער אַרבעט. זיין געזונט איז אָבער געווען צעברעכן, הגם מיט זיין שטענדיקן שמייכל האָט ער זיך קיין מאָל נישט באַקלאָגט אָפילו פאַר די נאָענטסטע.

ווען פאַר פּסח 1975 האָט מען אים איינגעלאַדן צום לייטן דעם פעסטיוואָל פון אידישן ליד, האָט ער זיך גענומען צו דער אַרבעט מיטן גאַנצן ערנסט און אחריות. ער האָט באַווּיזן צו קאַמפּאָנירן מוזיק פאַר אייניקע לידער, וואָס זיינען געזונגען געווארן דורך דעם גרויסן עולם מיט רוישיקע אוואַציעס.

ער האָט זיי שוין ליידער נישט געהערט! דעם 2טן אַפּריל 1975, פאַר דעם קאָנצערט, איז שאול בערעזאָווסקי אַוועק פון אונדז אויף אייביק. די אידישע מוזיק האָט פאַרלוירן איינעם פון אירע טרייסטע דינער!

אין טיפן טרויער איז פאַרבליבן זיין טרייַע לעבנס־באַגלייטערין רעגינאַ בערעזאָווסקי. איר איניציאַטיוו, איר איבערגעבענע אַרבעט אויפצוזאַמלען דעם מאַטעריאַל, ווי אויך איר פינאַנציעלע הילף, האָבן דערמעגלעכט אַרויסגעבן דאָס בוך — אַ באַשיידענער דענקמאָל פאַר דעם פאַרשטאָרבענעם מוזיקער.

שאול בערעזאָווסקי איז געבוירן און אויפגעוואַקסן אין גראָדנע. יאָרן האָט ער געלעבט און האָט זיך קינסטלעריש אַנטוויקלט אין ביאַליסטאָק. מיר, סײַ גראָדנער סײַ ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט, מעגן ביידע שטאָלץ זיין מיט דעם בשותפותדיקן בן־עיר אונדזערן.

כבוד זיין אָנדענק.

מאָרד פון פּראָפּ׳ מנחם שטערן

אין ירושלים דערשיטערט אַלע ביאַליסטאָקער

דעם 21טן יוני, 1989, איז אין ירושלים דערמאָרדעט געווארן דורך פּאַלעסטינער טעראָריסטן אונזער חשובער לאָנדסמאַן פּראָפּ׳ מנחם שטערן, דער וועלט־באָרימטער אידישער היסטאָריקער און פּראָפעסאָר אויפן ירושלימער אוניווערסיטעט. ער איז געווען 64 יאָר אַלט.

פּראָפּ׳ שטערן איז געווען איינער פון די באָרימטסטע, און אפשר דער באָרימטסטער פאָרשער און שרייבער פון דער אידישער געשיכטע, ספּעציעל וועגן דער צייט פון בית־שני און פון דער רוימישער און העלענישער עפּאָכע.

פּראָפּ. מנחם שטערן

זיין וויכטיקסטע ווערק אין דער ענגלישער שפּראַך איז „מיינונגען פון רוימישע און גריכישע שרייבער וועגן אידנטום", וואָס איז דערשינען אין דריי בענדער. ער איז געווען אַ חבר פון דער ישראל־אַקאַדעמיע פון וויסנשאַפט און רעדאַקטאָר פון דער היסטאָריקער־צייטונג „ציון".

פּראָפּ׳ שטערן האָט געהאָט אַן ענגע פאַרבינדונג מיט די ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט און האָט זיך שטענדיק אינטערעסירט מיט די ענינים פון דער לאָנדסמאַנשאַפט. ווען מיר האָבן דיסקוטירט מיט אים די פראָגע וועגן פובלי־קירן אין אַ בוך די געשיכטע פון דער ביאַליסטאָקער אידישער קהילה, האָט ער אַרויסגעוויזן גרויס אינטערעס און געהאָלפן זאַמלען דאָקומענטן פאַרן בוך.

ער איז געווען אַ גוטער, פריינטלעכער מענטש און אַלע ביאַליסטאָקער האָבן מיט אים שטאַלצירט. זיין דער־מאָרדונג איז אַ גרויסער קלאַפּ פאַר אונז אַלע וועלכע האָבן אים געקאָנט און פאַר דער וויסנשאַפטלעכער וועלט, וואו ער איז געווען אַ זייל.

כבוד זיין אָנדענק!

צבי קלעמענטינאָווסקי, תל־אביב

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל

איסאַק ריבאַלאָווסקי און פרוי מאַלי זיינען געסט אין ישראל

● פון פֿרץ בוקשטעלסקי

דעם 11טן יוני 1989 איז אַנגעקומען קיין ישראל דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק, און דער רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", ה' איסאַק ריבאַלאָווסקי און זיין פרוי מאַלי, אונזערע ביאַליס־טאָקער לאַנדסלייט אין ישראל האָבן מיט גרויס פרייד אויפגענומען די טייערע און הויכגעשעצטע געסט.

וועג איסאַק ריבאַלאָווסקי קומט קיין ישראל, האָט ער שוין אין געדאַנק פאַרשיידענע פלענער ווי אָזוי בייצו־שטייערן פאַרן וואוילטאָג פון מדינת ישראל. ער זשאַלע־ווט ניט קיין צייט, מי און געלט כדי צו טאָן עפּעס גוטס פאַר אונזער לאַנד. צווישן אַנדערן האָט ער אויפגעבויט אַ קינדער־גאָרטן אין כפר תבור, מעדיצינישע אייניריכטונגען אין „שיבא" שפּיטאָל און אַנדערע.

ביים איצטיקן באַזוך האָט ער געגעבן אַ תרומה אויף דענקמאָלן פון טאל לזכר די אומגעקומענע אידישע קהילות אין דער צייט פון דער שואה. ער איז אויך געווען אין שילה און געשפּענדעט פאַר אַן אָפֿרו־הויז אין אַשקלון פאַר די צה"ל־זעלנער.

ריבאַלאָווסקי מיט זיין פרוי מאַלי האָבן באַזוכט קרית־ביאַליסטאָק, וואו זיי זענען אויפגענומען געוואָרן דורך דעם ועד אין באַגלייטונג פון מיכה פליקער. די געסט האָבן אויך באַזוכט דעם „בית־העם", וואו אין דעם גרויסן זאַל קומען טאָג־טעגלעך די איינוואוינער פון קרית־ביאַליסטאָק, טרינ־קען אַ גלעזל טיי, שפּילן אין דאָמקע, דאָמינאָ, שאָך; לייענען אַ צייטונג; אַ סך פרויען פאַרנעמען זיך דאָרט מיט האַנט־ארבעט.

ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס אין יענע טעג איז פאַרגע־קומען אַ פיר־טאָגיקער אויספלוג פאַר די איינוואוינער פון קרית־ביאַליסטאָק, איז דער בית־העם געווען פול מיט ביאַליסטאָקער. ווי אַ גוטער אַדמיניסטראַטאָר האָט דער גאַסט אַרומגעקוקט דעם בנין און זאַל, און באַשלאָסן צו בא־וויליקן די ביטע פון ועד „קרית ביאַליסטאָק" צו אַסיגנירן די סומע פון 25 טויזנט דאָלאָר צו רעמאָנטירן דעם דאָך פונעם בנין.

די געסט האָבן אויך באַזוכט דעם גאָרטן, וואָס איז פאַר־פלאָנצט געוואָרן לכבוד דעם 90־יאָריקן געבורטסטאָג פון זלמן ירושלמי; באַזוכט די איינוואוינער, צווישן זיי די פא־מיליע קיזלשטיין א.א.

עטלעכע טעג שפּעטער איז פאַרגעקומען אַ צוזאַמע־נטרעף פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ישראל מיט די טייערע געסט, אין דעם זאַל פון תל־אביבער „אירגון יוצאי פולין". צום צוזאַמענטרעף איז געקומען אַ גרויסער עולם. אין פרעזידיום זיינען געזעסן אַדוו. קלעמענטינאָווסקי, אַדוו. שחם, מיכה פליקער. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט באַדאַנקט מיט רירנדע ווערטער אַלע זיינע באַגריסער און די פאר־זאַמלטע. ער האָט דערציילט וועגן זיין געזעלשאַפטלעכער אַרבעט פאַר ישראל און דאָס פאַראייביקן אונזער הייל־שטאָט ביאַליסטאָק אין דער וועלט; אויך וועגן דער היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק. דערבייַ האָט ער גע־דאַנקט דעם ה' מיכה פליקער פאַרן אַרגאַניזירן דעם שיינעם צוזאַמענקום.

„קרית ביאַליסטאָק" גרייט זיך פייערן 40 יאָר עקזיסטענץ

● פון מיכאל פֿליקער, ישראל

אין חודש מאי, 1990, וועט „קרית ביאַליסטאָק" פייערן 40 יאָר עקזיסטענץ. דער „אירגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין ישראל האָט דעריבער באַשלאָסן אַפּצוצייכענען די דאָזיקע היסטאָרישע געשעעניש אויף אַ פאַסיקן אופן. דאָס וועט זיין אַ יום־טוב ניט בלויז פאַר די ביאַליסטאָקער פון ישראל, נאָר פון אַלע לאַנדסלייט אויף דער גאַנצער וועלט, וועלכע האָבן געהאַלפן גרינדן דעם שיינעם ישוב. זיי אַלע וואָלטן דעריבער געדאַרפט מאַכן אַלע באַמיאונגען צו קומען צו אונז און צוזאַמען אָפּצייכענען די וויכטיקע דאָטע.

מיר האָבן אויסגענוצט דעם באַזוך אין ישראל פון מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק, און אָרום־געריידט די פאַרשטייענדיקע פייערונג פון קרית־ביאַליס־טאָק. פאַר דעם צוועק איז באַשלאָסן געוואָרן איבערצו־בויען אונזער „בית־העם".

אין מיטן יוני האָב איך זיך געטראָפן מיטן מעיאָר פון יהוד, מרדכי סיניק. איך האָב אים געבעטן ער זאָל אונז געבן זיין אינזשינער פון דער מוניציפּאַליטעט, וועלכער זאָל אונז געבן אַ פראָפּעסיאָנעלע עצה ווי אָזוי מיר קענען איינ־שפּאָרן געלט. דער מעיאָר האָט אונז געענטפערט פאָזיטיוו און אין קורצן וועלן מיר זיך אויך טרעפן מיטן אַרכיטעקט וועגן אויפבויען אַ „פאַראייביקונגס־צימער" אָדער אַ „מיני־מוזיאום".

ס'איז מיר שווער צו גלויבן, אַז מיין טרוים איבערצו־בויען דעם בית־העם וועט טאַקע פאַרווירקלעכט ווערן. איך האָב דעם איינדרוק, אַז זייט דעם לעצטן באַזוך פון די ריבא־לאָווסקיס אין ישראל וועט זיך אַנהויבן אַ נייער פעריאָד פון אַ פרוכטבאַרער צוזאַמענארבעט אויף פאַרשידענע געביטן.

מיר דאָ, אין קרית־ביאַליסטאָק, האָבן די מעגלעכקייט אויפצובויען פאַרשידענע וויכטיקע געזעלשאַפטלעכע פּראָ־יעקטן פאַר אונזער לאַנדסמאַנשאַפט. מיר וועלן אויך קענען בעסער אויסנוצן דעם בית־העם נאָך דעם ווי ער וועט ווערן באַנייט. ער וועט זיין דער פאָסיקער פלאַץ פאַר אַדורכפירן די פייערונג פון 40 יאָר „קרית ביאַליסטאָק".

ווי געזאָגט איז אונזער ישוב אויסגעבויט געוואָרן אַ דאַנק דער הילף פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויף דער גאַנצער וועלט, אָבער דער עיקר פון דער אַמעריקאַנער לאַנדסמאַנשאַפט. דורך דעם איז געשטעלט געוואָרן אַ לעבעדיקע מצבה נאָך אונזערע טייערסטע, וועלכע זענען

די ביאַליסטאָקער העלפן בויען דעם חורבן־צענטער אין מעלבורן

• פון אהרן סאַקאַלאָוויטש, מעלבורן, אויסטראַליע

ש וין אָפּגעלאָפֿן 5 יאָר זינט דער פייערלעכער עפֿענונג פון חורבן און פֿאַרשונגס צענטער ביי אונדז אין מעלבורן, וועלכער איז ביז איצט דער אייניצי־קער אין אויסטראַליע. אַ קליינע גרופּע טרוימער פון פאַר־באַנד פון פּוילישע אידן, מיט „קדימה"־אַקטיוויסטן, האָבן געזומען אויף זיך די נאַציאָנאַלע שליחות צו פֿאַריכטן דעם פּעלער פון לייכטזינניקן פֿאַרגעסן די שרעקלעכע טראַגישע צייט פון וועלכער מיר זענען געווען עדות און על פּי נס ניצול געוואָרן. צווישן די גרינדער פון צענטער איז געווען מרס. פֿינק, אַ ביאַליסטאָקערין, וועלכע האָט פאַר אים בייגעשטייערט אַ גרעסערע סומע געלט.

ביי דער געלעגנהייט פֿאָדערט זיך דערמאָנען, אַז וויכ־טיקע טיילן פון היגן אידישן ישוב האָבן זיך אַן דיסקוסיעס געשטעלט ביים זייט פון די איניציאַטאָרן און פון די טרוי־מען איז געוואָרן א יש. ס׳האָט זיך אָבער ארויסגעוויזן, אַז די וויכטיקע אונטערנעמונג איז צו קליין צו די באַדערפענישן פון דער היגער באַפעלקערונג. דערביי דער גרויסער אַפּ־רוף פון דער ניט־אידישער באַפעלקערונג מיט די גרויסע צאָלן שילער, וואָס באַזוכן דעם צענטער.

איצט שטייען מיר ביים פינפטן יובילעאום מיט אַ קאַלא־סאַלן וואוקס: גרויסע זאַלן מיט אַלע טעכנישע מעגלעכ־קייטן צום דערקלערן און לערנען דעם יונגן דור די גרויסע וועלט־טראַגעדיע, וואָס האָט געבראַכט דעם נאַציזם און ספּעציעל דעם גרויסן טראַגישן פֿאַרלוסט פון אידישן פֿאָלק, וועלכער איז דורכן דייטשישן ראַסיזם אויסגעריסן געוואָרן מיטן וואָרצל.

די וויכטיקייט פון חורבן צענטער באַשטייט אין דעם וואָס די קריסטלעכע וועלט נעמט פֿאַרשטיין די מאַראַלישע געפּאַלנקייט פון דייטשישן מיליטאַריזם, וועלכער האָט גע־שטעלט אַ שטאַרקע מאַדערנע ארמיי קעגן אַ אומבאַוואָפנט פֿאָלק, קעגן פרויען, קינדער און זקנים. דער צענטער דינט אויך ווי אַ יד ושם נאָך אונדזערע פֿאַרפֿיניקטע בריידער און שוועסטער וועלכע דער גורל האָט זיי אָפּילו ניט דער־מעגלעכט קומען צו קבר ישראל. מיר, לעבן געבליבענע, די וועלכע האָבן דורכגעמאַכט דעם מבול און די גליקלעכע, וועלכע האָבן ניט געפילט דעם שרעקלעכן פּיין, אויף אונדז אַלע ליגט דער נאַציאָנאַלער חוב צו העלפן דער בוי־אַקציע און אויך טראָגן די זאָרג פֿאַר דער עקזיסטענץ פון גרויסן און הייליקן פֿאָלקס־מאָנומענט, וועלכער דינט אויך אַלס די וויכטיקסטע באַריערע קעגן נייעם מאַדערנעם אַנטי־סעמיטיזם, וואָס פּרואָווט אויסשפּרייטן זיינע שוואַרצע פליגלען אין צענטראַל־אייראָפּע.

אונדזער פֿאַרצווייגטע טעטיקייט נעמט אַרום אַלץ וואָס איז פֿאַרניכטעט געוואָרן דורכן שווערד און פּייער. אונ־דזערע פרייוויליקע פרויען און מענער צאָלן טאָג־טעגלעך מיט זייער געזונט און נערוון ביים אויפקלערן די פֿאַר־שידענע נאַציאָנאַליטעטן דעם גרויסן פֿאַרברעך פון יענער צייט. מיר טוען אַלץ אין אונדזערער מעגלעכקייט.

אויף אונדז אַלע צוזאַמען ליגט אַ גרויסע פליכט פון אויספּילן די צוואה פון אונדזערע טראַגיש־אומגעקומענע זיי ניט צו פֿאַרגעסן.

אַזוי בעסטיאַליש פֿאַרשניטן געוואָרן דורך די דייטשע נאַציס.

די גאַסן אין „קרית ביאַליסטאָק" טראָגן די נעמען פון אונזערע באַרימטע לאָנדסלייט, הרב מאָהילעווער, ד״ר חזנאָוויץ, סוקעניק, טענענבוים, מלמד און אַנדערע. די שול, דער בית־העם, די קינדער־גערטנער, אָפּילו דער קליינער וואַלד און אַנדערע אינסטיטוציעס סימבאָליזירן די טריי־שאָפט פון אונזערע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט צו מדינת־ישראל. די דאָזיקע הילף איז ניט אָפּגעשטעלט געוואָרן מיטן אויפבויען „קרית־ביאַליסטאָק", נאָר איז פֿאַרגעזעצט גע־וואָרן אין פיל ערטער אין ישראל. דעם גרעסטן פֿאַרדינסט אין דער דאָזיקער טעטיקייט האָט דער ביאַליסטאָקער צענ־טער אין ניו־יאָרק, אונטער דער אָנפירונג פון איסאַק ריבאַלאָווסקי.

„קרית ביאַליסטאָק" האָט אין משך פון זיינע 40 יאָר אַדורכגעמאַכט פֿאַרשידענע שווערע פּעריאָדן. מענטשן האָבן פֿאַרלאָזט דעם ישוב כדי צו זיין נענטער צו זייערע אַרבעטס־פּלעצער, אַדער וויל עס איז געווען שווער צו בא־אַרבעטן די ערד נעבן זייער הויז. היינט איז עס אַ בליענדיק שטעטל, מיט נייע הייזער, מיט נייע גאַסן און מיט אַלע מוניציפּאַלע אָנשטאַלטן וואָס א ישוב דאַרף האָבן. קינדער פון אונזערע אַלטע ביאַליסטאָקער איינוואוינער בויען זייערע הייזער נעבן די עלטערן. אויך פּרעמדע יונגע מענטשן קויפן לאָנד און בויען הייזער אין „קרית ביאַליס־טאָק". דאָס קען מען ניט פֿאַרמיידן און אפשר איז גוט אַזוי, ווייל סוף־סוף מוזן זיך אַלע אויסמישן און שאָפן איין פֿאָלק.

אונזער לאָנדסמאַנשאַפט פירט אַן מיטל דער נאָר־מאַלער אַרבעט פון ישוב. אין דעם „בית־העם" עקזיסטירט שוין באַלד צוועלף יאָר א קלוב פֿאַר עלטערע, ריטאַיִרטע און איינזאַמע מענטשן. די לאָנדסמאַנשאַפט פירט דורך די יערלעכע אַזכרות נעבן דעם שיינעם אָנדענק, וועלכער געפינט זיך ביי דער בכבודיקער שול. מיר אָרגאַניזירן אויס־פלוגן איבער גאַנץ ישראל, האָבן א אידיש טעאַטער, אַן אויסשטעלונג און אָנדערע אַקטיוויטעטן. דורך זיי איז דער נאָמען ביאַליסטאָק שטאַרק באַקאַנט איבערן לאַנד. די לאָנדסמאַנשאַפט האַלט אויך אַן גוטע באַציאונגען מיט דער מערהייט פון יהוד, וועלכע שאַצט אָפּ אונזער טעטיקייט און פֿאַרשטייט זיין וויכטיקייט.

עס איז כדאי צו קומען קיין ישראל און זען מיט די אייגענע אויגן אונזער ישוב, וועלכער טראָגט און וועט אייביק טראָגן דעם נאָמען פון אונזער טייער אומפֿאַר־געסלעך היימלאַנד ביאַליסטאָק.

קבלת־פנים אין ישראל פאַר מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי

● פון י. דראָזניק, רמת־גן, ישראל

אין א שווערן הייסן חמסין־טאָג, ווי עס טרעפט אין ישראל, האָבן זיך אין א מיטן אַרבעטס־טאָג, מיטוואָך דעם 14טן יוני, 1989, פאַרזאַמלט ביי א הונדערט ביאליסטאָקער לאַנדסלייט. זיי זענען געקומען באַגריסן זייערע האַרציקע געסט, פרוי מאַלי און איסאק ריבאַלאָווסקי. דער קבלת־פנים איז פאַרגעקומען אין זאַל פונעם פאַרבאַנד פון פוילישע אידן, אויף דער דיזענגאָף גאַס, אין צענטער פון תל־אביב, צו וועלכן עס איז געקומען דער גאַנצער ביאליסטאָקער אקטיוו און פאַרשטייער פון גאַנצן לאַנד.

דעם אָונט האָט געעפנט די יונגע פרוי שושנה שחם, אַן אַדוואָקאַט פון צווייטן דור ביאַליסטאָקער. זי האָט אָפּגעגעבן אַ אלגעמיינעם באריכט פון דער ארבעט פון ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד אין ישראל און וואַרפט אויך אַן פּלענער פון וויטערדיקער ארבעט. זי האָט אויך האַרציק באַגריסט די ריבאַלאָווסקיס, דערמאָנענדיק זייער טעטיקייט און די פילאַנטראָפישע הילף פאַר מדינת ישראל.

אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי באַגריסט אויך די געסט און דערמאָנט אַז א דאַנק די שפּענדונגען פון דער משפּחה ריבאַלאָווסקי איז דערמעגלעכט געוואָרן די טעטיקייט פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ישראל.

חייקע גראָסמאַן, די געוועזענע כנסת־מיטגלידערין, באַגריסט די געסט און דערציילט דערביי דערינערונגען פון איר לעצטן באַזוך אין פוילן און אין ביאַליסטאָק. אַדוואָקאַט ענית רעדט וועגן יורידישן פונקט פון ביאַליסטאָקער צענטער, און פאַרגעסט ניט צו לויבן די געסט פאַר זייער הילף. עס האָבן אויך געוועדט א צאָל ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע זיינען געקומען פון פאַרשיידענע עקן לאַנד. יעדער איינער האָט אויף זיין שטייגער געמאַכט פאַרשלאָגן ווי אַזוי צו פאַרבעסערן די טעטיקייט פון ביאַליסטאָקער צענטער.

א גרויסע אויפמערקזאַמקייט האָט געמאַכט די באַגריסונג פון פריינט דראָזניק, א פאַרשטייער פון גראָדנער פאַרבאַנד אין ישראל. נאָכן באַגריסן די געסט מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי, דערציילט ער ווי אַזוי די גראָדנער און די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע פירן א געמיינזאַמע טעטיקייט אויף אַלע געביטן, סיי אויפן קולטורעלן ביים איינארדענען געמיינזאַמע אונטערנעמונגען ווי די אזכרה־אָוונטן, און סיי אויפן פילאַנטראָפיש־געזעלשאַפטלעכן געביט פון זאַמלען געלט פאַר וויכטיקע צוועקן אין ישראל. ער האָט אויך דערמאָנט זיינע גראָדנער לאַנדסלייט, מיישל קרעמער און דאָרע רוסאק, וועלכע זענען אַקטיוו אין דעם ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער צענטער. צו די ביאַליסטאָקער האָט דראָזניק געזאָגט: „איר דאַרפט זיין שטאָלץ צו האָבן אַזא לאַנדסמאַן ווי ריבאַלאָווסקי". זיינע ווערטער זענען אויפגענומען געוואָרן מיט רוישנדיקע אַפּלאָדיסמענטן.

דער בעל־שמחה, איסאַק ריבאַלאָווסקי, האָט באַדאַנקט אַלע געסט און רעדנער פאַר זייערע וואָרעמע וועלכע. ער האָט געמאַכט א קורצן איבערזיכט וועגן דער טעטיקייט אין אַמעריקע; וועגן דער היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק, וועלכע איז א שטאָלץ פאַר דער גאַנצער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט; דאָס אַרויסגעבן דעם זשורנאַל „ביאַליסטאָקער שטימע", און נאָך אַנדערע אונטערנעמונגען וואָס ווערן אַדורכגעפירט אין אויסלאַנד.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אויך ניט פאַרגעסן צו דערמאָנען זיין פריינט, דעם גראָדנער לאַנדסמאַן מיישל קרעמער, וועלכער העלפט אים אין דער וויכטיקער אַרבעט.

דער אָונט האָט זיך פאַרענדיקט אין א געהויבענער שטימונג. און אויך נאָך דעם ווי די פאַרזיצערין פרוי שחם האָט געשלאָסן דעם קבלת־פנים פאַר מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי, זענען די געסט נאָך געבליבן א לאַנגע צייט אין שמועסן מיט זייערע לאַנדסלייט אין ישראל.

דאַנק פאַר אויפנאַמער אינעם ביאַליסטאָקער צענטער

חשובער מר. איסאַק ריבאַלאָווסקי,

מיר ווילן אייך באַדאַנקען פאַר אייער זייער האַרציקער אויפנאַמע אין ביאַליסטאָקער צענטער דעם 25טן יולי, 1989. איר, מר. ריבאַלאָווסקי, האָט אונז אַרומגעפירט איבער אַלע שטאָקן פון דער פּרעכטיקער היים פאַר עלטערע מענטשן. מיר האָבן באַוואונדערט די שיינע צימערן מיט די ריינע בעטן; די צימערן פון די דאָקטוירים־ספּעציאַליסטן פון דענטיסט און אויגן־דאָקטאָר, און דעם צימער פאַר פיזישער טעראַפּיע. מיר האָבן אויך געזען דעם בית המדרש, וואו מען לערנט א פּרק משניות און מען זאָגט א קאַפּיטל תהילים.

דאָס אַלץ געפינט זיך אין דעם אָכט־שטאָקיקן בילדינג פון ביאַליסטאָקער צענטער, וואו די אַלטע לייט לעבן אויס אויף א פיינעם אופן זייערע לעצטע יאָרן וואָס דער רבונו של עולם האָט זיי געשענקט.

ביי דער גלעגנהייט ווייל איך דאָ אייך דערציילן, אַז פון מיין בוך „850 טעג צווישן לענדער און גרענעצן" (אויף ענגליש: „850 דעיס ביטווין קאָונטריס ענד באָרדערס"), אין וועלכן עס ווערט אַסך געשריבן וועגן ביאַליסטאָק, ווערט איצט געמאַכט א פילם דורך א בעלגיש־אַמעריקאַנער געזעלשאַפט. דער פילם וועט זיין אונטערן נאָמען „עסקעיפּ טו דהי ראָיסינג סאָן" (דאָס אַנטלויפֿן צו דער אויפגייענדיקער זון).

דאָס בוך ווערט אויך געלייענט אין יאַפּאַן. איך גלויב אַז ביאַליסטאָקער וועלן זיך פאַראינטערעסירן מיט דעם בוך, וואָס קאָסט 12 דאָלאָר.

איך שיק אייך אויך איבער א רייע אויסצוגן פון צייטונגען וועלכע האָבן געשריבן וועגן מיין קונסט־אַרבעט אין בר־אילן אוניווערזיטעט. איך האָף צו מאַכן נאָך צוויי גרויסע סקולפּטורן פאַרן בר־אילן. איך לייג אויך ביי צוויי פאָטאָגראָפיעס פון מר. ריבאַלאָווסקי און מיין פרוי ליזאַ, טראָץ דעם וואָס זיי זענען ניט פערפעקט.

צום סוף ווייל איך אויסדריקן ברכות פאַרן ביאַליסטאָקער צענטער און זיין עקזעקוטיוו־דירעקטאָר מר. איסאַק ריבאַלאָווסקי. מיר ווינטשן אים פיל געזונטע יאָרן.

מיט גרויס אָכטונג און כבוד,

ליזאַ און שמואל סולץ

אַ בריוו צום רעדאַקטאָר

פאַרבאַנד פון גראַדואַנטן פון העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק געגרינדעט

טייערער מר. ריבאַלאָווסקי,

ס׳איז פאַר מיר אַ גרויס פאַרגעניגן, אַלס אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, אייך צו באַגריסן צו אייער לאַנגיאָריקן ביישטייער פאַר דער קולטור־ירושה פון אונזער באַליבטער און פאַרניכטעטער קהילה. איך בין צופרידן צו הערן וועגן אייער וויכטיקער אַרבעט און אומאויפהערלעכע באַמיאונגען לטובת פאַרשיידענע אידישע פראַיעקטן, און ספּעציעל וועגן אייערע באַמיאונגען פאַר קרית־ביאַליסטאָק אין יהוד.

לאָמיר זיך פאַר אייך פאַרשטעלן אין אַ פאַר ווערטער. איך בין געבוירן געווארן אין ביאַליסטאָק אַלס יעקב שעמיאַטיצקי (איצט סאַמיד). איך בין דערצויגן געווארן אין ביאַליסטאָק און גראַדואירט אין 1929 פון דער העברעאישער גימנאַזיע. נאָך דעם האָב איך שטודירט עלעקטרישע אינזשינירינג אין בערן, טשעכאָסלאָוואַקיע, און אין 1935 בין איך עולה־געווען קיין ארץ־ישראל.

לעצטנס האָב איך געזומען די איניציאַטיווע צונויפצוברענגען די גראַדואַנטן פון דער אַלטער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק. אגב וועט איצט ווערן 70 יאָר ווי זי איז געגרינדעט געווארן. די קאַלעקטיווע געשיכטע פון אונזערע גראַדואַנטן טאָר ניט פאַרלאָרן גיין און דאַרף דערציילט ווערן. די דאָזיקע אידייע איז אויפגעזומען געווארן מיט ענטוזיאַזם; די לעבנגעבליבענע פון דער גאַנצער וועלט האָט אויסגעדריקט זייער גרייטקייט זיך צונויפצוקומען, באַצייכענען דעם אַנדענק און צו פייערן.

איך האָב זיך געשטעלט אין קאָנטאַקט מיט אונזער באַרימטסטן גראַדואַנט, פּרעמיער־מיניסטער יצחק שמיר (קלאַס פון 1932). ער האָט דערקלערט אַז ער איז גרייט אַנטיילצונעמען, און מעגלעך אויך זיין דער פאַטראָן פון דער פלאַנירטער קאָנפערענץ.

דער שטאַרקער און ענטוזיאַסטישער אָפּרוף האָט מיך באַוואויגן צו גרינדן אַ קאָמיטעט מיטן ציל צוצוגרייטן אַ קאָנפערענץ פון די אַלומנאַ פון דער העברעאישער גימנאַזיע. מיר האָבן צוגעגרייט אַ טיילווייזע ליסטע און מיר גייען פאָראויס מיט אונזערע פלענער.

פאַרשטייט זיך, אַז אַזאַ אונטערנעמונג פאַרלאַנגט צייט, איבערגעגעבנקייט, קענטענישן, אידייען און געלט. מיר קענען נוצן יעדע הילף וואָס מיר קענען קריגן.

מר. מיכאל פליקער, פון קרית־ביאַליסטאָק, האָט אונז איבערגעגעבן, אַז איר זענט די פאָסיקע פערזאָן וואָס וועט אָפּשאַצן די וויכטיקייט פון אונזער אונטערנעמונג. אין פאַרלויף פון 40 יאָר זענט איר געווען אומדערמידלעך איבערגעגעבן צו דער אויפלעבונג פון דער אידישער קולטור. אונזער אידישע קהילה איז מער נישטאָ, די ביאַליסטאָקער גימנאַזיע איז פאַרניכטעט, אָבער אַ גרויסע צאָל פון אירע גראַדואַנטן לעבן און ווילן אַנהויבן אויפסניי.

מיר וועלן זיך צו אייך און דורך דער „ביאַליסטאָקער שטימע" צו אַלע גראַדואַנטן: מיר פלאַנירן אַרויסצוגעבן אַן אויסגאַבע, וועלכע וועט פאַראייביקן די געדאַנקען און די געפילן פון אונזערע גראַדואַנטן. איך דערמאָן זיך, אַז אין 1939 האָט די גימנאַזיע געפלאַנט אַט־אַזאַ בוך, אָבער די נאַצישע אינוואַזיע האָט צונישט־געמאַכט אַלע פלענער. דורך אַרויסקומען מיט אַזאַ פראַיעקט אין דער איצטיקער צייט וואָלטן מיר געלאָזט אַלעמען וויסן: מיר זענען צוריק־געקומען!

מיר פלאַנירן צו גרינדן אַ ניט־פאַר־פראַפיטן אָרגאַניזאַציע, מיט אָפּענע באַנק־קאָנטעס, און וועלן זיך צו אַלע פאַראינטערעסירטע אונז צו העלפן און ביישטייערן.

אייער פערספּעקטיוו, אַנווייזונג און הילף וועט זיין שטאַרק אָנגעלייגט. מיר האָפן, אַז איר וועט ווערן אַ פירער אין אונזער פראַיעקט. איר קענט מיך געפינען אויף מיין אַדרעס:

JACOB SAMID
11 Gaula St. Haifa 33198, Israel
Tel. 110-972-4-668-664.

מיט די פריינטלעכסטע גרוסן,

יעקב סאַמיד,
פאָרזיצער פון אָרגאַניזיר־קאָמיטעט,
גראַדואַנטן פון ביאַליסטאָקער גימנאַזיע.

צוויי אידישע ספּאָרט־קלובן אין ביאַליסטאָק

אונזער חשובער לאַנדסמאַן מיכאל פליקער האָט אונז צוגעשיקט פון ישראל אַ זעלטענע פאָטאָגראַפיע. ער שרייבט אונז, אַז דאָס בילד האָט ער געקראָגן פון פריינט מילער און אַז עס איז געזומען געוואָרן אין 1936. אויף אים זעט מען צוויי מאַנשאַפטן אין קוישבאָל (בעסקעטבאָל), פון דער ביאַליסטאָקער אידישער גימנאַזיע און „מכבי", פאָרן שפּילן אַ מעטש.

אויפן בילד שטייען, פון לינקס אויף רעכטס: וועלוול ברוידע, דוד בריקוסקי, אליעזר מילער, מישקע מילער (צוויי ברידער), לייבל גאָוואָורין, שעמיאַטיצקי, אַלפעריי, ד״ר שמעון דאָטנער, לאָזאָווסקי, (אַן אומבאַקאַנטער), אַלטער לעווי, און די לעצטע צוויי זענען אויך אומבאַקאַנט.

עס זיצן (פון לינקס אויף רעכטס): אַבראַשע ליס, אריה סוכאָוואָלסקי און אַן אומבאַקאַנטער.

די אזפרה נאָך אונזערע 6 מיליאָן קדושים

• פון מיכאל סקאַקון

אין אַ דראַמאַטישן און בכבודיקן אויסדרוק פון סאָלידאַריטעט מיט די מאַרטירער פון נאַצי־חורבן, זענען זיך צוזאַמענגעקומען פינף טויזנט מענטשן אינעם פעלט־פאַרום אין ניו־יאָרק, דעם 30טן אַפּריל, 1989. זיי זענען גע־קומען אַפּצוצייכענען דעם 46טן יאָרטאָג פונעם וואָר־שעווער געטאָ־אויפשטאַנד און אונזערע זעקס מיליאָן קדושים.

בנימין מיד, פאָרזיצער פון „פאַראייניקטן אַנדענק־קאַמיטעט" און פרעזידענט פון „וואַרשעווער געטאָ אויפ־שטאַנד אַרגאַניזאַציע" (וואַגרא), האָט אַנגעהויבן זייַן רעדע אין אידיש און שפּעטער איבערגעגאַנגען אויף ענגליש. ער האָט אונטערגעשטראָכן אַז עס ליגט אַ חוב אויפן אידישן פאָלק צו געדענקען וואָס ס'איז געשען מיט קנאַפּע פופציק יאָר צוריק. „דער אויפשטאַנד אין וואַרשעווער און אין אַנ־דערע געטאָס וועט בלייבן אין דער געשיכטע ווי דער סימ־באָל פון אידישן ווידערשטאַנד אין דער צייט פון דער נאַצי־אַקופּאַציע אין אייראָפּע. אָבער ביי אונז איז עס אַן אינטע־גראַלער טייל פון אונזער וועזן. דאָס איז אַ ירושה וואָס מיר טראָגן מיט פיין, אָבער אויך מיט שטאָלץ, ווייל דאָס איז געווען אַ קאַמף צו פראָקלאָמירן פאַר דער געשיכטע, אַז דאָס אידישע פאָלק קען קיינמאָל ניט פאַרניכטעט ווערן", האָט מר. מיד אויסגעפירט.

אונטער דער באַגלייטונג פון די טענער פון „אני מאמין" האָט אַ גרופּע פרויען פון „וואַגרא", וועלכע האָבן איבערגעלעבט דעם חורבן, אַנגעצונדן די יזכור־ליכט אין אַנדענק פון די זעקס מיליאָן קדושים. נאָך דעם האָט מישאַ רייצין, דער בארימטער טענאָר פון דער מעטראָפּאָליטען אָפּערע, געזונגען „משהלעך און שלמהלעך", ווי אויך „שטילער, שטילער". די לידער פון יוסף פּאָפּיערניקאָוו און שמערקע קאַטשערגינסקי האָט מישאַ רייצין געזונגען מיט האַרץ און געפּיל, וואָס האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופן טערערן אין די אויגן.

צווישן די רעדנער ביי דער אזכרה זענען געווען אַנגע־זעענע געזעלשאַפטלעכע און רעגירונגס־פירער. דער ניו־יאָרקער מעיאָר עדוואַרד קאָטש האָט דערמאָנט די שענד־לעכע אַמעריקאַנער אימיגראַציע־פּאָליטיק אין די דרייסי־קער און פערציקער יאָרן, וועלכע האָט פאַרמאָכט אירע טירן און מיט דעם פאַרמשפּט מיליאָנען אידן צו בלייבן אין דעם היטלער־גיהנום. ער האָט אויך אונטערגעשטראָכן מיט שטאָלץ וואָס מיר האָבן היינט אַ שטאַרקע אידישע מדינה, וואָס וועט ניט דערלאָזן צו אַ נייַעם חורבן.

סימאָר רייך, פאָרזיצער פון דער פרעזידענטן־קאָנפע־רענץ, פון די וויכטיקסטע אידישע אַרגאַניזאַציעס אין אַמע־ריקע, האָט געריידט דער וויכטיקייט פון שטיין אויף דער וואַך קעגן די וועלכע ווילן אָפּלייקענען דעם „האָלא־קאָסט". ער האָט אונטערגעשטראָכן די שטאַרקע שטיצע פון אַמעריקאַנער אידן פאַר זייערע ברידער אין סאָוועט־רוס־לאַנד און דערקלערט, אַז אַ מעכטיקע דעמאָנסטראַציע לטובת דעם אייראָפּאישן אידנטום אין דער צווייטער וועלט־מלחמה וואָלט אפשר פאַרמיטן אַזאַ גרויסן חורבן.

ריטא גורקא לערנער, פונעם „צווייטן דור", האָט דער־קלערט, אַז אַן זכור, געדענקען, קען ניט זייַן קיין זיכערע און באַדייטונגספולע צוקונפט. „איר, די לעבנגעבליבענע האָבן דערקלערט דער וועלט 'מיר זענען דאָ'! איצט דערקלערן מיר, דער צווייטער דור, אַז מיר זענען אויך דאָ! לאָמיר אַרבעטן צוזאַמען אַפּצוהיטן דעם אַנדענק פון אונזערע ליבע. מיר וועלן פאַרזעצן אייער קאַמף", האָט זי אונטער־געשטראָכן.

זעקס יאָרצייט־ליכט זענען אָנגעצונדן געוואָרן נאָך די זעקס מיליאָן קדושים, וועלכע זענען אומגעקומען אין אייראָפּע. חזן יוסף מאַלאָוואַני, פון דער פינפטער עוועניו סינאַגאָגע, האָט געמאַכט דעם „אל מלא רחמים" און מיטן קדיש בציבור האָט אָנגעפירט הירש אַלטוסקי.

דער גאַסט־רעדנער איז געווען הרב ישראל לאָו, הויפּט־רב פון תל־אביב, וועלכע האָט אַלס 8־יאָריק קינד איבערגעלעבט דעם טויטן־לאָגער בוכענוואַלד. דער גייסטי־קער פירער פון תל־אביב האָט דערמאָנט יענע שוידער־לעכע צייט און אונטערגעשטראָכן, אַז אפילו אין דער פינצטערסטער נאַכט פון אייראָפּע'ס אייביקער חרפה, איז ניט געבראָכן געוואָרן דער אידישער ווידערשטאַנד־ווילן.

הרב לאָו האָט מורא, אַז דער כוח פון זכור, פון געדענקען, וואָס איז אפשר דער וויכטיקסטער שטריך פון אידישן פאָלק, איז אין געפאָר פון אָפּגעשוואַכט ווערן. קיין שום פאַרפאַלגונגען און אינקוויזיציעס האָבן ניט באַוויזן אָפּצומעקן פון אונזער זכרון יציאת־מצרים און דעם פלאָם פון חנוכה. היינט מוזן אויך אַלע אידישע קהילות אויף דער וועלט זיין געטרייַ צו זייער פאַרגאַנגנהייט. ווייל אויב מיר וועלן דאָס ניט טאָן, וועט דאָס קיינער פאַר אונז ניט טאָן, האָט הרב לאָו דערקלערט.

ביי דער איינדרוקספולער אזכרה האָט ראָמאן קענט איבערגעלייענט באַגריסונגען פון אַמעריקאַנער פרעזי־דענט דזשאָרזש בוש און דעם ישראל־פרעזידענט חיים הערצאָג. צום סוף האָט זיך דער ריזיקער עולם, יונגע און אַלטע, אויפגעשטעלט און געזונגען דעם פאַרטיזאַנער־הימן: „זאָג ניט קיינמאָל אַז דו גייסט דעם לעצטן וועג".

אַבטונג **אַבטונג**

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך
פאַר אַ רעדוצירטן פרייז

אַרויסגעגעבן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק, האָבן מיר באַשלאָסן צו פאַרקויפן די פאַרבליבענע קליינע צאָל עקזעמפלאָרן פאַר אַ רעדוצירטן פרייז. איר קענט איצט באַקומען די גרויסע מאָנומענטאַלע אויסגאָבע, פון העכער 700 זייטן אין אידיש און ענגליש, פאַר בלויז 25 דאָלאָר, מיט איבערשיקן דאָס צו אייך.

מאַכט גלייך אייער באַשטעלונג, שיקט אייער טשעק אַדער מאַני אָרדער פאַר 25 דאָלאָר, אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

צבי פייגין, אונדזער חשובער לאַנדסמאַן, געשטאָרבן

• פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

דער פאַרלוסט פון צבי פייגין איז אַ שוועריר קלאַפ פאַר דעם לאַנדסלייט־פאַראיין אין אַרגענטינע, פון וועלכן ער איז געווען דער ערן־פרעזידענט. ער וועט אויך שטאַרק אויספעלן דעם ביאַליסטאָקער צענטער וועלכן ער איז געווען זייער איבערגעבן און געשטיצט מיט אַ ברייטער האַנט. אָבער אַממייסטן וועט ער אויספעלן די פילע פּערזענלעכע פריינט און לאַנדסלייט, ביי וועמען ער איז געווען באליבט און געאַכטעט.

צבי און זיין פרוי סטעלאַ האָבן איבערגעלעבט דעם שוידערלעכן נאַצי־חורבן און אין סעפּטעמבער 1947 זענען זיי דורך אורוגוואי אָנגעקומען קיין אַרגענטינע, וואו זיי האָבן אייגעשטעלט אַ פּיינע היים. דעם 2טן יולי 1989, אַ קורצע צייט פאַר צבי׳ס פלוצלונגדיקן טויט, האָבן זיי גע־פּייערט זייער 43טן חתונה־יובילי. זיי האָבן געפּייערט אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן פון איבערגעבנקייט און פריינט־שאפט, נאָך די שבעה מדורי גהינום, וואָס זיי האָבן ביידע אַדורכגעמאַכט אין דער צווייטער וועלט־מלחמה. אין די 43 יאָר האָבן זיי אויפגעבויט אַ ניי לעבן, שאַפּנדיק אַ פאַמיליע מיט טרייַע, איבערגעגעבענע קינדער און אייניקלעך.

גלייכצייטיק האָט ער אויפגעבויט אַ גרויסע מעטאַ־לורגישע אינדוסטריע. דאָרט האָט ער אויסגעאַרבעט הער־מעטיש־פאַרמאַכטע קעסלען, וועלכע קענען אויסהאַלטן אַ זייער גרויסן דרוק. די דאָזיקע מאַשינען האָבן געקראָגן אַ גוטן נאָמען ניט נאָר אין אַרגענטינע, נאָר אויך אין אַנדערע לענדער. זיי זענען פאַרקויפט געוואָרן אויך אין אורוגוויי, פּערו, באָליוויע און בראָזיל. צבי פייגין האָט זיך געשאַפן אַ נאָמען פון אַן ערנהאַפטן און דינאַמישן אינדוסטריעלער.

אָבער טראָץ דעם פינאַנציעלן דערפאָלג האָט ער ניט פאַרגעסן זיין ביאַליסטאָקער אָפּשטאַם און אויך ניט היטלער׳ס חורבן פון אונזער אידיש פאָלק. נאָך אין קאָנצענ־טראַציע־לאַגער האָט ער געהאַלפן אַנדערע קאָנצענטלער מיט וואָס ער האָט געקאָנט. און די דאָזיקע גרייטקייט צו העלפן אַנדערע איז מיט אים מיטגעאַנגען דאָס גאַנצע לעבן אין אַרגענטינע, אין ישראל און אויף דער גאַנצער וועלט.

ספּעציעל האָט ער זיך אָפּגעגעבן מיט העלפן די אַרעמע אידישע אימיגראַנטן, וועלכע זענען געקומען קיין אַרגענטינע. אַ סך פון זיי האָט ער באַשעפּטיקט אין זיין פאַבריק און אַנדערע האָט ער געהאָלפן מיט געלט זיך איינ־אַרדענען. ער האָט קיינעם ניט אָפּגעזאָגט.

ער האָט אויך ברייט געשטיצט אַ גרויסע צאָל געזעל־שאפטלעכע אינסטיטוציע און שולן אין בועאַס־אייראס. ער איז געווען דער פרעזידענט פון דער העברעאישער גימנאַזיע „בית־עם״; דאָרט איז אייגעשטעלט געוואָרן אַ קלאַס אויפן נאָמען פון זיינע און זיין פרוי׳ס עלטערן, וועלכע זענען אומגעקומען דורך די נאַציס אין ביאַליסטאָק. ער האָט אויך געשטיצט די רעליגיעזע שולע „היחל התורה״, דעם אידישן שפּיטאָל און פילע אַנדערע.

גלייך נאָכן אָנקומען קיין אַרגענטינע האָט ער זיך אריינגעוואָרפן אין דער אַרבעט פון ביאַליסטאָקער פאַר־

צבי פייגין

איין, פון וועלכן ער איז לאַנגע יאָרן געווען דער פאַרזיצער און שפּעטער דער ערן־פרעזידענט. ער האָט זיך ניט באַ־גנוגנט בלויז מיט דער געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט אין בועאַס־אייראס. ער האָט זיך אויך פאַרבונדן מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבער דער גאַנצער וועלט. ער איז געווען אַן ערן־מיטגליד פונעם ביאַליסטאָקער צענטער אין אַמעריקע, געהאָלפן מאַטעריעל דעם ביאַליסטאָקער פאַראַנד אין ישראל און דער עיקר האָט ער געשטרעבט צו פאַראייביקן דעם אַנדענק פון די קדושים.

צו דער לוויה, וועלכע איז פאָרגעקומען דעם 23טן יולי, איז געקומען אַ גרויסער עולם, טראָץ דעם רעגן־שטורעם. אים האָבן מספּיד געווען דער סעקרעטאַר פון דער אידי־שער צייטונג „די פרעסע״, פון וועלכער פייגין איז געווען דער קאַסירער פונעם קאָמיטעט צו העלפן אויפהאַלטן די צייטונג. אין נאָמען פון בית־ביאַליסטאָק האָט פייגינ׳ען מספּיד געווען וואָלף טשינסקי. די רעליגיעזע טייל האָט אַדורכגעפירט חזן אברהם שמירעוויטש. צבי פייגין איז אַ־ערדיקט געוואָרן אויפן בית עולם אין טאַבלאַדאַ, נעבן דעם מאָנומענט לזכר הקדושים.

ער לאָזט איבער אין טיפן טרויער זיין פרוי סטעלאַ, זון סימאָן־בנימין, טאָכטער פעליסאַ, איידעם חיים, שנור אַנאַ, אייניקלעך ראמינא און אריעל, שוועסטער חנהקע, פלי־מעניצעס און פלימעניקעס.

זיין ליכטיקער נאָמען וועט דערמאָנט ווערן מיט ליב־שאפט דורך אַלע זיינע פריינט, אינסטיטוציעס, און יעדן איינעם וועלכער האָט אים געקאָנט.

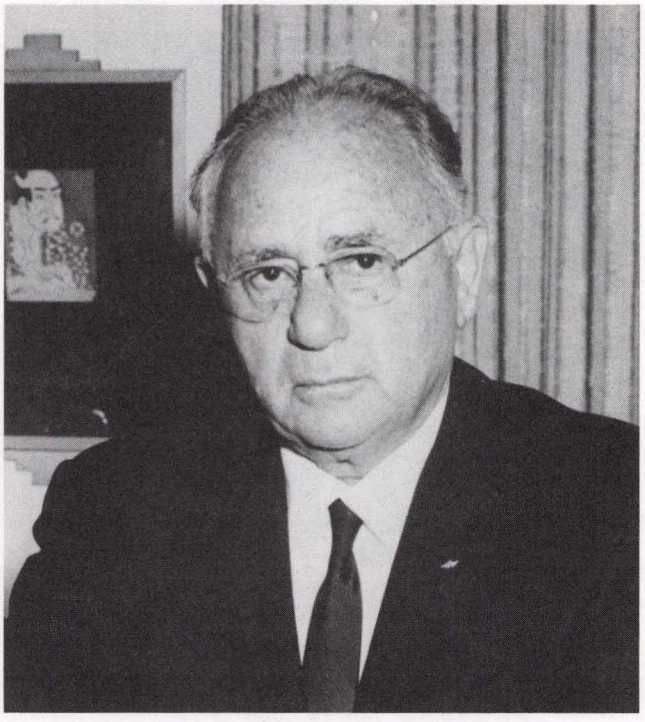
כבוד זיין אָנדענק!

אַלפרעד שטערן ע״ה

דעם 21טן אַפּריל, 1989, איז אין דער ביאַליסטאָקער היים געשטאָרבן אַלפרעד שטערן ע״ה. ער איז געווען אַן איינוואוינער אין דער היים אַ קורצע צייט פאַר זיין טויט, כדי צו זיין צוזאַמען מיט זיין פרוי נעטי, וועלכע איז נאָך פריער דאָרט געווען אַן איינוואוינערין.

אַלפרעד שטערן איז געבוירן געווארן אין ביאַליסטאָק דעם 15טן מאַי, 1897. ער איז געווען דער עלטסטער זון פון גאַלדע און הלל שטערן. ער איז געקומען קיין אַמעריקע אַלס 15־יאָריק אינגל; דאָ געווארן אַ צאַן־טעכניקער און אויך געלערנט אַנדערע דאָס פאַך.

איינער פון די צילן וועלכע אַלפרעד און זיין פרוי נעטי האָבן זיך געשטעלט אין זייער לעבן, איז געווען פאַרצוזעצן

אַלפרעד שטערן

די אַרבעט וואָס נעטי׳ס פאָטער און מוטער האָבן געטאָן פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער. אַ דאַנק דער דאָזיקער טעטיקייט וועלן די נעמען פון מערי און לואיס דעיוויס לאַנג געדענקט און געערט ווערן אין אונזער אינסטיטוציע.

אין זיינע לעצטע עטלעכע וואָכן האָט אַלפרעד אָפט געערעדט וועגן זיין צופרידנהייט וואָס ער ווייסט אַז זיין בא־ליבטע נעטי וועט האָבן אַ גוטע היים און אַ גוטע אויפזיכט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. ער האָט ניט איינמאָל אויסגעדריקט די דאָזיקע דאָנקבאַרקייט צו איסאַק ריבא־לאָווסקי, פאַר זיין איבערגעבענער טעטיקייט צום ביאַליסטאָקער צענטער און זיין זאָרג פאַר די איינוואוינער אין דער היים.

אַלפרעד שטערן איז געווען באַליבט און געערט דורך אַלע וועלכע האָבן אים געקענט. אָחוץ זיין פרוי נעטי האָט ער פאַריתומט זיין טאָכטער אילעין און איר מאַן ד״ר מאָריס בראָדי; זיין זון מאָרווין און פרוי דאָטי; די טאָכטער ראָנא

גאַלאַ ציטראָן ע״ה

דעם 9טן יולי, 1989, איז אין תל־אביב פלוצלונג געשטאָרבן אונזער חשובע לאָנדספרוי גאַלאַ ציטראָן, די פרוי פון ד״ר טוביה ציטראָן. זי איז געווען זייער באַליבט ביי אַלע ביאַליסטאָקער און ביי דער גרויסער צאָל אָנדערע פריינט. וועלכע זענען שטאַרק דערשיטערט צוליב איר פלוצ־לונגדיקן טויט.

גאַלאַ האָט אַלס יונגע פרוי דורכגעמאַכט דעם ביאַליס־טאָקער געטאָ מיט אַלע זיינע שוידערן און פאַרפאַלגונגען. זי האָט אויך איבערגעלעבט די קאָנצענטראַציע־לאָגערן מאַידאָנעק, בליזשין, אוישוויץ און ראַוונסברוק. דאָרט האָט זי אויך פאַרלאָרן איר יונג טעכטערל.

ניט קוקנדיק אויף די אייגענע ליידן, איז זי שטענדיק

גאַלאַ ציטראָן

געווען די ערשטע צו העלפן אָנדערע — ספּעציעל קינדער און יוגנטלעכע, וועלכע זענען איר געווען נאָענט צום האַרצן. אַליין הונגעריק, האָט זי אָפט אַוועקגעגעבן דאָס לעצטע שטיקל ברויט, כדי צו העלפן אַ הונגעריק קינד. און ניט איינמאָל האָט זי איינגעשטעלט איר אייגן לעבן צו ראַטעווען אַ אידן פון די הענט פון אָן ס. ס.־מאַן. אַלע האָבן באַוואונדערט איר דרייסטקייט.

אין ישראל האָט זי צוזאַמען מיט איר מאַן, ד״ר טוביה ציטראָן, מיט גרויסע שוועריקייטן אויפגעבויט אַ בכבודיקע משפחה. איר זון, ד״ר שמואל ציטראָן איז אַ באַקאַנטער אוראַלאָג; איר טאָכטער ד״ר אינה איז אַ לייטערין פון אַ רענטגען־אָפּטיילונג און דער אייידעם, ד״ר זאב דראָזניק, איז פראָפעסאָר פון כירורגיע אין „תל־השומר״ שפּיטאָל.

צו איר לוויה איז געקומען אַ גרויסער עולם. זיי זענען געקומען אָפּגעבן דעם לעצטן כבוד דער ביי אַלעמען בא־ליבטער גאַלאַ.

כבוד איר אָנדענק!

און מאַן ד״ר אהרן ליפּטאָן. ער האָט איבערגעלאָזט פינף אייניקלעך: קעראָליין און דזשאָ־ען גאָלדפּאַרב; ליסאַ, פּאָול און דעבאָראַ ליפּטאָן; אַן עלטערע שוועסטער און פיר אינגערע בריידער.

מאַקס קאַוואַלסקי, אַ גראָדנער, דערמאָרדעט אין ברוקלין

די אידישע ניו־יאָרק איז טיף דערשיטערט צוליבן ברוטאַלן מאָרד פון מאַקס קאַוואַלסקי, אַ גראָדנער לאַנדסמאַן, וועלכער האָט איבערגעלעבט דעם נאַצישן חורבן. ער איז דערמאָרדעט געוואָרן דורך אַ ווילדן אַנטיסעמיט אין בריי־טאָן ביטש, ברוקלין, אַנהויב חודש יולי, אין עלטער פון 75 יאָר.

קאַוואַלסקי, פון בארוף אַ סטאַלאַר, האָט געוואוינט אויף דער בריי־טאָן 4טער גאַס. שבת איז ער געווען אין דער היים וועו זיין זון, לעני, איז געקומען אים באַזוכן. דער 38־יאָריקער זון האָט דערזען אַ האַקנקרייץ אָנגעשמירט אויף זיין

מאַקס קאַוואַלסקי

פאָטערס טיר. ער האָט אים דערציילט וועגן דעם, און קאַוואַלסקי האָט אָפגעוואַשן דעם פאַרהאַסטן סימבאָל פון די מאַסן־מערדער פון אידן. קאַוואַלסקיס פאָטער, מוטער, שוועסטער און ברודער זענען אַלע אומגעבראַכט געוואָרן אין אוישוויץ.

קאַוואַלסקי האָט באַשולדיקט זיין שכן, רובען מאָרטינעז־זוקאַרינגאַ, אַ 36־יאָריקער מאַן, וועלכער האָט זיך דאָרטן אַריינגעצויגן מיט עטלעכע חדשים צוריק, אַז ער האָט אָנגעשמירט דעם האַקנקרייץ. מען האָט אים געזען מיט אַ בלויע פעדער אין דער האַנט.

שפּעטער איז קאַוואַלסקי, אַ דאָרער קלײנער מאַן, צוגעגאַנגען צו זיין שכן, און ער איז אַזוי אויפגעבראַכט געוואָרן, אַז ער האָט אים אָנגעכאַפּט ביי דעם האַלדז. די פּאָליציי זאָגט, אַז מאָרטינעז־זוקאַרינאַ האָט דעם איד דערשטאַכן מיט אַ גאַפל און אַ שער, און ער האָט אים דערהרגעט ביי זיך אין צימער.

די פּאָליציי האָט אַרעסטירט דעם שכן און אים באַשולדיקט אין קאַוואַלסקיס מאָרד. ער האָט זיך מודה געווען אין האָבן געצייכנט דעם האַקנקרייץ אויף קאַוואַלסקיס טיר.

די שכנים אין דער בריי־טאָנער געגנט זענען שטאַרק אויפגעבראַכט געוואָרן צוליב דעם טויט פון זייער פריינט־לעכן שכן. זיי האָבן אים געשילדערט ווי איינעם וואָס איז שטענדיק גרייט צו העלפן אַנדערע. זיי האָבן אַלע באַמערקט ווי טראַגיש עס האָט זיך געענדיקט זיין לעבן.

אַ לאַנגיאָריקע פריינדינע האָט באַמערקט: „ער האָט איבערגעלעבט די קאַנצענטראַציע־לאַגערן, כדי דאַ דערהרג׳עט צו ווערן".

זיין זון, לעני, האָט דערקלערט אַז דער פאָטער פלעגט זיך אָפט באַגעגענען מיט פריינט פון דער אַלטער היים.

אַ צווייטער זון, ראָבערט, האָט דערקלערט אַז זייער פאָטער איז נישט געווען קיין צאַרנדיקער מאַן, אָבער „אויב עמעצער צייכנט אַ ׳סוואַסטיקאַ׳ אויף דיין טיר, און דו האָסט טאָטואירטע ציפערן פון אַ קאָנצענטלער אויף דער האַנט, וועט דאָס דיר זיכער אַריינפירן אין אַ כעס".

ר׳ יצחק גרעהער, פּרעזידענט פון דער ביאַליסטאָקער שול, געשטאָרבן

ר׳ יצחק גרעהער, פּרעזידענט פון דער ביאַליסטאָקער שול אין ניו־יאָרק, איז געשטאָרבן דעם 1טן יולי, אין עלטער פון 77 יאָר. אַן עולם פון איבער 1,500 אידן זענען געקומען צו זיין לוויה, זונטיק דעם 2טן יולי, אָפּצוגעבן אים דעם לעצטן כבוד.

דער פאָרשטאָרבענער איז געווען דער לאַנגיאָריקער פּרעזידענט פון דער ביאַליסטאָקער שוהל אויף דער איסט סייד און אַ באַקאַנטער כלל טוער פאַר תורה און ארץ ישראל. דער נפטר איז געווען אַ מחותן מיט הגאון ר׳ משה פיינשטיין זצ״ל און אַן אָנגעזעענע פערזענלעכקייט אין פילע מוסדות פון תורה און חסד.

אין נאָמען פון דער ביאַליסטאָקער שוהל האָט געהאַלטן אַ רירנדיקן הספּד דער מרא דאתרא, הרב ר׳ יצחק זינגער, וועלכער האָט געשילדערט די וויכטיקע ראָלע פון מר. גרעהער אין אויפהאַלטן די ביאַליסטאָקער שוהל ווי אַ פירנדיקער מקום תורה ותפילה, טראָץ די ענדערונגען אין דער געגנט. עס האָבן אויך מספּיד געווען הרב ראובן פיינשטיין, הרב שלום רובין, הרב ישעי׳ זיוו און הרב עקיבא עהרענפעלד. אין נאָמען פון דער משפּחה האָט זיך געזאָגט דער זון הרב אריה דן גרעהער, דער איידעם פון ר׳ משה׳ס פריצייטיק פאָרשטאָרבענעם איידעם, הרב ר׳ אלי׳ משה שיסגאל זצ״ל.

דער נפטר האָט אויך פאָר׳אבל׳ט די פרוי, חוה, און אַ טאָכטער דינה (פרענצ׳ס) מערמעלסטיין.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן דריקט אויס זיין טיפסטן מיטגעפיל צו דער משפּחה פון ר׳ יצחק גרעהער ע״ה, צו זייער גרויסן פאַרלוסט.

קויפט און העלפט פאָרשפּרייטן דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

מאיר הענדלער — אַ ביאַליסטאָקער אינגל

● פון **אפרים קיסלער**, גדאַנסק, פּוילן

דעם 12טן פעברואַר, 1943, האָט זיך געענדיקט די ערשטע אַקציע אין ביאַליסטאָקער געטאָ. אין פאַר־לויף פון איין וואָך האָבן די היטלעריסטישע רוצחים אַרויסגעשלעפּט 12 טויזנט אידן — פרויען, מענער און קינדער. זיי האָבן פאַרשנעלערט דעם פּראָצעס פון „לייזן" די אידן־פראָגע אויפן ביאַליסטאָקער אפּשניט.

די ביאַליסטאָקער אידן זענען ניט געגאַנגען פרייוויליק צו דער עוואַקואַציע. דער פאַסיוואַר ווידערשטאַנד האָט אַרומגענומען די אַלע וועלכע האָבן ניט גהאַט קיין מעגלעכקייט זיך צו ראַטעווען אין די פאַבריקן, וועלכע האָבן געגעבן אַ צייטווייליקן שאַנס אַפּצולייגן דאָס אויס־פירן דעם משפּט. מענטשן האָבן זיך פאַרשטעקט אין מייז־לעכער, אין קעלערן און אויף בוידעמס. מען האָט געבויט סכראַנעס און בונקערס.

צומאָרגנס, דעם 13טן פעברואַר, האָב איך אויף שלאַכעצקע גאַס, לעבן פראָגעס גאַרטן, געטראָפן מיין אינ־גערן קוזין מאיר הענדלער. מיר האָבן זיך אַרומגעכאַפּט און האַרציק צעקושט. אַ מאָמענט שפּעטער האָט ער זיך צע־ווייגט און די טערערן זענען אים געפלאָסן אַן אויפהער. איך האָב אים געטוליעט צו זיך און אַליין געשטאַנען אַ צעברא־כענער.

עטלעכע מעטער פון אונז, אין פּראָגעס גאַרטן, זענען געלעגן אַ סך מתים, קוים צוגעדעקטע מיט אַ ביסל ערד און מיסט. די אַרויסשטעקנדיקע פיס, הענט און אפילו קעפּ, האָבן גענאַכט אַ שוידערלעכן איינדרוק. דאָס זענען געווען די קערפּערס פון די הונדערט דערשאָסענע ערובניקעס, וואָס זענען אומגעבראַכט געווארן נאָכן העלדנטאַט פון יצחק מאַלמעד, וועלכער האָט אויסגעבראַנט מיט זאַלץ־זויער די אויגן פון אַ דייטש און דערשאָסן אַ צווייטן.

פאַמעלעך האָט זיך מאיר באַרואיקט און אַנגעהויבן דערציילן זיין טראַגישע געשיכטע:

דעם 11טן פעברואַר, אַ טאָג פאַרן פאַרענדיקן די ערשטע אויסראָטונגס־אַקציע אין ביאַליסטאָקער געטאָ, איז מאיר גענליגן אין אַ קעלער־בונקער צוזאַמען מיט דער מוטער, פאַטער און זיין שוועסטער גיטעלע, וועלכע איז געווען עלף יאָר אַלט. דער בונקער איז געווען אַ גאַנץ „זיכערער", ער איז געווען גוט פאַרמאַסקירט צווישן צוויי קעלערן און צוויי הייזער, און געהאָט צוויי עפענונגען. דער בונקער האָט געבויט מיין פעטער, מאיר'ס פאַטער, עטלעכע חדשים צייט, מיט דער הילף פון דער גאַנצער משפּחה. ער איז געווען אַן עלעקטריקער און אַ מיטגליד פון ביאַלי־סטאָקער „ביתר". דאָרט האָט ער אַדורכגעמאַכט אַ מיליטע־רישע אויסשולונג און זיך אינטערעסירט אין בויען טראַנ־שייען און באַפעסטיקטע פונקטן.

יענעם טאָג האָבן די דייטשן אַנגעהויבן מאַניפּולירן ביים אַריינגאַנג צום בונקער. מעגלעך אַז דאָס איז געווען אינגאַנצן צופעליק און אפשר האָט עמיצער אַנטדעקט דעם בונקער און אים אויסגעגעבן. נאָר גאָט אַליין ווייסט דעם גאַנצן אמת.

מיין פעטער איז אַריינגעפאַלן אין אַ פּאַניק. ער איז צוגעגאַנגען צו זיין פרוי, זי אַרומגענומען, צוגעדריקט מיט איין האַנט צום האַרצן און אין זעלבן מאָמענט אַרויס־גענומען פון קעשענע אַ ראַזיר־מעסער און איר איבער־

מאיר סעגאַל, פון מעלבורן, ביים קבר פון זיין קאָזין מאיר הענדלער, אויפן בית־עולם אין חיפה.

צומאָרגנס איז ער ווידער געקומען אין קעלער, אָבער די גופים פון זיינע נאָענטסטע זענען שוין דאָרט ניט געווען. מען האָט זיי אַרויסגעפירט, אַזוי ווי אַ סך אַנדערע, אויפן זשאַביער בית־עולם.

ער האָט געפילט אַז ער האָט גהאַט אַ שוידערלעכע זאַך מיטן פאַרלאָזן זיין משפּחה. ער איז געווען איבער־צייגט, אַז זיין אָרט איז געווען מיטן טאָטן, מאָמען און שוועסטער. וועמ מיר האָבן זיך געטראָפן, איז מאיר גע־גאַנגען אויפן בית־עולם זוכן זיינע נאָענטע.

* * *

דער בית עולם אויף זשאַביע גאַס האָט אין יענעם מאָמענט מיט זיך פאַרגעשטעלט אַ שרעקלעך בילד. עס זענען געלעגן בערג מיט מתים, צוזאַמען פרויען, מענער און

קינדער; יונגע און אַלטע; מיט ווייסע און שוואַרצע בערד, און אָן בערד; אייניקע אין גאַנץ גוטע קליידער אַדער אַנ־צוגן, אַנדערע האַלב נאַקעטע, אין שמאַטעס אַדער אין די אונטערוועש; מתים מיט שיך און אַנדערע באַרוועסן.

דאָס בילד פונעם „זיג" פון דער מענטשלעכער בעסטיע איבער דעם אומשולדיקן מענטשן איז געווען אומבאַשרייב־לעך. אַ סך מתים האָבן אַפענע אויגן. זיי האָבן אויף אונז געקוקט און שטום געפרעגט: „פֿאַרוואָס? פֿאַר וועלכע טאַטן האָט מען ביי אונז צוגענומען דאָס לעבן?" אונז האָט זיך געדוכט אַז די אויגן האָבן אויף אונז געקוקט מיט פֿאַר־וואורף, פֿאַרוואָס מיר לעבן און זיי נישט...

איך און מיין קוזין זענען אַרומגעגאַנגען צעבראָכענע און צעשראָקענע. איך ווייס ניט ביז היינט ווער פון אונז ביידע איז געווען מער דערשראָקן. פון צייט־צו־צייט פלעגט זיך דערהערן אַ שרעקלעכער יאָמער. דאָס האָבן מענטשן געפונען זייערע נאַענטסטע און פון פֿאַרשיידענע זייטן פון בית־הקברות האָט זיך דערהערט דאָס זאָגן קדיש.

מיר האָבן אויך געזוכט, אָבער קיינעם ניט געפונען, ווייל די באַגרעבער האָבן זיך שטאַרק געאיילט מיט זייער ארבעט. אויפן בית־עולם זענען געווען אויסגעגראָבן דריי לאַנגע ראָוון, דריי ריזיקע ברודער־קברים. ס׳איז מעגלעך אַז אונזערע נאַענטסטע זענען געלעגן אין די נידעריקע שיכטן פון די קברים.

די באַגרעבער האָבן לויט אַ באַפעל פון די „הערן" גע־מוזט שנעל אַרבעטן, ווייל אויב ס׳וואָלט געפֿלאָצט דער פֿראָסט וואָלט אויסגעבראָכן אַן עפּידעמיע, וועלכע וואָלט זיי אַליין געטראָפן. אָלץ האָט געמוזט שנעל דערליידיקט ווערן, מיט דער דייטשער פינקטלעכקייט.

צעבראָכענע, דערדריקטע, האָבן מיר פֿאַרלאָזן דעם בית־עולם, דאָס ביאַליסטאָקער געטא האָט נאָך עקזיסטירט זעקס חדשים. אין דער דאָזיקער צייט האָב איך מאיר׳ן גע־טראָפן עטלעכע מאָל. די האַפענונג אויף איבערלעבן די באַנדיטן איז פון טאָג־צו־טאָג געוואָרן קלענער. מיר האָבן זיך אָפּגעגעבן אַ דין־וחשבון, אַז אויף אונז איז אַרויסגע־געבן געוואָרן אַ טויט־אורטייל, אָבער דאָס אויספירן דעם אורטייל האָבן די דייטשע בעסטיעס אָפּגעלייגט, ווער ווייסט אויף ווי לאַנג.

מיר האָבן ניט געהאָט קיין געווער זיך קעגנצושטעלן אונזערע באַדריקער און דאָס געפיל פון שוואַכקייט האָט אונז דערדריקט. איינזאַמע, פאַריאָגטע האָבן מיר געוואַרט אויפן אויספירן דעם אורטייל. אָבער איין זאַך איז פאַר אונז ביידע געווען קלאָר, מען טאָר ניט באַגיין קיין זעלבסט־מאָרד. מען דאַרף קעמפן. די מערדער מוזן באַצאָלן פאַר אונזער טויט!

* * *

דער גורל האָט אונז צעטיילט און מיר האָבן זיך מער קיינמאָל ניט געטראָפן. איך האָב זיך אַנגעשלאָסן אין דער אונטערגרונד־אַרגאַניזאַציע „יודיטאָוועס" און דעם 16טן אויגוסט האָבן מיר אַנטיילגענומען אינעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטא. איך בין געווען איינער פון די יונגע בחורים און מיידלער, וועלכע זענען געווען מער באַוואָפנט מיטן גלויבן אינעם רעכט פון אַ בכבודיקן טויט ווי מיט געווער.

מיליטעריש האָבן מיר דעם קאַמף פֿאַרשפילט, ווייל אַנ־דערש האָט ניט געקענט זיין. כמעט אַן געווער און אַן מיליטערישער אויסשולונג האָבן מיר ניט געקענט געווינען קעגן די וועלכע האָבן אונטערדריקט כמעט גאַנץ אייראָפּע. אָבער גייסטיק האָבן מיר דעם קאַמף געווינען פֿאַר די קומענדיקע דורות.

נאָכן פֿאַלן פון אויפשטאַנד בין איך אַוועק אין דער אידישער פֿאַרטיזאַנער־מחנה „פֿאַראויס", וועלכע האָט פֿאַרגעזעצט דעם קאַמף אין די וועלדער. נאָך דער מלחמה האָב איך זיך אומגעקערט ווי אַ זיגער מיט געווער אין האָנט. דער אמת איז, אַז איך בין צוריקגעקומען אַ באַזיגטער זיגער, ווייל איך האָב פֿאַרלאָרן די גאַנצע משפּחה, אָלע מיינע חברים, פריינט, אָלע מיינע לערער — די גאַנצע אידישע ביאַליסטאָק.

איך האָב באַווייניט מיין משפּחה, צווישן זיי אויך מיין אינגערן קוזין מאיר העגדלער. איך בין געווען איבערצייגט, אַז ער איז אומגעקומען אין אויגוסט, 1943, זעקס חדשים נאָך דעם ווי ער האָט זיך גערעטעוועט פון טאָטנ׳ס ראַזיר־מעסער.

45 יאָר שפּעטער, סוף 1988, האָב איך באַקומען פון מיין עלטערן קוזין מאיר סעגאַל, פון דער ווייטער אויסטראַליע, אַ גראָבן פאָטאָגראָפיעס און אַ בריוו אין מאַמע־לשון. נאָכן איבערלייענען די ערשטע זאַצן בין איך געוואָרן צעטריסלט. עפּעס אַזעלכעס האָב איך שוין לאַנג ניט איבערגעלעבט. אויף די פאָטאָגראָפיעס איז געווען מיין אינ־גערער קוזין מאיר העגדלער. פלוצים האָב איך געפונען און פאַרלוירן מיין קוזין.

* * *

די דייטשן האָבן געכאַפט מאיר׳ן אין אויגוסט, 1943. ער איז אַדורכגעגאַנגען דעם דערנער־וועג פון מאידאַנעק, אַ סך אַנדערע לאַגערן און ענדלעך האָט מען אים איבער־געפירט צוזאַמען מיט אונזער פעטער משה־לייב סעגאַל קיין אַשוויינטשים. ער איז געווען יונג און שטאַרק, האָט ער אויסגעהאַלטן און ס׳איז אים געלונגען איבערצולעבן דעם אוישוויץ־גיהנום. אונזער פעטער איז אַוועק אין דער אייבי־קייט אינעם פייער.

מאיר האָט אַרויסגעוויזן אויסערגעווינלעכן אויס־דויער און עקשנות. ער האָט אויף אַזוי פיל באַהערשט די פראָטעזעס, אַז ער האָט זיך אַפילו אויסגעלערנט טאַנצן. ער האָט חתונה־געהאַט מיט אַ קיעווער מיידל, אָבער קיין קינ־דער זענען ניט געקומען. ער האָט אויך ניט פאַרגעסן וועגן זיין פאָטער׳ס טרוים צו לעבן אַ פריי אידיש לעבן אין אידישן היימלאַנד. אין נאָוועמבער, 1972, האָט ער פֿאַרלאָזן רוס־לאַנד און איז עולה־געווען קיין ישראל.

ער האָט זיך טאַקע אומגעקערט אין זיין אידיש היים־לאַנד, אָבער זיין צוריקקער איז געווען אַזוי טראַגיש ווי זיין גאַנץ לעבן. אין פעברואַר, 1973, דריי חדשים נאָכן אָנ־קומען קיין ישראל, איז ער געשטאָרבן, אין עלטער פון 45 יאָר.

מיט אַ יאָר צוריק, זייענדיק אין ישראל, האָב איך אַפילו ניט געוווסט, אַז איך האָב אין חיפה דעם איינציקן קבר פון אַ מיטגליד פון מיין משפּחה.

אויף מאיר׳ס קבר שטייט ניט קיין מאָנומענט, נאָר אַ געווייגלעכע אידישע מצבה. ער האָט דערלעבט דעם חסד, וועלכן עס האָבן ניט דערלעבט טויזנטער ביאַליסטאָקער אידישע אינגלעך און מיידלעך פון אונזער דור. ער האָט אַן אייגענעם קבר. ער האָט אַ קבר, וועלכן מען וועט ניט פאָר־ניכטן און מען וועט ניט פאַרגעסן. ער האָט אַוועקגעלייגט זיין קאָפּ אויף אַ שטיקל אייגענער ערד.

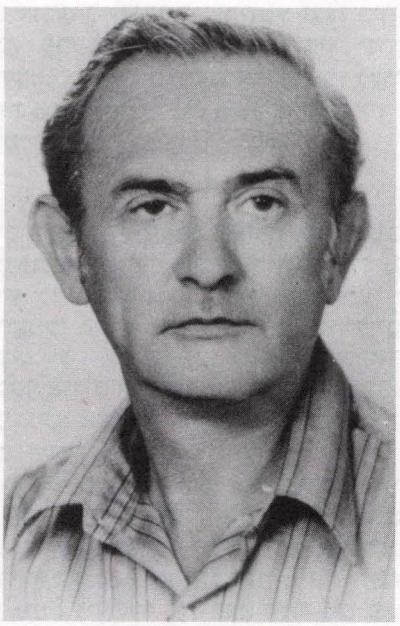
צום אָנדענק פון נחום שרי

● פון אריה שמיר (שמערליס) ירושלים

נחום שֶׂרי, אַדער ווי ער האָט געהייסן אין דער אַלטער היים סיאַמאַ זכריה, איז געבוירן אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1918. זיין פאָטער ישראל האָט געשטאַמט פון יאַנאָווע. זיין מוטער ראָזאַ איז געווען אַ טאַכטער פון דער אלמנה טרעש־טשאַנסקי, וועלכע האָט געׂשמט אין ביאַליסטאָק אַלס אשת חייל, אַ גרויסע סוחרטע אין דער פּאַרב און כעמיקאַלן בראַנזשע.

סיאַמאַ האָט געענדיקט די העברעאישע גימנאַזיע אין 1936 און איז אַריין אַרבעטן אין פאַמיליע־געשעפט. שוין צו יענער צייט האָט ער זיך אויסגעלייכנט מיט זיינע סוחרישע פעאיקייטן.

אין יאָר 1940, אין דער צייט פון סאָוויעטישן רעזשים, האָט מען אים מאַביליזירט אין דער סאָוויעטישער אַרמיי; ער האָט געדינט אין טיף רוסלאַנד ביז אין די שפּעטע מלחמה־יאָרן.

נחום שֶׂרי

מיט דער רעפּאַטריאַציע פון די געווען פּוילישע בירגער איז ער צוריקגעקומען קיין פּוילן צוזאַמען מיט זיין פרוי, וועלכע האָט געהאָט גענוג־פּאַרבאַנד. זיין פרוי אידא, פון דער היים שטיינוואַרצל, האָט גע־שטאַמט פון סטאַניסלאַוו. זי איז פאַרוואַגלט געווארן אין טיף רוסלאַנד, וואו דער גורל האָט זי צוזאַמענגעבראַכט.

זייער צייטווייליקע היים שטעלן זיי אויף אין נידער־שלעזיע. אין יאָר 1956 געלינגט זיי אַרויסצופּאַרן פון פּוילן און זיינען עולה קיין ישראל אין איינעם מיט זייערע צוויי קינדערלעך וואָס זיינען דאָרט געבוירן געווארן.

נאָך זייער עליה קיין ישראל באַזעצן זיי זיך אין נתניה, ניט ווייט צו סיאַמאַס פאָטער. זיין פאָטער איז געווען דער איינציקער וואָס איז לעבן געבליבן פון דער בריט פאַר־צווייגטער משפּחה.

סיאַמאַס פאָטער האָט נאָך אין יאָר 1926 עמיגרירט קיין אַמעריקע און געלעבט אין קאַליפאָרניע. שפּעטער איז ער געקומען קיין ישראל. נאָך דרייסיק יאָר צעשיידונג האָבן זיך אָפּגעפונען פאָטער און זון און זייער באַגעגעניש איז כלל ניט צו באַשרייבן.

אין נתניה שליסט זיך סיאַמאַ אָן צו אַ קאָאָפּעראַטיוו פון עלעקטראָניק. ער שטייט בראש פון דער געשעפט־פירונג און האָט גרויס דערפאָלג. אין די שפּעטערדיקע יאָרן אָנט־וויקלט ער אַ גרויס געשעפט אויף איינער פון די צענ־טראָלע גאַסן פון זיין נייער היימשטאָט נתניה.

ביי דער זייט פון זיינע געשעפטן אָנטוויקלט ער אָן אָנשטענדיקן פאָמיליע לעבן מיט זיין פרוי און קינדער. אין נתניה האָט ער זיך דערוואַרבן אַ גוטן נאָמען, ביי אַלע וואָס האָבן אים געשעצט און געקענט, באַזונדערס אין די קרייזן פון די ביאַליסטאָקער. ער האָט קיינמאָל ניט פאַרגעסן און אָפּגעהיט דעם הייליקן אָנדענק פון אונדזער פאַרשניטענער היימשטאָט.

דעם 17טן סעפּטעמבער 1971 האָט דער משפּחה גע־טראָפן אַ גרויס אומגליק. דער עלטערער זון, דויד, אין עלטער פון 21 יאָר, איז געפאַלן אין אַקטיוון דינסט פון חיל האויר, דאָס הייסט אין ישראלדיקן לופט־פלאָט. אויספירנ־דיק אַ מיליטעריש מיסיע איבערן סועץ־קאָנאַל, איז זיין עראָפלאָן אַראָפּגעשאָסן געוואָרן דורך אַן עגיפּטישער ראָקעטע. דער דאָזיקער קלאַפ, האָט זיך שווער אָפּגערופן אויף סיאַמאַס געזונט. ער איז געווען זייער צוגעבונדן צו זיין דויד, אויף וועלכן ער האָט געלייגט גרויסע האָפּ־נונגען.

דעם 20טן יולי 1988, פינף טעג פאַר זיין זיבעציקסטן געבוירן־טאָג, איז סיאַמאַ אָוועק אין דער אייביקייט. זיין טויט האָט אַרויסגערופן אַ דערשיטערונג ביי זיינע חברים און פריינט, ביי וועלכע ער איז געווען באַליבט אַלס גוטער חבר; אַ מענטש מיט אַן אייַדעלן כאַראַקטער קלוגשאַפט און גוטהאַרציקייט.

שוועד צו געפינען טרייסט־וואָרטער פאַר דער פאַר־יתומטער משפּחה. מיר דריקן אויס טיפן מיטגעפיל פאַר זיין פרוי אידאַ און זיין זון ראובן אין איינעם מיט זיין פרוי רחל.

כבוד זיין אָנדענק!

מאַלי אַלפערט ע״ה

דעם 17טן מערץ, 1989, איז געשטאָרבן מאַלי אַלפערט, וועלכע איז צוזאַמען מיט איר מאַן דייויד אַלפערט ע״ה גע־ווען איבערגעבענע פריינט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. זיי וועלן שטאַרק אויס־פעלן דער אינסטיטוציע און די פילע פריינט ביי וועמען זיי זענען געווען באַליבט און געאַכטעט.

קורץ פאַר איר טויט האָט מאַלי זיך געגרייט אויפצו־דעקן די מצבה פון איר באַליבטן מאַן, מיט וועלכן זי האָט געהאָט אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן אין פאַרלויף פון 49 יאָר. ביידע זענען געווען שטאַלץ מיט זייער ביאַליסטאָקער אָפּ־שטאַם און געווען אַ מוסטער פון איבערגעבנקייט פאַר אונזער אינסטיטוציע, וועמען זיי האָבן אַוועקגעגעבן אַ סך צייט און אויך געלט.

כבוד איר אָנדענק.

רבקה ראָזענטאַל ע״ה

דעם 6טן אויגוסט, 1989, איז אין ניו־יאָרק געשטאָרבן רבקה ראָזענטאַל, די אייגנטימערין פון דער באַקאַנטער רייזע־ביורא „מאַקס ראָזענטאַל טראַוול איידזשענסי". די דאָזיקע רייזע־ביורא איז געגרינדעט געוואָרן אין 1926 דורך איר מאַן, מאַקס ראָזענטאַל, און נאָך זיין טויט האָט זי איבערגענומען די ביזנעס און זי געפירט ביז אירע לעצטע טעג.

רבקה ראָזענטאַל איז געווען פון די ערשטע רייזע־אַגענטן וועלכע האָבן זיך פאַרבונדן מיט דער ישראל־געזעלשאַפט „אל־על". זי האָט געהאָט א גוטן נאָמען בייַ די טויזנטער מענטשן, וועלכע זענען געפאָרן דורך איר קיין ישראל און אַנדערע לענדער.

רבקה ראָזענטאַל איז געבוירן געוואָרן אין טיקטין, נעבן ביאַליסטאָק. זי האָט געקענט א סך שפראַכן, ספעציעל העברעאיש, וואָס איר געהאָלפן אין אירע פאַרבינדונגען מיט די ישראל־דיקע רייזע־ביוראָען און האָטעלן.

זי איז געווען א גוט־שטייענדער מיטגליד פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים. זי האָט א סך אַרויסגעהאָלפן דעם צענטער ניט בלויז מיט אַדורכפירן אונזערע רייזע־באַדערפענישן, נאָר אויך בריַיט בייגעשטייערט פינאַנציעל צו דער היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק.

זי האָט פאַריתומט איר זון, ד״ר דזשאָזעף ראָזענטאַל און זיין פרוי דזשודיט, און די אייניקלעך ד״ר דזשאָנאַטאַן ראָזענטאַל און וויקטאָר ראָזענטאַל.

כבוד איר אַנדענק.

אַ קלויסטער אין אוישוויץ

● פון **חנה שטיינמאַן**

אין אוישוויץ פאַרנייגן זיך גראָזן און בלומען,
באַגריסן העפלעך באָזוכערס וואָס קומען.
נאָענט פרומע, אויסגעפוצט אין שוואַרצן סאַש,
האַלטן צלמים איבער ערד און אש.

די יונגע נאָענט האָבן וואו געהערט,
אַז אידן אין אוישוויץ האָבן זיך ניט געווערט
וועגן דער דייטש האָט צום טויט זיי אויסגעשטעלט.
נאָר גלחים מיט צלמים האָבן דאָרט געפעלט.

דעריבער וועט דער קלויסטער דאָ אַלץ פאַריכטן.
מען וועט דעם אידנ׳ס טויט דא אָפריכטן.
זאָל יעזוס וויסן, אַז גויים האָבן ניט געשווויגן,
וועגן מען האָט דעם אידנ׳ס אש אין ערד געוואָלט פאַרווישן.

די נאָענט בעטן הייס טאָג און נאָכט.
מיט צלמים און מיט ווייַרויך וועלן דאָס אש באָווּאָכט.
די דייטשן האָבן אידן פאַרגאָזט, פאַרברענט;
נאָענט שטייען דאָ מיט צלמים אין די הענט.

ביים לעבן האָט מען אידן בויגן ניט געקענט.
פאַרקשנט זענען זיי געבליבן ביזן טויט.
מעגלעך איצט, וועגן פאַרבליבן איז דער אש, ניט מער,
וועט זיי דער וועג צום צלם זיין ניט שווער?...

אין אוישוויץ פאַרנייגן זיך אַלץ די גראָזן און בלומען,
און באַגריסן העפלעך די וואָס קומען.
און די נאָענט, פרומע, אויסגעפוצט אין שוואַרצן סאַש,
שאָקלען אַלץ מיט צלמים איבער ערד און אש...

באַנען

● פון **מערקע שבח**, 15755
מרים יהב, באר־שבע, ישראל

באַנען קומען, באַנען פאָרן,
באַנען מיט פּראָשעקטאָרן און קאַנדוקטאָרן.
באַנען פאָרן, באַנען פייפן,
מיין באַן בין איך, צו קיין באַן פאָרגלייכן.

די באַן וואָס כ׳בין מיט איר געפאָרן
איז מיר געבליבן אינגעקריצט אויף אייביק אין זכרון.
אין א באַן פאָר בהמות האָט מען אונדז געפירט,
נאָר דעם ווי מ׳האָט דעם ביאַליסטאָקער געטאָ ליקווידירט.

ווי הערינג האָט מען אונדז דאָרט אַנגעפאָקט,
דאָן די טירן הערמעטיש פאָרקלאָפט.
מ׳קען זיך ניט רירן, ס׳איז ענג און ס׳שטינקט,
די היץ און דער שווייס ווי טייכן רינט.

מ׳גיט אַפּ די וועכטער פאָר א פלעשל וואַסער — גאָלד.
זיי האָבן מיט אורין אין די פלעשער באַצאָלט.
מ׳פאָלט ווי די פליגן, מ׳נעמט זיך דאָס לעבן.
קען מען דאָס פאָרגעסן? קען מען דאָס פאָרגעבן?

מ׳שניידט אין די אָדערן טיף אין די הענט,
יונגע לעבנס ווערן אין מינוטן פאָרברענט.
און די באַן זי קרעכצט אַזא מאָדנעם ניגון,
ווי זי וואָלט וועלן אַלע טויטע פאָרווויגן.

די באַן איז פאָר מיר א פאָרנדיקער קבר,
די באַן איז מיר אָריין אין יעדן אבר.
די באַן, פאָר מיר, איז טויט־שרעקן, הונגער, דורשט און פיין.
אַזוי וועט די באַן פאָר מיר אייביק זיין.

איר קענט איצט באַקומען דעם
מאָנומענטאַלן **ביאַליסטאָקער יזכור־בוך**
פאָר בלויז **25 דאָלאָר**,
מיט איבערשיקן דאָס צו אייך אַהיים.

צו באַקומען דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך פאָר דעם רעדוצירטן פרייז פון בלויז 25 דאָלאָר (מיט איבערשיקן) דאַרף מען אַריינשיקן א טשעק אָדער מאָני אָרדער אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

זייט אַזוי גוט און שיקט מיר דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. בייגעלייגט איז מיין טשעק אויף.....דאָלאָר.

Name .....

Address .....

City ..... **State** .....

דער ביאַליסטאָקער צענטער
היים פאַר עלטערע נוענטשען און שפיטאָל

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

ווינטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער חברים און פריינט, אַלע אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

אַ שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה און פּראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען ערד-קוגל.

סעם סאָלאָוש
פּרעזידענט

רובין בינדלער
ערן־פּרעזידענט

איסאַק ריבאַלאָווסקי
עקזעקוטיוו־דירעקטאָר

דינא מעדוועדעוו
קאסירשע

מר. און מרס. סאל קרים

ברוקלין, ניו יארק

טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייערע פאַמיליעס, פריינט און לאַנדסלייט
אַ כתיבה וחתימה טובה און שלום איבער דער וועלט.

די בריידער איצקאָוויטש

אַבראַשאַ, חיים, וועלוול, און שוועסטער בערטאַ

מעקסיקאַ סיטי

דריקען אויס זייערע האַרציגע נייַ־יאָר וואונשען צו דער פאַמיליע און פריינט, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. שלום על ישראל!

מר. עלי איצקאָוויטש

ווינטשט זיין גאַנצער פאַמיליע אין מעקסיקאַ,
אַלע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט
אַ סך גליק און געזונט צום נייַעם יאָר

דינה און לעאָן טראכטענבערג
און זון

ווינטשן אַלע גראָדנער און ביאַליסטאָקער פריינד
אַ יאָר פון געזונט, נחת און שלום אין ישראל.
לשנה טובה תכתבו

מיר בעטן פאַר אַ יאַר פון שלום, פאַר מדינת ישראל און פאַרן אידישן פאָלק

אונזערע בעסטע ברכות צו אַלע אונזערע פריינד
און באַקאַנטע איבער דער גאַנצער וועלט.

אשר שטשוטשינסקי

מאיאמי ביטש, פלאָרידע

מר. און מר. באַרני סאַקס
און פאַמיליע

מיאַמי, פלא.

ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען
אַלדאַס גוטס צום נייַעם יאָר.

מר. און מרס. סעם גארניצקי
און טאַכטער

לאַס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד,
לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
א פריילעכן נייַעם יאָר.

עמיל און מירא סאָער
טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
אַ נייעם, גוטן, געבענטשן יאָר,
און שלום אין ישראל.

מרס. דינה מעדוועדעוו
קאַסירער פון דער אינסטיטוציע

ווינטשט דער משפחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און דעם כלל ישראל אומעטום, אַ שנת חיים ושלום.
אַ כתיבה וחתימה טובה.

סלאָווע און עטל קיעק
ברוקלין, ניו יאָרק

ווינטשט דער משפחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און כלל ישראל אומעטום
אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. עלי אָקון און פאַמיליע
פילאַדעלפיע, פּאַ.

באַגריסען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
איבער דער גאַרער וועלט מיט
אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. דזשייקאַב בערען
טראסטיס

ווינשען ביאליסטאָקער און גראַדנער לאַנדסלייט אַ פריילאכן און
געזונטן יאָר אויך די קינדער און אייניקלאַך אַ יאָר פון געזונט און
ערפאָלג.

מאַקס (מאָטעק) קאָכן און פאַמיליע
ירושלים

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
אַ יאָר פון געזונט, גליק און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. לואיס סילווער
און פאַמיליע

ווינטשען אַלע פריינט און אַלע אידען אומעטום
אַ גוטען און גליקליכען נייעם יאָר.

דאָראַ מינץ־ראָזענטאַל
טראָסטי פון ביאַליסטאָקער צענטער
און היים פאַר עלטערע מענטשן

ווינטשט איר משפחה אין אַרגענטינע און אומעטום, ווי אויך די
ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט

אַ יאָר פון געזונט, נחת
און שלום אין ישראל

מר. און מרס. שלמה וועריין
לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

באַגריסן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און פריינט איבער דער גאַרער וועלט מיט
אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. סעם נייד‌אָרף
און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
אַ שנת חיים ושלום.

מרס. ידידיה האַמבורג
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. הערי באַס
און זייער זון
פילאַדעלפיע, פּאַ.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָהענט און ווייט, און דעם כלל ישראל, אַ שנת חיים ושלום,

אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. יוסף קאַפּיצקי
עדיסאָן, ניו דזשוירזי

מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע פריינט און לאַנדסלייט און ווינטשן זיי אַ כתיבה וחתימה טובה

מר. און מרס. מאָריס טשאַבאָט
(כאַבאַצקי)

ווינטשען זייערע משפחות און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר.

איסאַק און מאלי ריבאַל
(ריבאַלאָווסקי)

עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

ווינטשען זייער פאַמיליע אַלע פריינט און לאַנדסלייט

אַ געזונט און געבענטשט יאָר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

אינד. אַסטראַלענקער יאַנג מענס בענעוואָלענט אַסאָסיאיישאַן
ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט און גליק.

יוסף און נעשקע דאָברימאַן
סקאָוקי, איל.

ווינטשען זייער משפּחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. סעם טשודין
טשערמאַן פון „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב פון מיאַמי"

ווינטשן די מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער היים און שפּיטאָל, אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און זייערע פריינט

אַ געזונטן און גוטן יאָר.

מר. און מרס. לעאָן קרים
מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט

אַ געזונטן און גוטן יאָר

הערשל און חוה קאָסטרי
ברוקלין, נ.י.

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט, שלום אין ישראל און איבער דער גאַנצער וועלט.

דוד און בעדי שפּערלינג
לאָס אַנדשעלעס קאַליפאָרניאַ

ווינטשן זייער פאַמיליע, און אַלע ביאַליסטאָקער פריינד און לאַנדסלייט

אַ געזונטן און גוטן יאָר

מר. און מרס. וועלוול שטשופאַק

און פאַמיליע

ברוקלין

שיקען זייערע ברכות צו דער פאַמיליע און אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. גדליה לין

און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

באַגריסען זייער פאַמיליע אין ישראל און ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט אַ געבענטשטן נייעם יאָר.

מר. און מרס. מיישעל ראַטענבערג

און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

ווינטשען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדלייט אַ געבענטשטן נייעם יאָר.

מר. און מרס. טשאַרלס שוועכער

טשערמאַן, באָארד און גאַווערנערס

און פאַמיליע

בראָנקס, ניו־יאָרק

ווינטשען זייער משפחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

אַ יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. פאָול (פיניע) כאָראָווסקי

און פאַמיליע

לאָנג איילאנד סיטי

ווינטשן אַ גוטן, גליקליכן און געזונטן יאָר, אַלע אונזערע ביאַליסטאָקער און זאבלודאָווער פריינט בכל מקום שהם

אַ שנת חיים ושלום, ושלום על ישׂראל!

מר. און מרס. יאָסל שלאמאָוויטש

און פאַמיליע

ווינטשען זייערע לאַנדסלייט פון ווערזאָן

און ביאַליסטאָקער פריינט

אַ געזונטן, גליקליכן יאָר

לייבל סידער

פילאַדעלפיע, פא.

באַגריסט אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט

איבער דער גאַרער וועלט מיט

אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט איבעראַל און צו כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט, „געצייכענט" מיט וואַרט און האַרץ צו האַרץ,

פון

בען און געראַ

פאַריז, פראַנקרייך

דינה און הערי סארנא

מיט די קינדער

פון קאווינא קאַליפאָרניא

ווינשן משפחה, לאַנדסלייט אין כלל ישראל

אַ גוטן געבענטשטן יאר

אַ כתיבה וחתימה טובה ושלום על ישראל

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונג פאַראיין „סומך נופלים"

מיר ווינשען אַלע ברידער מיט זייערע פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל

אַ שנת חיים ושלום

ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס'ן
און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט,ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער

אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי

228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און אומגעגנט אין אַרגענטינע
„בית ביאַליסטאָק"

דריקט אויס צו די באַאמטע און דירעקטאָרן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין נ.י. ווי אויך צו לאַנדסלייט איבער דער וועלט בעסטע וואונטשן פאַר א גוטן, געזונטן יאָר.

יהושע גרודסקי
פרעזידענט

וואָלף טשינסקי
סעקרעטאַר

דער קלוב פון גראַדנער פריינט
פון ניו־יאָרק

ווינטשען אַלע גראַדנער לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און איבער דער גאַרער וועלט און אויך די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, אַ יאָר פון געזונט און אַנטגילטיגען שלום אין אונזער לאַנד ישראל.

מיט פריינדשאַפט

גראַדנער קלוב אין ניו־יאָרק

אדאם־זיידל אש
און פאַמיליע

ווינטשט אַ גוט יאָר אַלע גראַדנער
און ביאַליסטאָקער פריינד, און ספעציעל

ליימי קאַפלאַן און פאַמיליע

אין מאַנטעווידעאָ

זאַבוסקי שלמה און סימאָן
פון פאַריז, פראַנקרייך

ווינטשען זייערע קרובים, פריינד, און לאַנדסלייט,
די האַרציקסטע וואונטשן צום נייעם יאָר
און שלום אין ישראל

באַגריסונגען פון פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר
(לויט'ן אלף בית)

— א —

סידני און יעטא אייזנער

ווינטשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ב —

מר. און מרס. מאַריס בענדער
און זייער זון

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ג —

מר. און מרס. דזשעק גוטמאַן
און פאַמיליע, בעיסייד, נ.י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס גאַלוב
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשן גראַדנער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ געבענטשט יאָר.

— ד —

ר. דאַווידסאָן
אַנטוווערפען, בעלגיע

ווינטשט די ביאַליסטאָקער אידען און כל ישראל אַ געבענטשטן יאָר.

— ה —

מרס. חנה הערשקאָוויץ
מיאַמי, פלאַ.

באַגריסט כלל ישראל און פריינט אין אַגרענטינע צום נייעם יאָר.

— ו —

חזן יעקב וויסאטשעק

און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד און ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. נחמיה ווערבלוד

און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

עוזר ווייסגאַרבער (ווייס) כינקע סודאביטשער

ברוקלין, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. אַרטור וואַכטעל

עלפאַסאָ, טעקסאס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ז —

מר. און מרס. מיטשעל זיילאַן

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. חיים זעלעווינסקי

ברוקלין, ניו יאָרק

באַגריסן האַרציג זייערע אַלע פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ט —

מרס. פעני טאַלינסקי

און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

— י —

די פרוי פון יעקב יערוזאלימסקי און קינדער

נאַרט האַליוואוד, קאַליפאָרניע

ווינטשן אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ געזונטן און גליקליכן יאָר און שלום אויף דער וועלט.

— ל —

מרס. וואַלאַ לין

און פאַמיליע

ווינשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. עלי לידסקי

און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לערנער

ברוקלין

באַגריסען זייער פאַמיליע, פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל מיט אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

— מ —

מר. און מרס. אשר מעקלער

און פאַמיליע, לאַס אַנדזשעלעס

באַגריסען און ווינשען אַלדאַס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ס —

מרס. זאַפיאַ סטיין

און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער משפחה און אַלע אידען אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. מאַריס סאַלנעט

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

— ע —

דר. און מרס. שמואל עברי און זון

באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— פ —

מר. און מרס. לעאָן פריד

און פאַמיליע, ברוקלין

פסח דעם מצבה־קריצער־ס זון, ווינשט זיין קוזינע אייידע סאַקאַלאָווסקי אין אויסטראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום אַ נייעם יאָר פון געזונט און אַלדאַס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

— ק —

מר. און מרס. חיים בערל קריגער

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

ESTATE PLANNING, WILL DRAFTING,
PROBATE AND ADMINISTRATION OF ESTATES

FRED FISHER

Attorney at Law
130 East 35th Street
New York, New York 10016
(212) 689-8885

Member of Trusts and Estates Law Section
New York State Bar Association
Member of Bialystoker Center and Home

Grandfather: Rubin Fisher
Grandmother: Fannie Fisher
Father: Herman Fisher

THE OFFICERS OF THE INSTITUTION ARE PROUD THAT ATTORNEY FRED FISHER IS A THIRD GENERATION MEMBER

MAY WE SUGGEST THAT OUR FRIENDS

MAKE USE OF HIS SERVICES.

Greetings and Best Wishes to the

Bialystoker Center Home

One of the Most Respected Homes

for the Elderly

An Institution that Provides

a High Level of Care for its Residents

Elite Insurance Agency

2001 Marcus Avenue
Lake Success, N.Y. 11042
(516) 354-7000

ELI BLISKO

YECHIEL BROMBERG

Brokers and Consultants of all Forms of Insurance

To The Officers of

The Bialystoker Center & Home

Best wishes for A Happy, Healthy And Prosperous New Year!

Norman Pachtman
President

Choice Rx Center, Inc.

■■■■

CHOICE SURGICAL SUPPLY, INC.

457 Doughty Blvd.
Inwood N. Y. 11696

(516) 371-4105 — (718) 471-2262

EMPIRE PRESS

Typesetting & Printing Co.

The Printers of This Journal wish all our Bialystoker friends and readers the blessings of being written in and sealed in the Book of Life, Good Deeds, Honorable Livelihood and Good Health!

כתיבה וחתימה טובה
א גוט געבענטשט יאר

550 Empire Blvd.
Brooklyn, New York 11225
(718) 756-1473 — 756-9500

FAX (718) 604-7633

COMPLIMENTS OF

DOLLAR DRY DOCK SAVINGS BANK

❖

FRAN HABIB
Assistant Vice President

465 Grand Street

New York City

MEMBER FDIC

שָׁנָה טוֹבָה

happy new year
and best wishes
for peace and
prosperity

Bank Leumi
TRUST COMPANY OF NEW YORK
85 Delancey Street
New York, N.Y. 10002

RELIABLE HEALTH SYSTEMS, INC.

2610 NOSTRAND AVE., BROOKLYN, N.Y. 11210 — (212) 338-2400

Computer Systems specialists for hospitals, nursing homes and health related facilities

(Provided and services computer system for Bialystoker Home)

Extends best wishes for a Happy and Healthful New Year

to the officers, directors, members, residents and friends of

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

Amalgamated Bank of New York

Member FDIC **America's only labor bank.**

JACK SHEINKMAN
Chairman of the Board

EDWARD M. KATZ
President and
Chief Executive Officer

11-15 Union Square, New York, New York 10003

(212) 255-6200

Founded in 1923

Resources over $1.4 billion

Best Wishes for a

HAPPY NEW YEAR

from the

BEACHARBOUR RESORT MOTEL

Max Schaub, Managing Director

18925 Collins Ave. Tel: (305) 931-8900
Miami Beach, Florida 33160 Toll Free: (800) 327-2042

The Bialystoker Center suggests that Bialystoker and Grodner Landsleit and Friends, should contact

MR. MAX SCHAUB
Managing Director of the
BEACHARBOUR RESORT MOTEL

for the coming season, here you will find the finest accomodations, and enjoy an "At Home" warm atmosphere among landsleit and friends.

דער ביאליסטאקער צענטער בעט ביאליסטאקער און גראדנער לאנדסלייט און פריינט, איר זאלט זיך שטעלן אין פארבינדונג מיט

מר. מאקס שאוב

פארוואלטער פון דעם

ביטשהארבער רעזארט מאטעל

פאר דעם נייעם סעזאן אין מיאמי ביטש, וואו איר וועט קריגן די בעסטע באדינגונגען, און איר וועט זיך געפינען אין א וואַרעמער אטמאספער מיט לאנדסלייט און גוטע פריינט.

CITIBANK N. A.

SEWARD PARK BRANCH

411 GRAND STREET • NEW YORK, N. Y

Serving the Bialystoker Center & Home

Extends best wishes to
Their officers, directors, members and residents
As well as to all our Jewish clients and friends
A healthy, happy New Year
And peace in Israel and the world

MICHAEL BINGOLD — Manager
and Staff

„סיטיבאַנק"

סואַרד פּאַרק אָפּטויילונג

411 גראַנד סטריט, ניו יאָרק

(באַדינט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים)

דריקט אויס האַרציגע וואונטשן צו זייערע באאמטע,
דירעקטאָרן, מיטגלידער און איינוואוינער,
ווי אויך צו אלע אידן,
אַ גוט־יאָר פון געזונט, גליק
שלום אין ישראל און אין דער גאָרער וועלט.

מייקל בינגאָלד — מענעדזשער
און די אָנגעשטעלטע

BEST WISHES TO:

Izaak Rybal, *Executive Director*
Maya Gurevich, *Controller*
Cosimo Mastropierro, *Director of Building Management*
and to all our good friends
at the Bialystoker Center and Home

We are proud that you purchased from our company
furniture for your 4th floor project
and special furniture for the
newly built activity rooms

GENE MINOTTO, President

4335 International Blvd.
NORCROSS, GA 30093

Manufacturing of Quality Patient room furnishings
Sold Direct
Call: Steve Carr 1-800-554-9215

MARTIN GINSBURG

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from the

HON. VICE-PRESIDENTS

ABE GINSBURG

of the

BIALYSTOKER CENTER, HOME & INFIRMARY FOR THE AGED

Martin and Abe Ginsburg

and their families

May the New Year sound the clarion of brotherhood and peace throughout the world.

West New York, New Jersey

Mr. and Mrs.

Sam Solasz

and Family

PRESIDENT

of the

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

extend to their family, friends
and kinfolk everywhere
heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

האַרציקע וואונטשען צו אונזער פאַמיליע און צו אונזערע
לאַנדסלייט, און כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט
פאַר אַ שנת חיים ושלום.

May the New Year bring happiness to All,
salvation to our people and peace on earth.

THE SOLASZ FAMILY

DR. MATT AND DR. DIANE KUDISH SCOTT DAVID MARK HOWARD

join their parents in this timely greeting.

MRS. ANNA SABEL
& FAMILY
Concord, California
Wish All Their Friends
A Happy, Healthy & Peaceful New Year

Mr. & Mrs.
STANLEY KAGAN
West Caldwell, N.J.
Wish All Their Friends
A Happy New Year

MR. DAVID FINE
President, Bialystoker Young Men's Benevolent Association
and FAMILY
Brooklyn, New York
Extend their best wishes for the New Year to relatives, friends and landsleit

---

Mr. & Mrs.
JACOB A. LICHTENFIELD
extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family
Extend their Greetings for a Happy and Prosperous New Year

New Year Greetings from . . .
· SYLVIA ROSENBLUM

A Happy and Prosperous Year
is extended by

Max Rosenthal Travel Bureau Inc.

853 Broadway (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N.Y. 10003
OREGON 4-3382; 3383; 3319

The firm has an open door policy to all *Bialystoker*, and caters to the Jews the world — over. Arrangements may be made to tour all parts of Israel and the Globe by Jet or Shop.

We facilitate your travel; i.e. passports, tickets, tansportation, freight, packing, . . . you name it.

— SPECIAL DISCOUNTS
To
Bialystoker landsleit
– Write Or CALL –

•

Max Rosenthal Travel Bureau Inc.

853 Broadway (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N.Y. 10003
OREGON 4-3382; 3383; 3319

MRS. ETTA SIEGEL
AND FAMILY
Mequon, Wisconsin
extend to their freinds, Bialystoker Kinfolk in town and the world over best wishes for a very Heppy New Year

---

MRS. BENEDICTINE LICHT
and Family
wish everyone
a Healthy, Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF
NEW YORK
wish all their friends and associates a Blessed New Year

MRS. PAULINE NOTKOFF
and FAMILY
Bronx, N.Y.
wish their family and friends A Happy New Year

New Year Greetings
Best Wishes and Blessings
from
NETTIE STERN
and FAMILY
Children of our late Treasurer
LOUIS & MARY DAVIS
Board Members of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged
to their dear kin, the DAVISES, SAPERSTEINS and the STERNS, to all their friends and neighbors, Bialystoker landsleit and Jews everywhere for a Happy and Prosperous New Year

THE BIALYSTOKER CENTER
HOME FOR THE AGED AND INFIRMARY

wishes all officers,
employees, directors, members,
supporters, friends,
affiliated organizations,
Bialystoker Landsleit; Klal Israel
The World-Over
A Year of Good Life and Peace
A Year of Prosperity;
Spiritual Renewal
Security and Peace for the
State of Israel
And Universal Brotherhood.

SAM SOLASZ
President
RUBIN BINDLER
Honorary President

IZAAK RYBAL
Executive Director
Dinah Medvedev
Treasurer

MR. RUBIN BINDLER
and Family
Honorary President, Bialystoker Center
Home and Infirmary for the Aged
wish their friends, all Goniondzer-Trestiner and Bialystoker kinfolk and the Jewish People everywhere a Happy and Prosperous New Year

---

MR. HAROLD TALIN

Extends New Year's Greetings to his Relatives, Friends, and Bialystoker Landsleit

---

DAYAN CLUB OF PELHAM PARKWAY
District 20

Extends New Year Greetings for Health, Prosperity and Peace in Israel to all Officers and Members

EXECUTIVE BOARD, DAYAN CLUB of PELHAM PARKWAY, District 20

New Year Greetings from . . .

DR. & MRS. LOUIS LINN

9 EAST 96th STREET NEW YORK, N.Y. 10028

BIALYSTOKER YOUNG MEN'S BENEVOLENT ASSN.

New York, N.Y.

Extends New Year Greetings of Good Health and Peace in Israel To All Its Members and Landsleit

---

In Memory of my loving wife
Evelin, I wish all my friends
and family a Happy New Year

DANIEL ALEXANDER
Chicago Ill.

Greetings from . . .

IRVING AND SYLVIA FOX
LAKEWOOD, N.J.

who wish all their friends and the Jewish people everywhere a Happy New Year

We offer a Memorial Tribute to our Dear Parents

ABRAHAM AND BESSIE FUCHSMAN
ALEX AND FANNIE BUYER

HYMAN and SHIRLEY FEINSTEIN
and FAMILY
Children and Grandchildren of the late
MRS. PAULINE SIEGEL
extend best wishes to their relatives, friends and Bialystoker kinfolk everywhere for
A VERY HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR!

MR. and MRS. JOSEPH DINES and FAMILY
Vice-President of
BIALYSTOKER CENTER AND HOME
extend best wishes to the Officers, Directors and Members of the
CENTER AND HOME,
for
A Happy, and Healthy New Year

MR. AND MRS. CHARLES FEIGENBLATT
and Family
Brooklyn, N.Y.

Extend their Best Wishes to all Landsleit, friends and Jews all over the world for a Healthy, Happy New Year

---

DR. AND MRS. NACHMAN KACEN
(Kacenelenbogen), Cleveland, Ohio
and their children
Michael and Eva Kacen-Kaplan
West Hartford, Connecticut
Wish their family and friends in Israel, here and abroad, a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

JERRY MINK
Jerusalem, Israel

Wishes His Family and Friends as well as Landsleit in the U.S., Israel and Bialystok, Poland
New Year Greetings of Health and Joy

שלום על ישראל!

IN MEMORY OF
OUR BELOVED PARENTS

MR. & MRS. ABRAHAM KASS,

DR. & MRS. CHARLES GRADINGER

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR PARENTS

CELIA COHEN
and
WILLIAM COHEN
Former Vice-President of the Bialystoker Center and Home
May They Rest In Peace

MR. & MRS. SAM SIEGEL
MRS. JOSEPH ENGEL

IN LOVING MEMORY
OF OUR PARENTS

Saul & Ethel Rubin Brody

Martha & Ted Simon
Pearl & Al Shansky
Anita & Earl Barrison
All the Grandchildren

COUNSELLOR DAVID J. GOLDBERG
Hon. Chairman, Board of Directors
ROSE GOLDBERG
Hon. Vice-President
Miami Beach, Florida

and Family

extend best wishes to their family, relatives, friends, officers and directors of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, and to the Bialystoker Ladies Auxiliary for a Happy New Year

---

MR. & MRS. EDWARD MEYER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

MR. AND MRS. MIKE KREMER
and Family
Vice Pres. of the Bialystoker Center and Home
Wishes all Bialystoker and Grodner landsleit
A year of peace and freedom for Jews all over the world, particularly for the State of Israel

---

M / M ISAAC MELAMDOWICH

Chicago, Ill.

MR. & MRS. ABE NEWBORN
and Family
wish their Relatives, Friends and All Israel
A HAPPY NEW YEAR

MR. & MRS. M. ARTHUR TARLOWE
Vice-President, Bialystoker Center and Home
and Family
Wish their Relatives and Friends
A Healthy, Happy and Peaceful Year

MR. & MRS. LOUIS SCHNEIER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

MR. AND MRS. RALPH BELL
and Family
Former President of the Zionist Organization of Chicago
Wish their family, Bialystoker landsleit and friends
A Happy and Healthy New Year and Peace in Israel

MR. & MRS. MEYER ZAKHEIM
and Family
Wish their Relatives, Friends and Landsleit
a Healthy, Happy and Prosperous New Year.

MRS. RUTH WINSTON
Son BARRY and SUSAN
and Grandchildren
In loving memory of
EDWARD WINSTON

MILDRED AND EARL
BRAND
and FAMILY

PORTLAND, MAINE

Remember With Love

ROSE KASS

FORMER VICE-PRESIDENT
OF THE
BIALYSTOKER CENTER
AND HOME

ALWAYS IN OUR HEARTS

IN LOVING MEMORY OF

My Parents and My Wife's Parents

BENJAMIN & YETTA FINKELSTEIN
HERMAN & BETTY BATISTE

HYMAN FINKELSTEIN

ROSE FINKELSTEIN
President, Bialystoker Ladies Auxiliary
Pays Tribute to the Memory of her Beloved Mother & Father

BENJAMIN & YETTA FINKELSTEIN

Dear Uncle

DAVID ROSENBLOOM

and Dear Aunt

LIBBY ROSENBLOOM

Of Blessed Memory

IN BLESSED MEMORY OF

ISAAC and MINNIE EPSTEIN

Always in our minds and memory

ABRAHAM and VIOLA SAPERSTEIN

IN MEMORY OF
Our Loving Mother and Grandmother

FRIEDA ROTHBERG

MR. & MRS. ISIDORE KIMMEL
and CHILDREN

In Loving Memory of our Parents
MORRIS & ANNA KAPLAN

Abraham & Anita Kaplan
Mathilde Kaplan
Gerry Bachrach
Harry & Shirley Wachtel

ISIDORE & SHIRLEY SCHEINMAN
and Family
Northbrook, Illinois

Extend to their Relatives and Friends
Wishes for a Healthy, Happy New Year

MOLLIE ALPERT DIED

The sad news has come to us that Mollie Alpert died on March 17, 1989, in Merritt Island, Florida.

It was just about a year ago that she had arranged with Izaak Rybal, Executive Director, for a project in the Bialystoker Home for the elderly people, in memory of her late husband, David Alpert. Now

Mollie Alpert

this project will have a plaque with the names of both Mollie and David Alpert.

Mr. & Mrs. Alpert were very much involved in working and supporting many organizations, such as:

Temple Israel, Merritt Island, Sisterhood of Temple Israel, Jewish War Veterans' Auxiliary, Brevard Jewish Retirees and Senior Citizens, American Association of Retired Persons, Brevard Memorial Society, American Legion Auxiliary, Brevard County Humane Society.

They were regular contributors, also, to Greenpeace, several Veterans Organizations, Jewish Organizations, local Civic groups, Jewish Home for the Aged and the Bialystoker Center. Mollie and David gave their time and energies to religious and worthy organizations. They held offices and were active participants in all the organizations they joined. They were fervent believers in helping their fellow man. They believed in charity and good deeds and lived their life that way. They were truly good people and will be sorely missed.

Although Mollie had no next of kin, she always considered Reesa and Norman Jacobson to be her family.

The Board of directors of the Bialystoker Center and Home wish to express their sorrow at losing such good friends and supporters of the Institution.

ATTENTION ATTENTION

You May Now Receive

The BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

At A Reduced Price

In order to enable
many more of our
landsleit and friends
to acquire the new monumental

Bialystoker Yizkor — Book

published by our Bialystoker Center in New York we decided to sell the remaining small quantity of copies at a reduced price. You may now obtain this great work containing more than 700 pages in Yiddish and English for $25.00, and we will forward it to you.

Procure this great Bialystoker Yizkor Book, for yourself, your children and friends while some copies are still available.

Please, mail your request for the book, and mail it to the Bialystoker Center with enclosed check or money order for $25.00 at the address below:

Please mail check and full address to:
BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway, N.Y.
Tel. **(212) 475-7755**
ATT: ***Mr. Izaak Rybal***

ALFRED STERN PASSED AWAY

Alfred Stern, loving husband of Nettie, loving father of Elayne Brody, Marvin Stern, and Rhona Lipton, died on April 21, 1989 at the age of 91. Alfred had just entered the Bialystoker Center as a resident, where he joined his wife. Alfred and Nettie were to have celebrated their 67 years of marriage in June.

Born in Russia on May 15, 1897, Alfred was the eldest son of Golda and Hillel Stern. He came to this country at the age of 15 and quickly learned the

Alfred Stern

language of his new homeland. His studies enabled him to become a dental technician. His interest in education for others as well as for himself inspired him to succeed in becoming an honored teacher in his field... Alfred Stern gave generously of his time with personal encouragement as well as professional knowledge to many students under his tutelage.

To Alfred Stern, family, education, and helping others was his lifetime commitment. He was a man of dignity, honor, integrity, and inspiration to people who knew him. A significant goal for both his wife, Nettie, and himself was to carry on the work begun by Nettie's father and mother for the Bialystoker Center. Mary and Louis Davis will long be remembered because of Alfred's and Nettie's dedication to perpetuate their work. Alfred often spoke of his comfort in knowing that Nettie would have a good home and be well cared for at the Center. His children will always remember his admiration and praise for the dedication and contribution by Izaak and Molly Rybal for their lifelong commitment to the Bialystoker Center and their concern for people.

Alfred Stern was loved and admired by all who knew him. He is survived by his loving wife, Nettie; his daughter Elayne and husband Dr. Morris Brody; his son Marvin and wife Dottee; his daughter Rhona and husband Dr. Aaron Lipton; five grandchildren: Carolyn and Jo-Ann Goldfarb; Lisa, Paul and Deborah Lipton; an older sister, Rose and four younger brothers, Herman, Harry, Larry, and Morris.

LISA RAPHAEL

Lisa Raphael of Fort Lauderdale, Florida died May 28, 1989 following a long illness. She was born in Bialystok July 3, 1912, to Eva and Max Burstyn who lived on Rynek Kosciuszko, noted for its towering clock, a Bialystok landmark.

Lisa Raphael came to the United States in 1929. Despite poor health, she always tried to get involved in charitable work and helped a lot when the Club of Bialystoker Friends was organized.

Lisa left behind in deep sorrow, her husband Joe, a son Dr. Jerry Raphael P.H.D. living in New York,

Lisa Raphael

a daughter Madeleine Klein living in California, and working for the Los Angeles Board of Education, and 3 grandchildren. She is also survived by a brother Jerome Burstyn, a noted artist, and two sisters.

She will be missed by her many friends. May she rest in eternal peace. Blessed be her memory.

The Bialystoker Center and Home extend condolences and sympathy to the entire family.

ZVI FEIGIN, OUR LANDSMAN, PASSED AWAY

• *By IZAAK RYBAL*

The landsman of Bialystok are shrouded in deep mourning because of the sudden demise of Zvi Feigin, may he rest in peace. He died in Argentina on July 21, 1989, at the age of 79 years.

The loss of Zvi Feigin is a great blow to the organization of his landsmen in Argentina, of which he was president. He will also be sorely missed by the Bialystoker Center and Home in New York, to which he was very devoted and which he supported most generously. But most of all he will be missed by the many personal friends and landsmen who loved and respected him.

Zvi and his wife Stella survived the horrible Nazi-holocaust and in September 1947 they arrived in

Zvi Feigin

Argentina via Uruguay, where they built a beautiful home. On july 2, 1989, a short time prior to Zvi's sudden death, they celebrated their 43rd wedding anniversary. They lived their life happily, with devotion and friendship, after the hells they endured during World War II. During the past 43 years they established a new life, raising a family of loving children and grandchildren.

Simultaneously he developed a large metalurgy industry. There he created a hermetically-sealed boiler which could endure an enormous amount of pressure. These machines were not only available in Argentina but in other countries as well. They were sold also in Uruguay, Peru, Bolivia and Brazil. Zvi Feigin's reputation as an honest and dynamic industrialist was established.

Despite his financial success, however, he never forgot his Bialystok origin and certainly not Hitler's destruction of our Jewish People. While still in the concentration camp he helped other camp inmates with whatever he could. And this constant willingness to help others accompanied him his entire life in Argentina, in Israel and throughout the world.

He especially devoted himself to helping the poor Jewish immigrants who arrived in Argentina. Many of them he employed in his factory and others he helped materially to settle in. He refused no one.

He also generously supported a large number of community institutions and schools in Buenos Aires; he was the President of the Hebrew High School "Bet-Am," where he established a class in the name of his wife's parents, who were killed by the Nazis in Bialystok. He also supported the religious school "Heykhal Torah," the Jewish Hospital and many others.

Immediately after his arrival in Argentina, he became involved with the work of the Bialystoker Organization, of which he was, for many years, the Chairman and later, the Honorary President. He was not satisfied with only the communal activities in Buenos Aires, he also connected with the Bialystoker landsmen throughout the world. He was an honorary member of the Bialystoker Center in America, he gave financial aid the Bialystoker Alliance in Israel and, basically, he strived to immortalize the memory of the martyrs.

The the funeral, which took place on July 23, there was a large attendance despite the rainstorm. He was eulogized by the secretary of the Yiddish newspaper, "The Press," of which Feigin was the treasurer of the committee for the support of the paper. In the name of Bet-Bialystok, Wolf Chinsky eulogized Feigin. The religious segment was conducted by Cantor Abraham Shmirovitch. Zvi Feigin was interred on the grounds of the cemetery in Tablada, nearby the memorial monument to the martyrs.

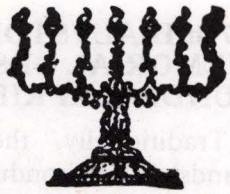
He leaves, in deep mourning, his wife Stella, son Simon-Benjamin, daughter Felicia, son-in-law Chaim, daughter-in-law Anna, grandchildren Ramina and Ariel, sister Chan'ke, nieces and nephews.

His shining name will be remembered with love by all his friends, institutions and every one who ever knew him.

Honor to his memory.

In Memoriam

MAX KOWALSKY, FROM GRODNO, WAS MURDERED IN BROOKLYN

The Jews of New York were deeply shocked by the brutal murder of Max Kowalsky, a landsman of Grodno, who survived the Nazi Holocaust. He was murdered by a wild anti-semite in Brighton Beach, Brooklyn, at 75 years of age.

Kowalsky, a carpenter by trade, lived on Brighton 4 Street. On Saturday, he was at home when his son Lenny came to visit him. The 38 year old son saw a swastika drawn on his father's door. He told his father about it and Kowalsky silently washed the hateful symbol of the mass murderers of the Jews. Kowalsky's father, mother, sister and brother all perished in Auschwitz.

Kowalsky accused his neighbor, Ruben Martinez-Zukarino, a 36 year old man, who moved in only a few months earlier, of having put the swastika on his door. He was seen with a blue pen in his hand.

Later, Kowalsky, a thin, small man, went to his neighbor and was so angry, that he grabbed him by the throat. The police say the Martinez-Zukarino stabbed the Jew with a fork and scissors and killed him in his room.

The police arrested the neighbor and accused him of Kowalsky's murder. He confessed that he did indeed draw the swastika on Kowalsky' door.

The neighbors in the Brighton area are very angry over the death of their friendly neighbor. They described him as one who was always ready to help others. They all remarked how tragically his life ended.

A longtime woman friend remarked: "He survived the concentration camps in order to be murdered here."

His son, Lenny, explained that his father often would meet with friends from the old country.

Another son, Robert, said that his father was never angry, but "if someone draws a swastika on your door and you have a tattooed number from a concentration camp on your hand, it would surely cause you to be furious."

THE MURDER OF PROFESSOR MENACHEM SHTERN

• *By Zvi Klementinowski*
Tel-Aviv

On June 21, 1989, our dear landsman Professor Menachem Shtern was murdered by Palestine terrorists; Menachem Shtern, the world-famous historian and professor of the Jerusalem University. He was 64 years old.

Professor Shtern was one of the most famous, and perhaps the most famous researcher and writer of Jewish history, especially of the times of the Second Temple and of the Roman and Greek era. His most important work in the English language in "Opinions of Roman and Greek Writers on Judaism" which was published in 3 volumes. He was a member of the Israel Academy of Sciences and editor of the Historical newspaper "Zion."

Prof. Shtern had close ties to the Bialystok landsleit and always took an interest in the matters of the Bialystok Landsmanshaft. When we discussed with him the question of publishing a book, the history of the Jewish community of Bialystok, he expressed great interest and helped collect documents for it.

He was a good, friendly person and all the Bialystoker were justly proud of him. His murder is a tremendous blow for all of us who knew him, and the scientific world, of which he was a pillar.

We honor his memory.

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book*.

47th BIALYSTOKER-GRODNER MEMORIAL OBSERVANCE, SUNDAY, APRIL 29, 1990

Traditionally, the Bialystoker and Grodner Landsleit will conduct their ANNUAL MEMORIAL OBSERVANCE — the 47th in REVERENCE OF THEIR HOLOCAUST KEDOSHIM on SUNDAY APRIL 29, 1990, at 2:00 p.m. in the auditorium of the Bialystoker Center, 228 East Broadway.

We anticipate that the solemn occasion will draw a large attendance of our people, old and young, which it well merits. A suitable program will be arranged. More information will be forthcoming. Please, reserve the date.

* * *

ANNUAL MEMORIAL MEETING OF CLUB OF BIALYSTOKER AND GRODNER FRIENDS AND VICINITY — MIAMI BEACH

The Bialystoker Club and Grodner Friends of Miami and Vicinity will conduct the 47th Annual Memorial Meeting, in commemoration of sixty thousand martyred Jews of Bialystok, our unforgettable Kedoshim.

The Memorial will take place Sunday, February 11, 1990 at 2:00 p.m. An appropriate program is in the planning, with the participation of speakers and a cantor of repute who will chant the proper prayers.

All Bialystoker and Grodner in Miami Beach and vicinity and those who will be vacationing there at the time are cordially invited to join us in this very meaningful observance for our beloved Kedoshim.

* * *

CALENDAR OF COMING EVENTS

1. Annual Chanukah Party, Concert and Dinner, Sunday, December 17, 1989.
2. Annual Purim Party, Concert and Dinner — Annual Membership Meeting, Sunday, March 11, 1990.
3. 47th BIALYSTOKER-GRODNER YIZKOR-MEMORIAL, Sunday, April 29, 1990.

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book*.

OUR INSTITUTION

ROSH HASHANA AND YOM KIPPUR SERVICES

Rosh Hashana services will commence Friday evening, September 29, 1989, First day, Saturday September 30, second day, Sunday October 1.

* * *

Yom Kippur services: Kol Nidrei — Sunday evening, October 8, 1989, Yom Kippur Day, Monday, October 9 and Yizkor — at about noon.

* * *

SUCCOTH AND FESTIVALS

Succoth: Erev Succoth, Friday October 13. First day, Saturday, October 14, second day, Sunday, October 15, Shemini Atzereth and Yizkor, Saturday October 21, Simchat Torah, Sunday October 22.

* * *

ANNUAL CHANUKAH PARTY, CONCERT AND DINNER

Our traditional (this year) Chanukah Party, concert and dinner, will be celebrated on Sunday, December 17, 1989. According to our Home's custom, at the party, members and guests light menorahs in commemoration of the miracle of survival of our people in spite of the designs for extermination of our race and religion. Please, reserve the date and celebrate with us.

* * *

PURIM — ANNUAL MEMBERSHIP MEETING AND PARTY

The annual membership meeting and party of the Bialystoker Center and Home will be held on Sunday, March 11, 1990, in our auditorium, at 228 East Broadway, New York City. All members are asked to participate and vote for a slate of officers to the Board of Directors for the year.

Our Purim Seuda and Party will be celebrated following the meeting. Hamentashen and many delicacies will be served. We assure you of an exciting musical program in Purimdik fashion.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

UNITED WAY OF NEW YORK CITY
99 Park Avenue, New York, N.Y. 10016

Mr. Izaak Rybal July 12, 1989
Executive Director
Bialystoker Home & Infirmary
for the Aged
228 East Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Mr. Rybal:

In recognition of your agency's valuable assistance to our Speakers and Tours Program, we wish to invite you to a very special "thank you" on July 27th. As a small token of appreciation for the very generous contribution your agency makes to United Way of New York City, Bialystoker Home & Infirmary for the Aged will be presented with an "Oscar" statuette.

You and the other honorees are cordially invited to a reception on Thursday, July 27th at 5:00 p.m. in the Tower Suite of the Time & Life Building in Rockefeller Center. Enclosed is an RSVP invitation.

We look forward to seeing you there.

Sincerely,

Sheila Chabrowe
Manager, Special Projects

To the Editor
of the Bialystoker Stimme
Izaak Rybal

I am a new resident of the Home and I wish to thank Mr. Rybal, the Director of the Bialystoker Center, and Mr. Wayne Orlowitz, the Director of Social Service, for making my stay in my new Home comfortable and pleasant. Mr. Rybal is an old time good friend and many times in my life he was helpful in solving my difficult problems. A real Bialystoker. Mr. Orlowitz is not a Bialystoker but with his energy and warm attitude is trying to help with all these small and big problems which life is full of.

For the coming New Year I wish both of these two wonderful persons a really Happy "Shona Tova" and many, many more years to come to do their important and fruitful work. G-d bless you!

With appreciation,

Freida Bramson
New York, Bialystoker Home

To the Editor of the
Bialystoker Stimme
Izaak Rybal

Dear Mr. Rybal:

Thank you very much for working with me on Monday. The information you gave me will help me in my research on the writing of YSKUR-BICHER.

The Bialystoker YSKUR-BICHER is fabulous, a real accomplishment. I couldn't put it down. For me, it is a wonderful introduction to the town and people of Bialystok. I had no idea, when I began my research project, that I would find such jewels. I hope, through my work on memorial books, to understand the community spirit that encouraged people to come together and write down their history. The Bialystoker landsmanshaft seems to intensify this spirit. I'm really grateful to meet people from a community that can do this kind of work.

You are a living treasure; so is the Bialystoker Center. I hope to see you soon.

Thanks again.

Rosemary Horowitz

Dear Mr. Rybal:

As per our phone conversation, I am enclosing two poems for the Bialystoker Stimme.

May I compliment you on your last journal which was a masterpiece. I really enjoyed reading it and was fascinated by the stories and facts contained there-in.

My best wishes to you, Mrs. Rybal and the family for a good healthy and happy new year filled with blessings.

Very sincerely yours,
(the poet)

Bernard Gevertzman
500 B Grand Street
New York, N.Y. 10002

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book*.

Ms. Evelyn Milano
Bialystoker
228 East Broadway
New York, NY

July 19, 1989

Dear Evelyn:

It was a pleasure meeting with you the other day and discussing the possibilities of some joint programming between your wonderful Home and the Police Athletic League. This is an exciting venture and I hope we can see it through to a successful fruition.

Thanks also for the tour of your magnificent facility, and for the lovely lunch. I was singularly impressed with the wonderful care you provide for your patients. I look forward to working with you in the future.

Sincerely,

John J. Ryan
Executive Director

Warren E. Gilfus
New York State Office For the Aging
Albany, New York 12220

July 16, 1989

Dear Mr. Gilfus:

On behalf of all our Congregates, we would like to express our admiration for the Bialystoker Home for the Aged, located at 228 East Broadway, New York, which is considered a shrine in our Community; where the elderly and infirm spend their golden years in a place immaculate in every respect and where people spend the last years of their lives in happiness.

We would appreciate all and every consideration given to the Bialystoker Home, so as to enhance their services to the entire community.

Very truly yours,

Rabbi Elias S. Heftler

Mr. Warren E. Gilfus
New York State Office of the Aging
Box 2082
Albany, N.Y. 12220

July 26, 1989

Dear Mr. Gilfus:

On behalf of the United Jewish Council of the East Side Inc., we would like to express our concern for the Bialystoker Home for the Aged, located at 228 East Broadway. It is an example of one of our community oriented organizations. Primarily, the Home provides nursing care and live-in facilities for Senior Citizens. The care provided facility residents is outstanding and the Home could easily serve as an example for other facilities.

Bialystoker Home For The Aged extends itself beyond the call of duty. The leadership and Board of Directors have been very helpful in the community. The UJC has used their facilities for different activities.

It is my opinion that the International Demonstration Grant Program would strengthen the capability of the Bialystoker Home For The Aged.

Very truly yours,

David Weinberger
Community Coordinator

Warren E. Gilfus
New York State Office for the Aging
Albany, New York 12220

July 26, 1989

Dear Mr. Gilfus,

Bialystoker Home for the Aged (228 East Broadway, New York City) provide an important service to the Lower East Side community. As they have expressed an interest in becoming involved in a demonstration project which would bring the children and aged together, Lower East Side Family Union (LESFU) is in complete support of their intentions. Since our work is with the families of the Lower East Side of the city, we clearly recognize the importance and the innovativeness of such a project.

On behalf of LESFU, I would appreciate all consideration given to the Home in review of their proposed demonstration project.

Sincerely,

Alfred Herbert, Jr.
Executive Director

THE BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK
At a Reduced Price!

published by our *Bialystoker Center* in New York we decided to sell the remaining small quantity of copies at a reduced price. You may now obtain this great work containing more than 700 pages in *Yiddish* and *English* $25.00, and we will forward it to you.

Please, mail chech and full address to:

BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway, N.Y.C.
Tel. (212) 475-7755
Att: *Mr. Izaak Rybal*

LETTERS TO OUR EDITOR

Mr. Warren E. Gilfus
Intergenerational Demonstration Program
New York State Office for the Aging
Box 2082
Albany, N.Y. 12220

July 26, 1989

Dear Mr. Gilfus:

The Lower East Side of Manhattan is an area rich in both ethnic and cultural diversity. Due to its proximity to Ellis Island many waves of immigrants established their first homes in this area and to this date it remains a melting pot and truly a polyglot community.

In spite of various socioeconomic dynamics, this community has proved itself to be a bastion of stability. This stability is attributable mostly to the commitment of community concerned organizations and leaders.

The Bialystoker Home for the Aged, located at 228 East Broadway N.Y. 10002 is a prime example of such a community oriented organization. Primarily, the Home provides nursing care and live-in facilities for senior citizens. The care provided facility residents is outstanding and the Home could easily serve as a paradigm for other facilities to emulate.

Bialystoker Home for the Aged extends itself far beyond the parameters normally associated with a nursing home facility. The leadership and Board of Directors for this institution have both in the past, and currently, fostered and maintained a close working relationship with the community and the local police precinct. Through the generosity of Bialystoker Home for the Aged, their facilities have been used to host crime prevention seminars, distribute personal and home security material and even host a joint police/community breakfast.

As a precinct commander, I am keenly aware of the importance of police/community interaction as a prerequisite for the delivery of professional police service. During my one year tenure as this precinct's commanding officer, both the police department and the community have benefited from the support and guidance provided by the Bialystoker Home for the Aged.

It is my opinion that the International Demonstration Grant Program would strengthen and enhance the capability of the Bialystoker Home for the Aged to even further expand its horizons and in so doing, strengthen the community in particular and the city at large.

Very truly yours,

Lowell Stahl
Deputy Inspector
Commanding Officer,
Seventh Precinct NYPD

Mr. Warren B. Gilfus, Coordinator
Intergenerational Demonstration Grant
New York State Office for the Aging
Box 2082
Albany, NY 12220

July 27, 1989

Re: Bialystoker Home & Infirmary for the Aged

Dear Mr. Gilfus:

I am contacting you on behalf of the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged, which I am proud to have situated within my district, the Lower East Side Community. It has come to my attention that recently this fine institution submitted its application under your agency's Intergenerational Demonstration Grant Program for adequate funding.

As the legislative representative of this community, as well as a life-long resident, I am well aware of the tremendous contribution which this fine organization has bestowed upon the elderly members of my district. The excellent level of medical care, in conjunction with providing these senior citizens with such a caring environment within which to reside, are two of many reasons why the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged and truly worthy of this additional source of funding. I remain confident that after careful consideration of this institution's record of achievements and excellent service, your agency will grant the funding requested and enable the home to partake in the Intergenerational Demonstration program.

Thank you in advance for the opportunity to share my views with regard to a vital member of my community. I will look forward to your favorable reply.

Very truly yours,

Sheldon Silver
Member of Assembly

plan a publication which will immortalize the thoughts and the feelings of our graduates. I recall that in 1939 the Gymnasium planned to come out with such a book, but the Nazis invaded before it was published. By coming out with it, now, we make a point: we bounce back!

We plan to establish a non-profit organization, open bank accounts, and call on all interested parties to help and contribute.

Your perspective, your advice, your blessing, your resources are humbly solicited. Would you extend your leadership to this cause? I can be reached at the above address, or through direct dialing: 011-927-4-668-664.

Most Respectfully,

Yaakov Samid,
Chairman, Organizing Committee
Bialystok Gymnasium Alumni

Mr. Wayne Orlowitz May 15, 1989
Social Work Director
Bialystoker Center, Home
and Infirmary for the Aged
228-230 East Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Mr. Orlowitz

On behalf of our Long Term Care professional staff, I would like to thank you, Terry Tirrito, Lois Schamm and Tatiana Burgeois for coming to our office on Wednesday, May 19, 1989 to address our surveyors.

The presentation of the program on Social Work in long term care facilities was extremely professional and timely. Our staff's response to this program was gratifying — everyone indicated that the program was excellent in both the content and the manner of presentation.

Sincerely,

Lillian Kaplen, RHNSA
Coordinator Staff Development

Izaak Rybal March 23, 1989
Bialystoker Home
228 East Broadway
New York, NY 10002

Dear Mr. Rybal,

On behalf of everyone at NYU Graduate Film, I would like to express my gratitude for the help you have given our second year student, Brad Berman. The opportunity you have provided for Brad to obtain direct, in the field experience in documentary filmmaking is greatly appreciated by the faculty and students of the film school.

From what Brad has told me about the care of the patients of the Bialystoker Home, I commend you on your excellent work and the vital service you provide. Thanks again.

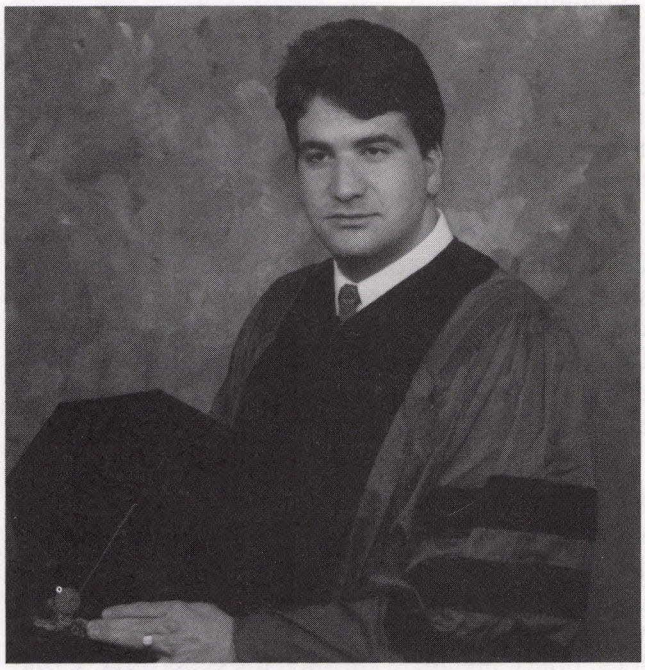
Sincerely,

Eleanor Hamerow
Head of Graduate Film

To the Editor
of the Bialystoker Stimme
Izaak Rybal

Mr. & Mrs. Leon Fried are proud to announce their son Allan's graduation from N.Y.U.

Allan graduated with honors from Business School at N.Y.U. in 1986 and then continued in Law School at N.Y.U. He graduated from Law School in June of 1989.

Allan Fried

Mr. & Mrs. Fried are members of the Bialystoker Center for many years. They are devoted and caring of our Institution. All of us, at the Bialystoker Centre wish them continued happiness and nachas from their son Allan. Hearty congratulations to the entire Fried family.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

LETTERS TO OUR EDITOR

Izaak Rybal
Executive Director
of the Bialystoker Home

Dear Izaak

I was very happy to receive a letter from my good friend Sam Neidorf, recently. He enclosed a picture of his wife, Edna, son, Richard, Daughter-in-law, Helena, and Andrew, his grandson, taken at the enrobing of his son, when he was appointed to the Criminal Division of the Superior Court by the Governor of California, in March, 1989.

The news in their family is that their daughter, Jackie, and her husband, have a fine art gallery in Los Angeles, their granddaughter, Lura, after graduating from M.I.T. in civil engineering in three years, will be taking up law at Loyola University, she is in the top 5% of her class. Marci graduated from Harvard University two years ago, and their youngest granddaughter, after spending two years at the Smithsonian Institute, is coming to N.Y.U. for her masters degree. They plan on coming to New York to visit her and the Bialystoker Center and Home.

Sam & Edna Neidorf with Andrew, Helena and Richard

They are very proud of all their family and are grateful to have such happiness from them.

The Bialystoker Center and Home is delighted with this letter. Sam and Edna Neidorf are good standing members of our institution and we are very proud of them. We wish them and their family many more years of joy together.

Mr. Izaak Rybal
Executive Director
Bialystoker Center & Home
228 East Broadway
New York, NY 10002
U.S.A.

July 20, 1989

Dear Mr. Rybal:

It is a great pleasure for me to write to you. As a fellow Jew from Bialystok, I would like to congratulate you on your longstanding contributions to the cultural heritage of our beloved, lost congregation. I was delighted to learn about your important work and ceaseless efforts on behalf of various Jewish public projects; and especially about your efforts to help Kiryat Bialystok in Yahud.

Let me introduce myself, however briefly: I was born as Yaakov Siemiatycki, (now Samid), and was raised in Bialystok where I graduated in 1929 from the Hebrew Gymnasium. Subsequently I studied electrical engineering in Bren, Czechoslovakia, and in 1935 I made "Aliya" and moved to Palestine.

Recently I took the initiative to bring together graduates from the old gymnasium in Bialystok. It will be 70 years since its establishment. The collective story of our graduates should be told. The idea was received with enthusiasm. Surviving graduates from all over the world expressed their desire to take part, to get together, to commemorate, and celebrate.

I contacted our most distinguished graduate, Prime Minister Yitzhak Shamir (class of 1932). He was equally enthused, and he expressed his opinion that this is indeed a worthwhile undertaking. He is willing to participate and possibly sponsor the planned conference.

The strong, unreserved reaction propelled me to establish a committee for this very purpose: alumni conference. We prepared a partial graduate list, and we proceed in organizing the effort.

As usual, such efforts require time, dedication, skills, ideas and money. We can use all of the help we can get.

Mr. Michael Peliker from Kiryat Bialystok pointed out that you are in a unique position to appreciate this effort. Your record is 40 years of tireless dedication committed to the resurrection of a culture. The Jewish community that was — is no more. The Gymnasium in Bialystok was destroyed, but its surviving graduates started anew.

We want to send a word through the media, we

ABOUT LANDSLEIT AND FRIENDS FROM GRODNO

• By Mike Kremer

MOTL KOWALSKI — A VICTIM OF ANTI-SEMITISM

In June 1989, our Grodno landsman and friend Motl Kowalski was murdered in a most outrageous manner. (He was the son of Leibke the Cantor, on Podolna Street.)

Motl was known throughout Brighton Beach in Brooklyn, and in recent years they gave him the nickname "The Mayor of Brighton Beach." He was loved by all his friends and was always ready to help and do favors for others.

After surviving the Grodno Ghetto and Auschwitz, he lived all his years in Brighton, together with his family. He maintained a room in a "Rooming House," which, in time, became a "club," where all the retired friends would gather.

The day he died, he had words with one of the neighbors — a Cuban immigrant. Following this, the Cuban painted a swastika on Motl's door. Motl became enraged and a fight ensued, especially when he (Motl) found him with his hands full of paint and there was no question who had painted the swastika.

Of course, Motl, who was in his 70's, was no match for the Cuban. He stabbed Motl with a pair of scissors and afterwards beat him to death with a religious statue.

44 years after six million Jews were destroyed there still exists, among certain elements, anti-semitism and hatred. And it was Motl's fate to die at the hands of a murderer, to whom the swastika is the symbol of hatred towards our people. The poison, which Hitler spread throughout the world, still exists among us and we must not forget it.

In the name of all our landsleit and friends, we express our sympathy to Mrs. Kowalski and her two sons.

We hope that the murderer will receive a just sentence and spend his entire life in prison.

Motl's blood was spilled through the hands of a murderer, which represents Ani-Semitism. But Motl's resistance proved that we defend, and will defend, our honor and the honor of our 6,000,000 martyrs.

Honor to his memory.

Hana and Mike Kremer

HERSHL FEIGIN, OF BLESSED MEMORY

The sad news that Hershl Feigin passed away in Argentina on July 21, 1989 shocked us all. He was a good Jew, a good friend and also a staunch supporter of the Home for the Aged in New York.

I shared with Hershl the horrors of the liquidation of the Bialystok Ghetto, the Grodno and Lomze prisons, the Stuthoff and Auschwitz concentration Camps. During that time of tragedy and death, when one could really recognize a friend, Hershl stood out as a light in the darkness.

A first rate specialist, he always helped those who had no trade. He kept them in his commando and helped them out as much as possible with an extra piece of bread and soup. Since he was a little older than the group (of our 150 men) he was the teacher and gave encouragement with his words: "Children, don't surrender. We will outlive the murderers."

In 1945 our roads separated. He, together with a group, hid out in Auschwitz and were liberated after the offensive, by the Red Army. I, together with a group of Bialystok and Grodno landsleit, still had to experience Buchenwald and other camps.

I met up with him again in 1964, when my wife and I visited Argentina. Following that, we met during other visits in Argentina, Israel as well as in New York and this was truly for us a happy event. He always took pleasure from the Bialystoker Home and Center and never came empty-handed. He was also active in Buenos Aires.

With Hershl's death, we lost a good friend and co-worker of the Home.

We express our sincere sympathy to his wife and children.

Hana and Mike Kremer

EXPRESSION OF CONDOLENCE ON THE DEATH OF MRS. CITRON

Dear Friend Dr. Citron,

The sad news about your wife's death has shocked us — Chana and I. We see before our eyes our meetings in New York and Israel and her love and friendship.

We extend our condolences to you and your family!

Hana and Mike Kremer

SUCCESSFUL CONCERT, "WITH LOVE TO ISRAEL" AT LINCOLN CENTER

The Bialystoker Center, Home for the Aged and Hospital in New York has instituted the tradition of presenting remarkable concerts. This year's, however, with its excellent program, exceeded all the others to date.

These sentiments were expressed by the President of the Home, Sam Solasz, and the Executive Director, Izaak Rybal. They made these statements following the intermission at the concert. Rybal, who spoke in Yiddish, took the opportunity to introduce to the audience Ada Einhorn, who produced and arranged the beautiful concert. Incidently, the Bialystoker and Grodner friends are the only ones in New York who even undertake to present an event of such gigantic stature and the huge and enthusiastic response by the 2700 participants is the best sign that the New York Jews appreciate it and want the concerts to continue.

The current 15th Annual Benefit Concert took place on Sunday Afternoon, September 24, 1989, in the beautiful Avery Fisher Hall at Lincoln Center. The musical revue in Yiddish, English and Hebrew was presented under the theme of: WITH LOVE TO ISRAEL.

The concert was opened by Vladislav Ovetsky, the internationally known violin virtuoso, who recently arrived from Soviet Russia. He performed a potpourri of Yiddish and Hebrew songs, as well as a number which portrayed his highly artistic talent. He was accompanied by Sal Sicari at the piano together with his orchestra. The Sicari Orchestra also accompanied all the other artists in an outstanding manner.

A great attraction was the famous Bialystoker cantor Sol Zim. This time he also brought his two sons Craig and Eric Zim, the two dynamic singers who presented a most memorable concert. The huge audience thanked them with thunderous applause and would not let them leave the stage.

After the intermission and following the greetings of President Sam Solasz and Executive Director Izaak Rybal, Freddie Roman, who is known as America's best-known comic, appeared on the stage. His humorous monologue about Jewish life in America was received with resounding laughter by the huge audience and was thanked warmly with their loud applause.

Aliza Kashi, the famous Israeli star of television and theatre stages, again displayed her great talent. She gave a beautiful performance of Yiddish, English and Israeli songs and the audience heartily joined in by singing the well-known songs. Also Aliza Kashi, as the other performers, was accompanied by Sal Sicari and his orchestra and the audience thanked them warmly for the beautiful concert.

In the span of three hours, the audience of 2700 persons experienced a spiritual pleasure. They also had the opportunity of meeting with their townspeople and friends and wished each other a good, healthful year and expressed the hope that they would meet each other again next year, at the 16th concert of the Bialystoker Center and Home for the Elderly.

LETTER TO THE EDITOR

of the Bialystoker Shtimme
Mr. Izaak Rybal

Dear Mr. Rybal:

We sincerely hope this finds you and your wife in the best of health, and, as always, hope all is going well at the Bialystoker Home.

In memory of our dear Mother, Rose Kass and Barnet Kass, we are enclosing a donation to the Bialystoker Home, for the "New Year," to be used where most needed.

Be "Well" Mr. Rybal and continue your sincere, capable, admirable, and *strong devotion* to the Bialystoker Home. Best wishes to you and your wife and family, and all at the Home for a "Very Happy, Healthy New Year."

Sincerely,

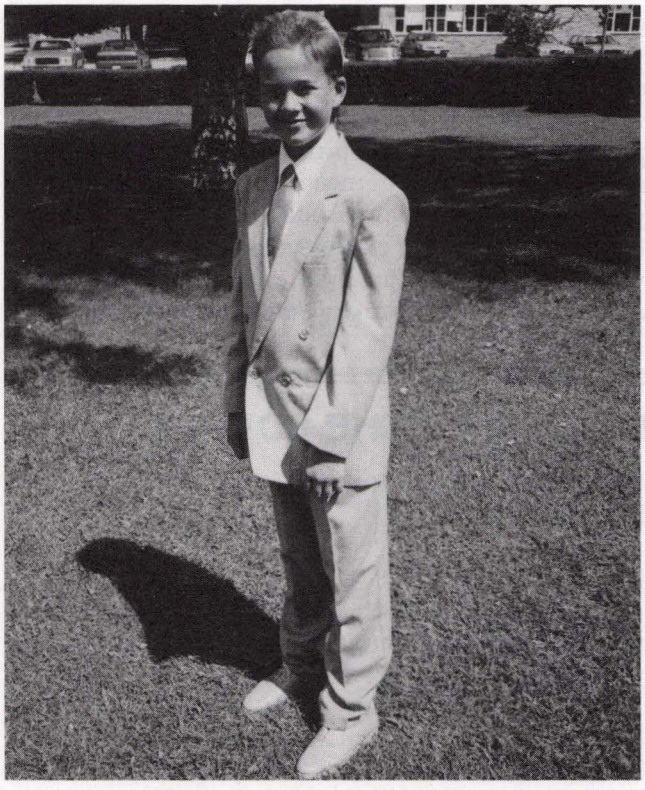
Mr. & Mrs. Earl Brand
1500 Forest Avenue
Portland, Maine 04103

On behalf of my wife, Molly, and myself, I would like to extend best wishes to Mr. & Mrs. Brand for a Happy, Healthy New Year.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

ADAM BRAMSON'S BAR MITZVAH

Adam Bramson, son of Kay and Philip Bramson and grandson of Gertrude and the late Oscar Bramson, celebrated his Bar Mitzvah on July 8, 1989 at Vassar Temple, Poughkeepsie, New York. Mr. and Mrs. Philip Bramson also have a daughter, Ashley Rose 10. There was a beautiful reception at the Bramson's home following a kiddush at the Temple.

Adam Bramson

L. to R. Philip, Adam, Kay, Ashley

Philips late father, Oscar Bramson, came from Bialystok in 1930. Oscar and Gertrude have been devoted members of the Bialystoker Center and Home all these years.

Adam is the Great Nephew of Diane Medvedev and Izaak and Molly Rybal.

The Bialystoker Center extends best wishes to Adam for a wonderful life and a most successful future, also sincere congratulations to the Bramson and Hogan families.

BOB AND DIANE BRAMSON ARE PROUD OF THEIR CHILDREN

Jonathan Scott ("J.B.") Bramson was graduated from the University of Pennsylvania College of Veterinary Medicine, with a V.M.D. Degree in May, 1989. The Veterinary School has a tradition which allows relatives who are veterinarians to give the graduate his diploma, and Dr. Paul Bramson, J.B.'s uncle and the Chief Veterinarian and a professor at the University of Pittsburgh, did the presentation. J.B. is the son of Robert S. and Diane S. Bramson, of Merion, Pennsylvania, the grandson of the late Oscar Bramson and Gertrude Bramson, and the nephew of Izaak and Molly Rybal and Diana Medvedev.

J.B. is now practicing small animal veterinary medicine in Great Falls, Virginia, near Washington, D.C.

As to the other children of the Bob and Diane Bramson family:

Jennifer, like J.B. a graduate of Colgate University, has begun a Ph.D. program in Psychology at Nova University in Florida.

Jim, a 1988 graduate of Dartmouth College, is working in Taiwan and learning Chinese, and will start law school at the University of Pennsylvania in September, 1990.

Julia is a senior at Lower Merion High School.

Bob recently left the prestigious Philadelphia law firm of Schnader, Harrison, Segal & Lewis after twenty-one years as a partner and head of the Computer Law Group, and is now a Vice President and Chief Technology Counsel for Unisys Corporation, the computer company.

PHILIP MACHNIKOFF, CPA
LOEB & TROPER

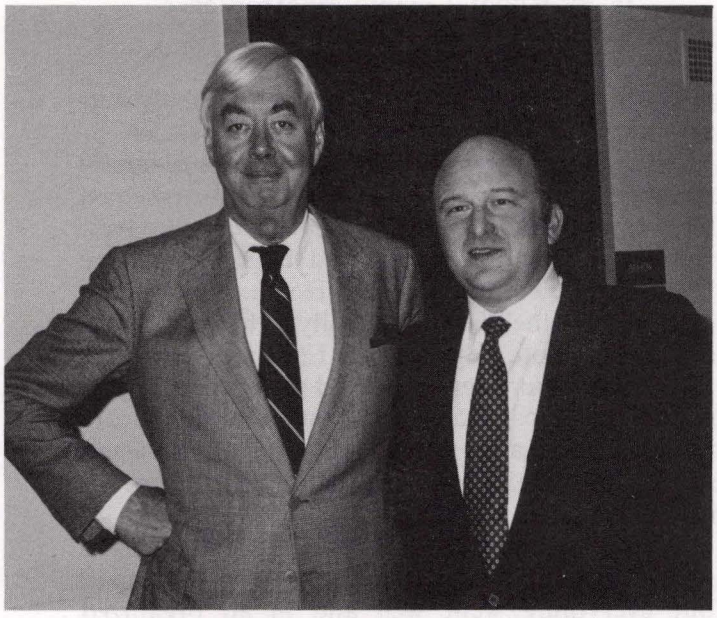
270 MADISON AVENUE NEW YORK, N.Y. 10016

Mr. Izaak Rybal
Bialystoker Center, Home
and Infirmary for the Aged
228 East Broadway New York, N.Y. 10002

Dr. Mr. Rybal:

I am enclosing a Press Release from a recent visit to Washington.

Philip Machnikoff, CPA, the accountant for the Bialystoker Center, board member of the Union of Orthodox Congregations of America, recently met

Senator Daniel Patrick Moynihan and Philip Machnikoff

with U.S. Senator Daniel Patrick Moynihan at a legislative session in Washington, D.C. While there they discussed recent Soviet Jewish immigration and security issues facing the State of Israel. Sen. Moynihan was most perceptive to hear views on this important topic.

The Bialystoker Center and Home is very proud that Philip Machnikoff, of Loeb & Troper, is our accountant. He is very active in Jewish causes and involves himself in the fight for Jewish rights. We wish him continued success in his many endeavors.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

CONNIE & SIDNEY SHAPIRO

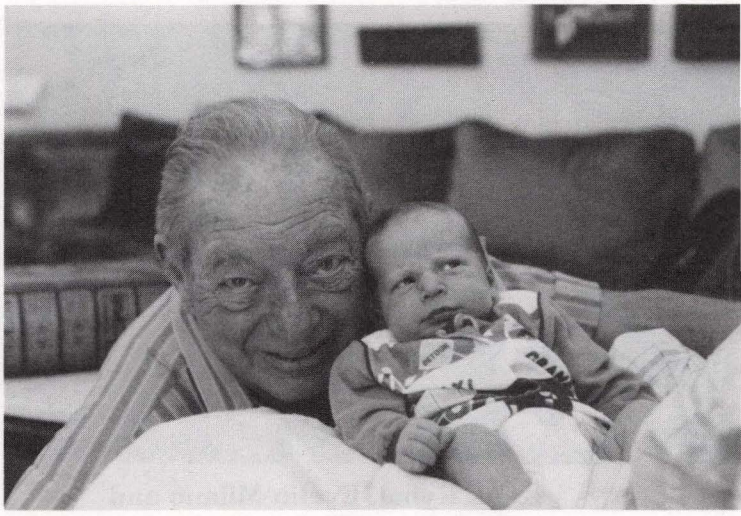
7111 Glenn Annie Lane
Olympia, WA 98502

My dear friend Mr. Rybal:

I am writing to bring you up-to-date with my family.

As you know, my late parents, Sam & Sophie Shapiro, of blessed memory, were very active in the building of the Home and I was active when the original Home was renovated.

When my parents celebrated their 50th wedding anniversary, the late Mr. David Sohn presented them with a plaque for all their good work, at a dinner given in their honor by the Bialystoker Cen-

Sidney Shapiro and grandson James Isaac Stewart

ter and Home. Both my wife and I had a grandfather who died at the Home and my beloved father also spent his last years at the Home.

I am enclosing a picture I had taken with the newest member of our family, James Isaac Stewart, born 3/29/89. Our daughter Sara has a daughter, Erin Rebecca Koch, our daughter Debra has two sons, Samuel and James Stewart. Our son, Kenneth, lives in Ft. Lauderdale. On behalf of our three grandchildren, we are enclosing a check for the Bialystoker Center and Home and we send our love and regards to all.

The Bialystoker Center and Home wish you both much nachas from James Isaac and all your children and grandchildren. May you spend many years of happiness together.

Sam Solasz
President

Izaak Rybal
Executive Director

THE BIALYSTOKER PICNIC

• *By Sol Krim*

July 19th, 1989, the annual picnic which the Bialystoker Center and Home provides for its residents, took place. It was, as always, held in the garden, which then appears as a small oasis in the midst of a desert. The garden on the corner of Clinton and East Broadway was blossoming with beautiful flowers and green grass, and was decorated with balloons and confetti.

This is just how the garden of the Bialystoker Center appeared, when we — I, my wife Ethel and

Izaak Rybal, Evelin Milano and Katherine Tillman at picnic

Molly Rybal — arrived to help with the picnic. This has already become a tradition for us and we do it with the greatest of pleasure.

When all the residents, who must not remain in their beds, were brought down from all the floors — the majority of them in wheel chairs — the picnic meal was already prepared. The hamburgers, franks and chicken, which were barbecued on the spot, sent their aroma throughout the entire neighborhood. In addition to this were also salads and hot or cold drinks.

Precisely at 12 Noon everything was ready. The music was playing and the singer was singing and the young boys and girls, whom the city sent to help out, were ready to serve everyone who had come to the picnic.

Of course, it is not easy to prepare all of this. Mr. Cosimo, who is responsible for arranging the places where the residents would sit, worked very hard. He ran and carried and placed everything. In doing so, he displayed a great deal of tenderness and sym-

Izaak Rybal, Cosimo Mastropierro and Sol Krim at picnic

pathy for the older people. His loyalty is truly outstanding. Mr. Cosimo is an unusual person.

Attending the picnic were also a number of family members or close friends of the residents who helped them to eat and also enjoyed the picnic themselves. But those who could not feed themselves, were helped by the employees of the Home. Also helping in this were Ethel Krim and Molly Rybal, as you can see on the photographs which I took.

Everyone thoroughly enjoyed the successful picnic. But the most satisfied was our Izaak Rybal. He walked around and visibly derived joy and pleasure seeing the residents enjoying themselves and spending a happy few hours.

Of course, afterward the really difficult work of returning the 80 elderly people to their rooms began. But everything went well and in an organized fashion, because our Home has an excellent and outstanding staff.

Let us hope that next year it will not be worse.

Residents enjoying annual picnic

"KIRYAT BIALYSTOK" WILL CELEBRATE 40 YEARS OF ITS EXISTENCE

• *By Michael Flicker*
Israel

In the month of May, 1990, Kiryat Bialystok will celebrate its 40th anniversary. The Association that came from Bialystok in Israel, therefore, has decided to mark this historic occasion in a suitable manner. It will be a celebration not only for the Bialystoker in Israel, but for all the landsleit throughout the entire world, who have helped establish this beautiful settlement. Therefore, they should all make every effort to come to us and together we shall mark this important date.

We took advantage of the visit to Israel made by Molly and Izaak Rybal, Executive Director of the Bialystok Center and Home in New York, and discussed the forthcoming celebration of Kiryat Bialystok. Toward this end it was decided to renovate our "Bet Ha-am."

Mid-June we met with the Mayor of Yehud, Mordecai Sinnick. I asked him to lend us his municipal engineer, who might give us a professional suggestion as to how we could keep our expenses down. The Mayor responded positively to our request and shortly we would meet with the architect concerning creating a "Memorial Room" or a "mini-Museum."

It was difficult for me to fathom that my dream of the renovating of the "Bet Ha-am" would actually be realized. I have the impression, that since the last time the Rybals were in Israel, a new period will begin of fruitful co-efforts on many levels.

We here in Kiryat Bialystok, have the opportunity to erect various important communal projects for our landsmanshaft. We also will be able to better utilize the "Bet Ha-am," after its renovation. This would be the most appropriate location to have the celebration of the 40th anniversary of Kiryat Bialystok.

As previously stated, our settlement came about thanks to the efforts of the Bialystok landsleit throughout the whole world, but especially from the American people from Bialystok. In this way a living monument was erected to the memory of our dearest, who were so brutally cut down by the German Nazis.

The streets of Kiryat Bialystok bear the names of our famous landsleit, Rabbi Molever, Dr. Chazanowicz, Sukenik, Tenenbaum, Malmud and others. The synagogue, the Bet Ha-am, the kindergardens, even the small forest and other institutions symbolize the loyalty of our Bialystok landsleit to the State of Israel. This help did not cease upon the completion of the development of Kiryat Bialystok, but has continued in many parts of Israel. The greatest credit must be given, in this project, to the Bialystoker Center in New York under the direction of Izaak Rybal.

"Kiryat Bialystok," during its 40 years, has experienced various difficult times. People left the settlement to be closer to their places of employment, or because it was difficult to till the soil near their homes. Today it is a blossoming town, with new houses, new streets and every municipal institution a settlement should have. The children of our old Bialystok inhabitants are building their homes near those of their parents. Also young people — strangers — purchase land and build their homes in Kiryat Bialystok. We cannot change this, and perhaps it is good this way, because ultimately we must all mix and create one people.

Our landsmanshaft conducts the normal activities of the settlement. In the Bet Ha-am there exists, for the past almost 12 years, a club for older, retired and lonely people. The landsmanshaft conducts annual memorials adjacent to the beautiful monument, which is located near the dignified synagogue. We organize outings throughout all of Israel, we have a Yiddish theatre, an exhibit and other activities. Because of them the name of Bialystok is known throughout the country. The landsmanshaft also maintains good relations with the majority of Yehud, which values our activity and appreciates its importance.

It is important to come to Israel and to see with your own eyes, our settlement, which bears, and will always bear, the name of our dear, memorable hometown — Bialystok.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

RECEPTION IN ISRAEL FOR THE BIALYSTOKER GUESTS, THE RYBAL'S

• ***By. J. Drasnik***
Ramat-Gan, Israel

In an extremely torrid day, which happens in Israel, there gathered together in the middle of the week, on a work-day, Wednesday, June 14, 1989, about one hundred Bialystok landsleit. They came to welcome their dear guests, Molly and Izaak Rybal. The reception took place in the hall of the Organization of Polish Jews on Dizingoff Street in the center of Tel-Aviv, which was attended by the entire Bialystoker leadership and representatives from all over the land.

The evening was convened by the young Shoshana Shaham, a lawyer, and a Second Generation Bialystoker. She gave a general report of the work of the Bialystok organization in Israel and introduced plans for future activities. She also welcomed the Rybals warmly, mentioning their activity and philanthropic efforts on behalf of the State of Israel.

Lawyer Klementinowski also greets the guests and reminds everyone that thanks to the efforts of the Rybal family and their financial investment, the reality of the efforts of the Bialystoker Center for Israel was made possible.

Chaike Grossman, past Knesset member, greets the guests and recounts the memories she had of her last visit to Poland and to Bialystok. Lawyer Eynat speaks about the legal points of the Bialystoker Center and doesn't forget to praise the guests for their help. A number of Bialystoker landsleit, who came from various parts of the country, also greeted the guests.

An important point was made by Friend Drasnik, a representative of the Grodno Organization in Israel, in his greeting. After welcoming the guests, Molly and Izaak Rybal, he tells about the joint activities of the Grodno and Bialystok landsleit in America, on all levels — on the cultural, in arranging joint events such as memorial evenings, as well as on a philanthropic-communal level by raising funds for important purposes for Israel. He also mentioned his Grodno landsleit, Mike Kremer, and Dora Russek, who are active in the New York Bialystoker Center. To those from Bialystok Drasnik said: "You should be proud to have such a landsman like Rybal." His words were received with loud applause.

The guest of honor, Izaak Rybal, thanked all the guests and speakers for their warm words. He gave a short synopsis of the activities in America, about the Home for the Aged in New York, of which the entire Jewish community is justly proud; the publication of the journal Bialystoker Shtime" (The Voice of Bialystok), and other events which take place abroad.

Izaak Rybal also did not forget to mention his friend, Mike Kremer, the Grodno landsman and vice pres. of the New York institution, who is very active and most helpful in the work for the Bialystoker Center and Home.

The evening ended on a happy note. Even after the Chairperson Shacham officially adjourned the reception for Molly and Izaak Rybal, the guests remained for a long time chatting with their landsleit in Israel.

LETTER TO THE EDITOR

IZAAK RYBAL
BIALYSTOKER CENTER & HOME

Dear Mr. Rybal:

I am enclosing a copy of a letter sent to:

Mrs. Yetta Eisner
209-80 18th Avenue Bayside, N.Y. 11360

from the Bay Terrace Jewish Center

Dear Yetta,

Permit me to express to you on behalf of our Temple, the Holocaust Commemorative Committee and on my own behalf, our profound thanks and warm appreciation for your deeply and emotionally moving address on *Yom Hashoa Day*.

Your graphic portrayal of the tragic events as you experienced them is not only a courageous act but sets an important and necessary example to other survivors, to come forth and give their testimony.

Your presentation contributed immeasurably to the solemnity and decorum of our annual Holocaust Remembrance Day.

Toda Rabah V'Yeyasher Kohech.

Holocaust Commemorative Committee
Rabby Hyman Levine **Arthur Plosker**
Chairperson

A HOME THAT IS A BLESSING FOR OLDER PEOPLE

THE BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED ON EAST BROADWAY

• *By RABBI JACOB J. HECHT*

Certain institutions would always present a specific character of a moral which served to suitably represent their type of institution with a clear picture and avoided having to go into long, detailed phrases to describe the kind of facility they mean. Therefore, when you referred to a certain facility as an "old age home," they knew that the reference was to a neglected, sleepy place, which probably looks like an old fashioned poorhouse which is generally not kept clean and contains no more than the most basic human needs.

Even today, in such an advanced and modern world, an old age home is considered a place where there are no extra conveniences and where they make do with the most necessary furnishings just so the elderly residents of the institution should be able to live out their latter years without having to be tolerated by their children.

It was, therefore, a pleasant surprise for me when I visited the Bialystoker Center and Home for the Aged this summer at 228 East Broadway, New York City, and had the great pleasure of seeing before me a facility for older people, which seems almost like a luxury hotel with all the modern furnishings, spotlessly clean rooms, furnished with beautiful first class furniture tailored to the rooms according to the taste of an "interior decorator," all the finest and most modern conveniences for the elderly residents' greatest comfort.

For the aged, who require medical supervision and treatment, the Bialystoker Home is like a first class private hospital with all the medical installations and machines, with a full staff of specialized doctors (all Jewish). In fact, the Bialystoker Home has even more than all the hospitals, because they also have a dental clinic for the care of teeth, a podiatric clinic for the care of feet, and more.

The food, which is, naturally, strictly kosher, is prepared by professional cooks, using the best, freshest foods, which is as tasty and nourishing as in the most expensive restaurants. A beautiful shul with a separate section for women where they pray every day, on the Sabbath and on holidays, a large casino where entertainment is provided for the residents' amusement, a lovely outside area, where they can sit outdoors in the fresh air, a special "therapy" exercise room for those who require it. In short, everything you can think of is available.

I was particularly impressed by the gentle attitude of the nurses towards the residents which one doesn't often, unfortunately, see even in the better hospitals.

The person who deserves recognition for the high standard of the Bialystoker Center is no other than the Executive Director Izaak Rybal, who surprised me with his unusual gentleness and dynamic creativity not less than the Bialystoker Home with all its attributes.

Izaak Rybal is not merely a leader of an institution. Those are plentiful. Rybal *is* the institution. He lives the Home. The Home is in his thoughts day and night. He is involved with the Home, in its welfare and success, in the welfare and comfort of the elderly men and women, each one of whom are as dear to him as his own family members. he is devoted to it body and soul.

I was strongly impressed by the devotion of the executives of the Bialystoker Center who gave of their money, time and efforts. During my visit there, Shlomo Krim, one of the important leaders of the Center, who devoted much of his time in the interest of the Home and helps Rybal in his work was there.

Izaak Rybal was, for this reason, chosen by our organization, "The Board Rabbinic Education" to be awarded the "Humanitarian Award," which is annually awarded to special people with unusual accomplishments, at our next dinner which will take place, with G-d's help, on the 3rd of December at the Sheraton Center Hotel.

Izaak Rybal has truly earned this honor.

THE BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK
At a Reduced Price!

In order to enable
many more of our landsleit and friends
to acquire the new monumental
Bialystoker Yizkor — Book

Please, mail your request for the book, and mail it to the *Bialystoker Center* with enclosed check or money order for $25.00 at the address below:

BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway, N.Y.C.
Tel. (212) 475-7755
Att: *Mr. Izaak Rybal*

Joshua's grandson, Joel (in beret) with the Golan Brigade (1989)

ship. In 1936, they joined the Hagana and served in the "Night Squad" under Orde Charles Wingate, a British officer on special duty in Palestine. A passionate campaigner, Wingate trained Jewish youths and demonstrated to his charges the effectiveness of guerilla tactics, used against the Arabs, attempting to cut the Haifa pipeline. An ardent Zionist, he was admired for his leadership, however, the probability of his acting against the British to secure Jewish independence, caused his removal in 1939 to the dismay of all his followers.

In 1941, Joshua joined the police and was responsible for the security of his area as well as the training of young volunteers, patrolling dangerous highways. During the War of Independence, he was appointed Commander of the Haffer Valley and assisted the escapees from General Anders' Polish Army, providing them with shelter and work. Inspite of these duties, he attended to his very exhausting work at the farm and the volunteer work at the municipality.

In 1942, eight years after his arrival in Palestine, Joshua met and married a pretty young woman, Geulla, and a year later their first daughter was born. Tehila, named after her grandmother, was followed by Jacob, Rivka and Miri. The growing family demanded great care and attention. Both, Geulla and Joshua, worked hard to provide for the four children and saw them through school and marriage. Soon they were blessed with a score of grandchildren and before Joshua died his closely knit family counted ten of them. The oldest grandson is now assigned to the Golan and Tehila regrets that her father didn't live to see it...

During his entire life, Joshua was haunted by a fascination for the Bible. With time he joined adult classes, engaging in passionate study and debate. His friends and neighbors admired his inquisitive mind, capacity for sacrifice, zest and spirit. It was above all his deep humanity which guided him in all

Joshua's daughters: Tehila, Rivka, and Mira

his deeds. This was the quality which dominated his adulthood and took him from Bialystok to Bitan Aharon in Kfar Witkin, in search of a new life in a Jewish homeland.

Joshua's passionate longing for independence and integrity sent him on a journey which saved his and his parents lifes at the time when ominous clouds began to gather and threaten to engulf European Jewry. It is not clear if he sensed the danger but it is sure that he was motivated by a wholehearted urge to contribute to the building of a homeland for his people.

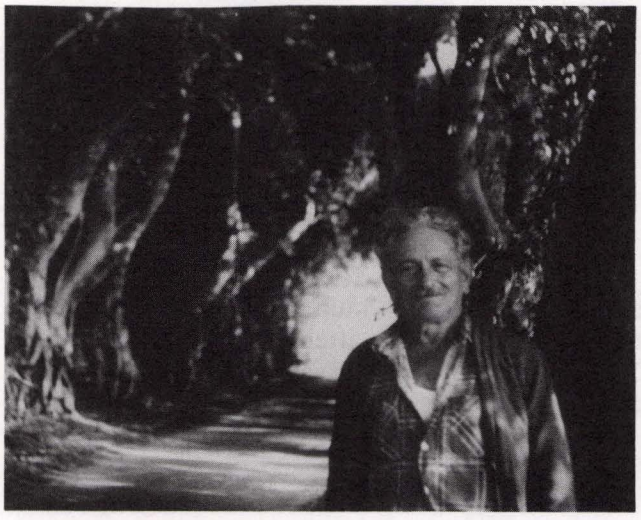
Joshua's proverbial modesty prevented him from disclosing his motives, he rarely spoke about his part in the fight for independence but he was humble and grateful for his destiny and aware of the fact that his dedication helped to build a homeland and to raise a clan whose seeds will continue to blossom from generation to generation.

FROM BIALYSTOK TO BITAN AHARON

"Tell the children of it and let your children tell their children and their children another generation." *Joel 1:3*

• *By Dr. Luba Krugman Gurdus*

Joshua Szostakowski (Shai) was a typical product of Bialystok's active and vocal prewar community. With the outbreak of World War II, he would have been exposed to the Holocaust ordeal but his ideals and aspirations in life removed him to a different world. As a young adult, he developed a deeply seeded affection for a Jewish homeland and made up his mind about his aim and would-be destination in life. When he died at the age of 73 it was obvious that during his lifetime he was true to real values and goals which lurked in his imagination from early adulthood.

Joshua Shai (Szostakowski) at his farm in Bitan Aharon (Kfar Witkin)

It cannot be overlooked that his life carried a certain mythic dimension. It began on December 29 (1914) and ended on the same day, a date coinciding with the death of Rambam, a Spanish-Jewish sage whose wisdom and philosophy exerted a certain influence on his mentality. In his Israeli community, Joshua was admired for his "uncommon mind, broad horizons and intelligence." He was above all deeply human and kindhearted, carrying behind his easy disposition an iron will and dexterity.

Already a student at the Gutman Gymnasium in Bialystok, he was determined to follow his ambition and lend his life true meaning. Haunted by a consuming craving for a Jewish homeland, he included into his daily schedule a rigorous athletic routine which he considered important for his pioneering tasks. He also developed an uncommon interest in Jewish history, taught at the school by Dr. S. Gutman, an active member of the Zionist fraction of the Bialystok Kehilah. The study was saturated by a fervent nationalism which affected all students, most of whom subsequently joined Hashomer Hatzair in anticipation for an aliyah to Eretz Israel.

The Shai family at a friend's wedding (1981)

In the spring of 1926, Joshua's life was disrupted and seriously shaken by the sudden death of his beloved mother Tyla (nee Krugman). Soon his deeply concerned father hired a young tutor, a law student from Southern Poland. Under Joachim's care and guidance, Joshua's capacity and flair for study took on a new dimension. They developed a friendship and spent much time discussing plans for the future and sharing a mutual devotion to the ideal of a Jewish homeland in Palestine.

Under Joachim's influence, Joshua began to examine the conditions in Palestine and the skills needed for reclaiming the country barren soil after millennia of neglect. They decided that the study of agriculture would be a useful tool for a settler and in 1931, after graduating from the gymnasium, Joshua enrolled at the Agricultural Department of Vilno University. He spent there three years of intensive studies and left in 1934 for Palestine where he was joined by his father, Joseph and stepmother Sonia.

During the funeral rites, Joshua's neighbor of 53 years spoke with emotion about their life and friend-

A LETTER FROM DR. SIMON DATNER

Dr. Shimon Datner

Dear Friend Izaak Rybal,

Today I received the Passover Issue #344 of the "Bialystoker Stimme," and, as always, it was a ray of light and a happy experience for me. A job well done.

I congratulate you heartily upon receiving the academic honorary title from Bar Ilan University. It's a happy occasion for all the Bialystoker.

I read with great attention the rich issue of the "Bialystoker Stimme": The very pertinent article by friend Hamburg, about the tragedy of Jewish Bialystok and the attempt to rebuild it after the war, the touching article by Chana Lin-Kizlshteyn, and many others.

With reference to Leon Mendelovitch's article, I wish to remark — I retained in my memory and in my heart the greatest reverence for Rabbi Dr. Gedalye Rosenthal, Ephraim Barash, Peysach Kaplan, Berl Subotnik, Yakov Goldberg, Dr. Moyshe Katzenelson, Dr. Franco Horowitz and all the other members of the "Yudenrat" (Jewish Board). They tried, under the most difficult of circumstances in light of the inhuman German terror, to save the lives of the Jews, who were entrusted to them. Unfortunately, they were not successful and they all perished together with sixty thousand Bialystok victims.

Recently I wrote (in Polish) a dramatic essay entitled "Itzchok Malmud, the Hero of the Bialystok Ghetto." I shall attempt to translate it into Yiddish and would appreciate it, if it could appear in the "Bialystoker Stimme."

Yours,

Dr. Simon Datner
Warsaw, Poland

---

to be a "sign of the solidarity among peoples that embraces both the living and the dead."

He also said that the Birkenau part of the Auschwitz-Birkenau complex held the gas chambers where most of the Jews were put to death. He seemed to imply that by placing the convent in the Auschwitz part of the complex, the church had indeed been sensitive to Jewish feelings and had found an appropriate site.

He did not mention either the 1987 agreement to remove the convent or Cardinal Macharski's declaration that it would remain. Other signers of pact, including Albert Cardinal Decourtray of Lyons, France, have said they are considered the accords still binding.

Jewish organizations have announced that through the International Jewish Committee on Inter-Religious Consultations, a body responsible for handling relations with the Vatican, they will ask the Holy See to intervene. Until now, Pope John Paul II, who initiateq the convent project while Archbishop of Cracow, has remained aloof, and the Vatican has said all decisions lie with local church officials.

Asked why Pope John Paul II, a former Archbishop of Cracow, had not intervened, a Vatican spokesman has said, "Knowing the degree to which the Pope respects the local churches, the Pope shows himself even more respectful of the local church he comes from."

Israel's Minister for Religious Affairs, Zevulun Hammer, was quoted as saying that church and state officials he met during a four-day visit to Poland assured him the convent would be removed.

"In fact, it did not happen that the sisters were killed on the convent destroyed, because they were apprehended," he said. "But do not call the attackers heroes."

Addressing Jews, Cardinal Glemp said: "Your power lies in the mass media that are easily at your disposal in many countries. Let them not serve to spread anti-Polish feeling."

1,500 JEWISH HOLOCAUST SURVIVORS DEMAND FROM THE POPE TO REMOVE CONVENT FROM AUSCHWITZ

Assail Polish Cardinal Glemp for criticizing Jews. — Jewish Survivors of Death Camps say they are emotionally hurt over statement by Polish Primate. — Kalman Sultanik of the World Jewish Congress calls Cardinal's remarks grotesque and hate-filled. — Benjamin Meed appeals to the Pope. — Cardinal O'Connor says he is shocked.

1,500 Jews, who survived the Holocaust, gathered recently at the Brown's Hotel in the Catskills, where they assailed Polish Cardinal Jozef Glemp and issued an appeal to Pope John Paul II. Benjamin Meed, president of the American Gathering Federation of Jewish Holocaust Survivors, sent the following letter to the Pope.

During the years of the Holocaust you lived in the vicinity of Auschwitz. You know of the murders at Auschwitz. You know of the people driven from Polish and other European cities into cattle cars and transported directly into gas chambers of Auschwitz.

Many times in the past, you have spoken about the plight of the Jews, who perished in the *Shoah*. Surely, you know that the overwhelming majority of the victims were Jews, killed solely because they were the sons and daughters of the Jewish people. Their memory must be honored, their identity affirmed.

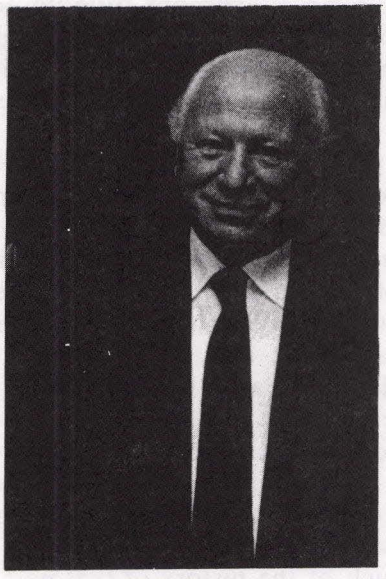
Auschwitz is hallowed, sacred ground for us. The grounds are covered with the bones and ashes of millions of martyred Jews. It has become a symbol of the Shoah, the world's memorial to the Holocaust.

Accordingly, survivors of the Holocaust along with Jews everywhere were deeply pained and angered when Carmelite nuns seized a convent and set up symbols of faith holy to them but alien to most of those who perished at Auschwitz. Our anguish is intensified by the knowledge that this very building was used by the Nazis to store Zykon B gas.

Neither a convent nor a synagogue should be on the grounds of Auschwitz. The holy martyrs of Auschwitz should be left undisturbed. They should be granted the peace denied them during their lives.

We were reassured when in 1987 leading Catholic prelates met with Jewish leaders in Geneva and signed an accord providing for the relocation of the Carmelite convent no later than February 22, 1989. This deadline has now passed. Still the convent remains.

Tragically, the only silence we hear now if from the Vatican, so reminiscent of fifty years ago. How should we understand this today? The Vatican must not remain silent. It cannot remain neutral. It is urgent that you direct the removal of the Carmelite convent from the Auschwitz camp site."

Ben Meed

Meanwhile, Cardinal John O'Connor of New York said that he was shocked that the Polish Cardinal criticized Jews by saying, "Recently a squad of seven Jews from New York launched an attack on the convent at Auschwitz."

While most Jewish groups assailed Cardinal Glemp's remarks, Kalman Sultanik of the World Jewish Congress, called Glemp's outburst "Grotesque and hate-filled." Sultanik added: The Cardinal's statement reveals an ugly vein of anti-Sem itism that runs through the Polish church.

Cardinal Glemp in his speech said, "Christians had their failings toward the Jews," but, he said, "Dear Jews, do not talk with us about the position of a people raised above all others, and do not dictate conditions that are impossible to fulfill."

The Cardinal said the nuns at Auschwitz sought

Esperanto in 'Mein Kampf' as a language of the Jews."

Adam's wife and her son, Ludwik, escaped from the Warsaw Ghetto and spent the rest of the war in Warsaw under assumed names. Like her husband, Mrs. Zamenhof was a doctor, and at one time both worked in a Jewish hospital. She was killed in an accident after the war.

"The rest of the family was taken to Treblinka, where they all died," Dr. Tonkin informed us sadly.

"Ludwik, who now is about 60, lives in Paris, where he works as a civil engineer," said Dr. Tonkin. "I saw him in Bialowesa, where he attended our meeting as an invited expert.

"Oh, yes; he speaks Esperanto!"

Polish Government Involvement

The UofH president said that his group looks to the Polish government to build the facilities in Bialystok, but the foundation would raise the money for research.

"I see the Zamenhof family," he went on, "as martyrs to what Zamenhof tried to overcome. The tragedy of what happened to the Jews of Europe in the '30s and '40s is part of the lack of understanding Zamenhof found in the world. His people were singled out by the Nazis and became part of this Jewish tragedy."

He added that Zamenhof understood well about human relations.

Bialystok, as a city without Jews — where the Jews had built up what there was of commercial life — has to deal with a kind of amnesia about its past, Dr. Tonkin declared.

"So much of the history of that part of Europe was the history of the Jews," he said.

"The Poles are trying to come to terms with history," he added. "I am interested in helping them do this as they find themselves caught between a story of anti-Semitism on one side and the fact that so many Jews chose to come to Poland."

Dr. Tonkin contended that one reason for Nazi anti-Semitism was that "Jews have had a set of methods and communications that don't honor national boundaries."

He saw a common spirit of Jewishness and Esperanto far different from Hitler's interpretation.

Pointing out that the foundation has been working with the liberal wing of the Polish government, Dr. Tonkin cautioned that future successes in attaining the center in Bialystok are tied to the elections for the Polish Senate which are coming up in a couple of months.

"The people we deal with are away from the Communist center of power," he concluded. "We shall know more after the elections."

A LIVING MEMORIAL TO THE HOLOCAUST

MUSEUM OF JEWISH HERITAGE

David Altshuler, Director

Mr. Izaak Rybal
Bialystoker Center and Home for the Aged
228 East Broadway
New York, NY 10002

Dear Mr. Rybal:

Thank you very much for your gift of landsmanshaft material to the Museum of Jewish Heritage.

Our registrar, Marion Kahan, will prepare for these items a formal deed of gift which will be sent to you for your signature.

I note with gratitude that this is your second gift of material to the Museum. We appreciate your continuing interest in the Museum and thank you for participating in our collections program in this active way.

I was impressed particularly by the handwritten calendar, which is ornamented in such a charming and distinctive way. Landsmanshaftn have been an important force in the Jewish community in the United States, and we are most thankful for your help in collecting a visual record of the vibrant activities of the Bialystoker in New York,

Sincerely,

David Altshuler

THE BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK
At a Reduced Price!

In order to enable
many more of our landsleit and friends
to acquire the new monumental

Bialystoker Yizkor — Book

published by our *Bialystoker Center* in New York we decided to sell the remaining small quantity of copies at a reduced price. You may now obtain this great work containing more than 700 pages in *Yiddish* and *English* $25.00, and we will forward it to you.

Procure this great *Bialystoker Yizkor — Book,* for yourself, your children and friends while some copies are still available.

Please, mail your request for the book, and mail it to the *Bialystoker Center* with enclosed check or money order for $25.00 at the address below:

Please, mail chech and full address to:

BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway, N.Y.C.
Tel. (212) 475-7755
Att: *Mr. Izaak Rybal*

LEADER IN ESPERANTO CIRCLES

UofH PRES. TONKIN WORKING ON BIALYSTOK TRIBUTE TO JEWS

• *By BERTHOLD GASTER*

WEST HARTFORD — The perpetuation of an ideal in better human relations and a commemoration of a strong Jewish presence where none exists now are the principles that are helping drive the University of Hartford's new president toward the attainment of a special goal.

That goal, Dr. Humphrey Tonkin told us this week, is the erection of an academic and cultural center in the Polish city of Bialystok which also will serve as a memorial to the Jews who perished in the Holocaust.

At the center of Dr. Tonkin's devotion to this project is his two-term presidency of the International Epseranto Association, of which he now is the vice-president. A language specialist, he is in the forefront of the nurturing of Esperanto as an international language.

"The Jewish connection runs very deep," Dr. Tonkin explained. "Ludovic Zamenhof, the founder of Esperanto in 1887, was born in Bialystok and grew up in Warsaw.

"Zamenhof was Jewish — as were some 60 percent of the people in the Bialystok of his time. Regrettably, when I was in Bialystok, I met no Jews there.

Back from Bialystok

Dr. Tonkin recently returned from Poland, where he attended a meeting of the Zamenhof Foundation in Bialystok — the city in northeast Poland not far from the Soviet border.

In 1987, on the centennial of Zamenhof's invention of Esperanto, some 6,000 delegates from over 50 countries turned out for a conference in Warsaw.

"Including those who did not register," Dr. Tonkin said, "there were at least 10,000 floating around."

He emphasized that Warsaw is not geared to handling large conventions, so this gathering was notable.

"We set up events in Warsaw and Bialystok on the history of the Esperanto movement and Zamenhof and his family," recalled Dr. Tonkin. Roman Malinowski, speaker of the Polish parliament — who comes from Bialystok — now heads the foundation, and his leadership may be a key to Polish government support of the Bialystok center project. The center was his idea.

Dr. Tonkin told us he envisions a museum in Bialystok which would feature an extensive collection of Jewish materials now stored in a sizeable archive in the village of Bialowesa, near Bialystok.

Involved in the project would be the Warsaw University branch campus in Bialystok which, the English-born Dr. Tonkin hopes eventually will become a Bialystok university.

The Jewish aspect of Esperanto goes beyond the founder's involvement, the UofH President explained. Although Zamenhof created a structure for Esperanto that is based somewhat on roots the way Chinese is, he actually was quite conscious of the role of Yiddish.

"He looked at the prestige of Yiddish (this was in 1887)," Dr. Tonkin pointed out, "and saw Esperanto as a kind of universal Yiddish."

Founder Was Linguist

Zamenhof knew a number of languages — including Hebrew. He also was a strong Zionist, Dr. Tonkin informed us.

The university president said he sees a similarity between Zamenhof's championing of Esperanto and the role Ben Yehuda played in the revival of Hebrew in modern Palestine.

"Zamenhof's own Jewishness was essential to the idea of Esperanto," Dr. Tonkin told us. "He universalized the Jewish tradition of all people everywhere sharing in their own humanity. It was the notion of the Jewish community worldwide."

He added that Esperanto crosses political and religious lines. While it has caught on significantly in Europe, it has been only mildly successful in Israel.

Zamenhof died in 1917, and his children lived and worked in the vicinity of Warsaw.

One of his sons, Dr. Tonkin reported, was executed by the Nazis in January of 1940. A doctor, Adam Zamenhof had been working in a Warsaw hospital. "He had been an anti-Nazi activist," continued Dr. Tonkin, "and his family had been known as internationalists. Hitler had defined

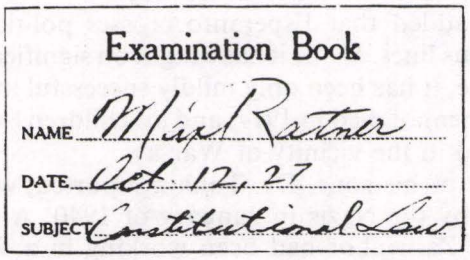
"In those days, no one ever thought of getting an education to promote himself socially. You had to get an education to make a living.

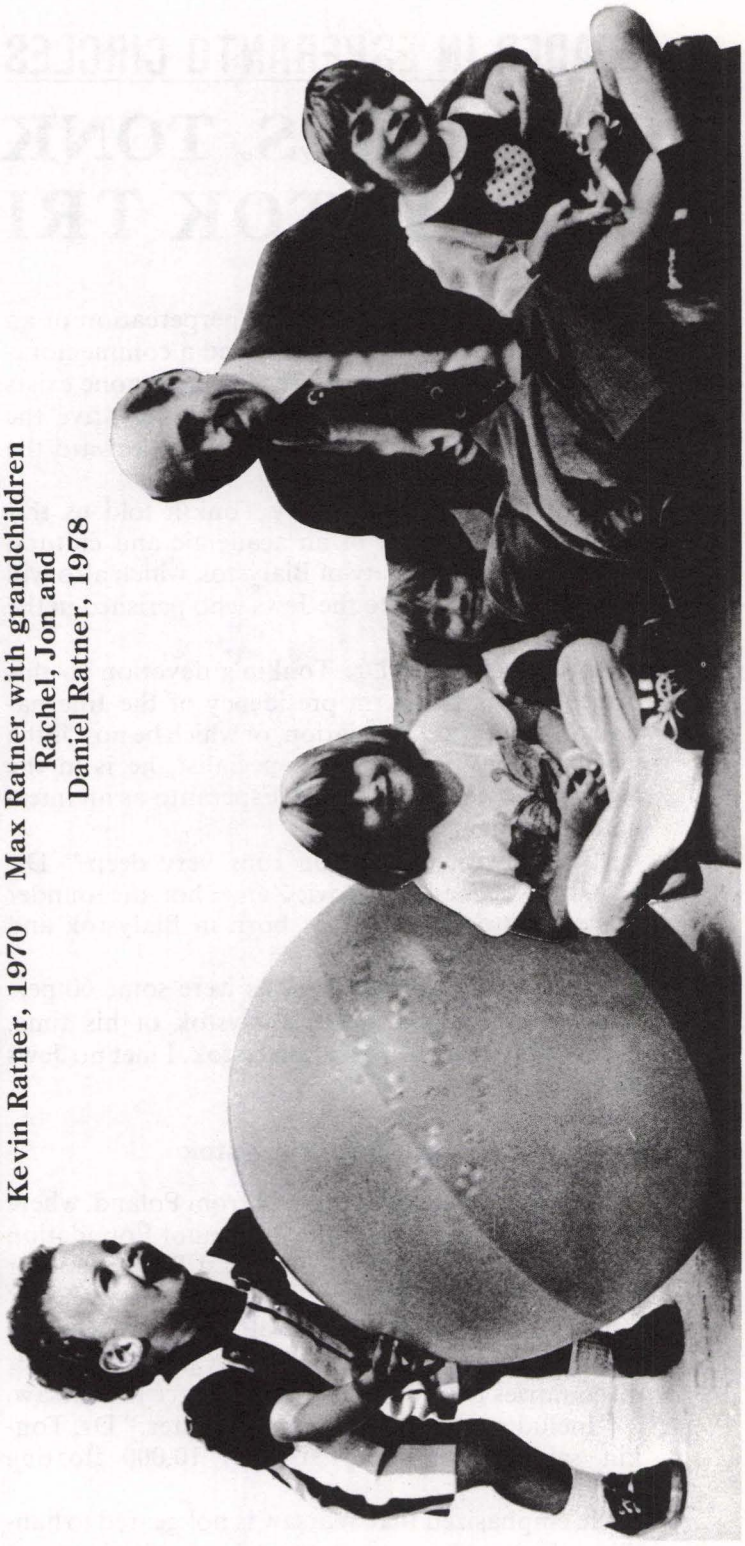
"After I graduated from Glenville High, I took evening classes in engineering at Cleveland College and law courses at Cleveland Marshall Law School. I quit engineering after two years, because they had no night courses after the second year. Law school was one of the few courses of study that you could finish at night."

• **MAX RATNER**

Max, 1929
graduation from Law School

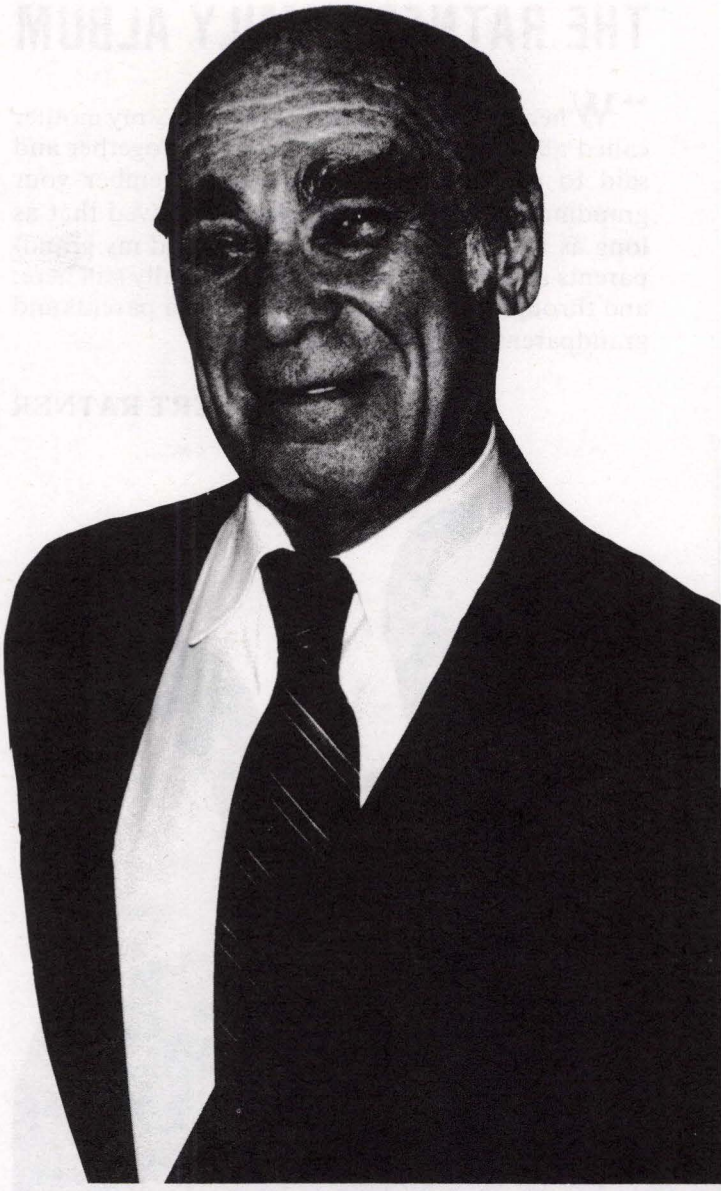
Kevin Ratner, 1970 Max Ratner with grandchildren Rachel, Jon and Daniel Ratner, 1978

city in western Russia. Of the 65,000 inhabitants, 64 percent were Jews. In 1913, the population was 89,700, of which 61,500 were Jewish. Over 350,000 Jews resided in Bialystok and its province. The Jewish community had adjusted itself, as Diaspora life and the capricious whim of the czar permitted. It drew on an inner creative strength to overcome assimilation; it did not stagnate. In the beginnings of the Haskalah movement, the Jews of Bialystok knew Torah and at the same time participated to the extent possible in the wider cultural and educational life of this cosmopolitan community. They fought for civil liberties and established health care and welfare networks. Togetherness of spirit gave them the power to survive with honor and dignity. In that city of enlightenment and modernity, they established homes for the aged, orphan homes, theaters. libraries, schools, social clubs, youth groups, Zionist organizations, and labor unions. It was a city of vitality and growth.

The Bialystok Jewish community produced doctors of national prominence, historians, writers, scientists, and professors. The creator of Esperanto, Dr. E. Ludwig Szamenhof, was from Bialystok. There was great pride in this exhilarating city.

Bialystok's Jewry were active in the rebirth of Israel before Zionism was formally established by Theodore Herzl in 1897. In the early 1800s, a group known as BILU (House of Jacob come, let us go) was established in Russia, with offices in Bialystok. The first group left for Israel in 1882. My parents married in order to join the second group but were refused permission to leave by the Russian government. In the ensuing years there was a continuous flow of immigrants from Bialystok to Israel. Of my school class in Bialystok in 1920, fourteen of twenty-nine students left for Israel.

I still have memories of my first school day in 1910 at the age of three, and of the first electrified weaving looms in that year. In 1911 electricity was brought to my house on Czysta Street. I remember the parade marking the 300th anniversary of the Russian kingdom of Peter the Great, when Czar Nicholas II visited Bialystok in 1913; the beginning of World War I, 1914, when 300 kids on the way to school were killed from bombs dropped by German warplanes; and particularly 1917, when at a celebration of the Balfour Declaration my mother donated her gold earrings to the Zionist cause. I have vivid recollections of attending the first school with Hebrew as the language of instruction when it opened in 1918, one day after the departure of the German occupation and the creation of the new Poland. The well-known teachers, Lieb Faians and Moshe Levin, were translating their courses from Russian books, as

Max Ratner, 1980

there were no school books in Hebrew until then. I remember the notebooks of my history, geography, and songbook in Hebrew. In later years, in the 1960s and 1970s, I visited Israel and met the same teachers and many classmates who had emigrated there.

Bialystok presently has over 268,000 inhabitants, with only five Jews. Its historical significance to Jewish life has come to an end. It is now just another page in the history of our people. You will find our people from Bialystok in every corner of the world, continuing in the spirit of the place of their roots. This book is the book of my promise and of my hope for future generations to be mindful of their loss and proud of thier heritage.

• ***MAX RATNER***

THE RATNER FAMILY ALBUM

"When my grandmother passed away my mother called all of the children in the family together and said to us: 'As long as you can remember your grandmother, she has not died.' I believed that as long as I can remember my parents and my grandparents and who they were, they are really still here; and through remembering I honor their parents and grandparents, whom I never knew.

• **ALBERT RATNER**

Moishe and Pesha Ratner
Cleveland, Ohio 1935

FOREWORD

While contemplating this volume, I was transported through time and space to gentle childhood days in Bialystok, Russia (now Poland). Among my cherished memorabilia is a notebook from my fourth-grade class at the Bet Hasefer Hamami Haivri Harishon, the forerunner of the Tarbut Schools. On the first page of that notebook, in Hebrew, is a song entitled "The Promise and the Oath" and on the next page "Hatikvah," the Hope. These two titles capture the precious meaning of this publication for me.

Long ago I made the promise to keep memories of life in Poland alive — to speak of them to my children, with the hope that they in turn would transmit the memories to their children and to ensuing generations. Because each passing year is greeted by fewer and fewer native-born Bialystokers, the oral tradition will soon be unavailable to us. I am, therefore, gratified that the history of the Ratner family will now be in permanent form and that that part of the world will not be forgotten by our family.

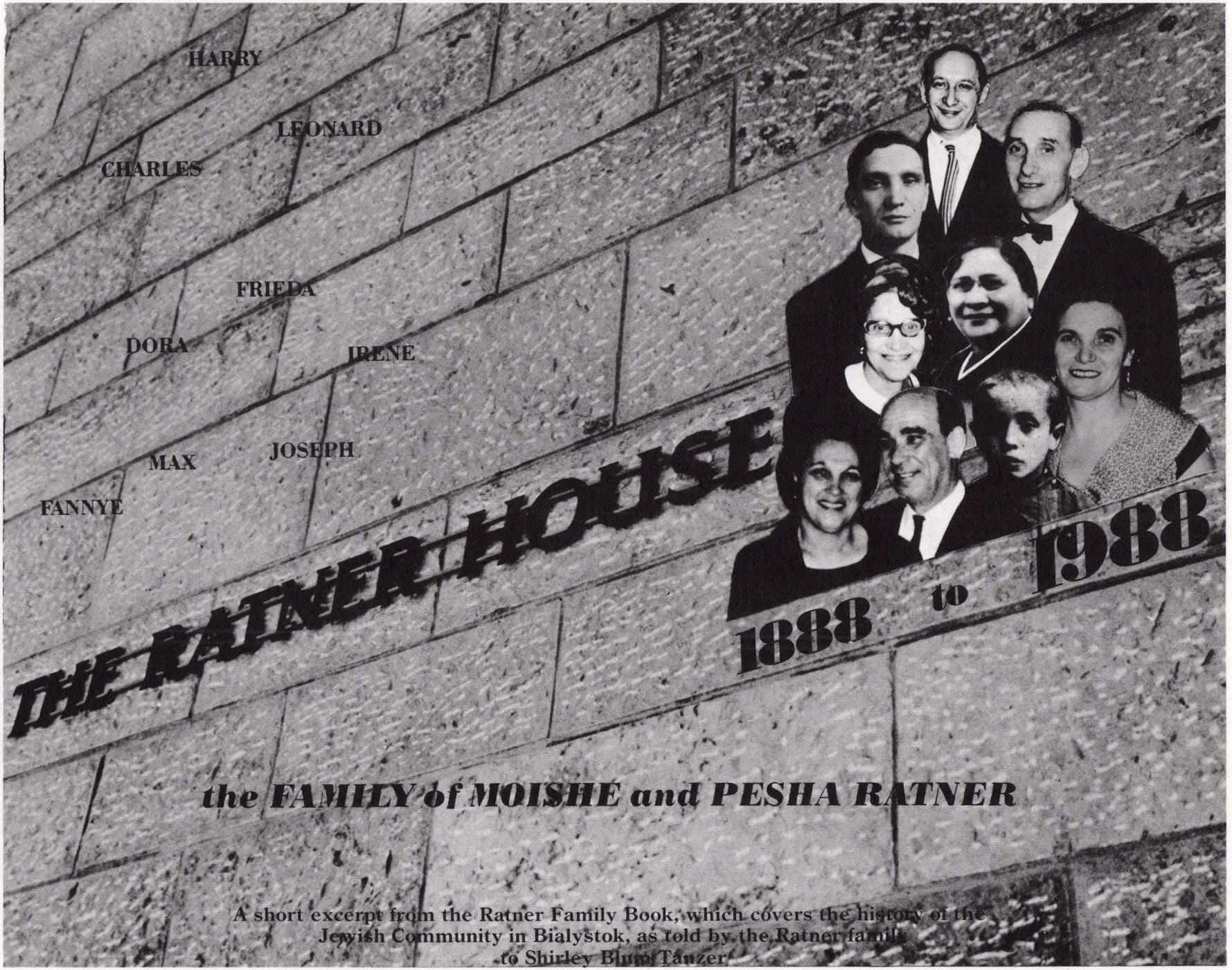
I have been thrice blessed — by the traditions of Judaism, of America, and Israel. It is my fond wish that this volume will provide a strong and similar linkage for others.

I have visited Jewish cemeteries in many countries of the world; I have seen markers from almost every century of our dispersion. I've seen old synagogues and ruins. I've read reports by historians, government writers, quasi-professionals, who try to bind little remnants of history together chronologically. I've found that much of what they write is conjecture; the material ambiguous and theoretical, not factual history. This struck me all the more clearly when, on a trip to Israel in 1967, I stopped off in Poland to visit Bialystok, the city of my roots, which I had left in 1920.

Before my visit to Bialystok, I had read much of the literature of the Holocaust; I had seen movies of the inferno; I had spoken with fortunate survivors. But the transformation of my birthplace shocked me beyond belief. In 1941 the Nazis had come and within four years had put to death three million Jewish men, women, and children in Poland and destroyed all that had been created over the course of one thousand years.

Jews lived in the land of Poland before there was a Poland. Over the course of a millennium, Jews created a remarkable civilization characterized by a deep piety; rich cultural achievement, and outstanding intellectual accomplishment.

In 1900, Bialystok was the third largest industrial

A short excerpt from the Ratner Family Book, which covers the history of the Jewish Community in Bialystok, as told by the Ratner family to Shirley Blum Tanzer.

ZALMEN YERUSHALMI AT 90

• ***By Peretz Bukshtelsky***
Tel-Aviv

On Thursday evening, March 23, 1989, a celebration took place in the Teachers' Hall of the Tel-Aviv High School, Section "D" honoring our dear and esteemed fellow landsman — Zalmen Yerushalmi.

Our Fellow landsman possesses such special traits of which one can be proud. His dealings with friends and acquaintances is always friendly, with a smile, and also when helping them. His accomplishments in the State of Israel — in industry and in agriculture — are very noteworthy. He has also immortalized our home city of Bialystok by establishing Kiryat Bialystok, near Yehud. He is a dreamer but realizes his dreams in his lifetime. His energy amazes everyone who knows him.

With these thoughts about our beloved fellow landsman, Zalmen Yerushalmi, we, and a guest from the Soviet Union, a blood relation of my wife, went to the beautiful celebration honoring this 90 year old! At the entrance to the hall we found a tasteful buffet and the celebrant greeting the arriving guests with a toast and a friendly smile.

The presidium consisted of David Yerushalmi, Lawyer Klementinowski, the celebrant himself, Dr. Yudkofsky (who was the chairman), Director of the high school as well as a number of teachers. The members of the presidium heaped blessings upon Yerushalmi; everyone praised his optimism in life and in building Israel; telegrams were read which were received from within the country and abroad; and everyone wished the celebrant long life.

A student reads from Yerushalmi's works for the assembly and the director rewards him with thanks and honorable mention in the Golden Book. The student orchestra performs a Bach Suite and a potpourri of Israeli songs.

Speeches full of praise for the celebrant are given by Lawyer Shacham; past Knesset Deputy Mr. Artzi; the son, Zelig, reads a poem about his dear father; Eynat Ben-Gro, Secretary of Kiryat Bialystok, speaks about his accomplishments and efforts while constructing Kiryat Bialystok — the greatest monument to our devastated city.

The celebrant replies to the speakers with humor and thanks the audience for participating in his joy. He recalls his life history in Bialystok, from Bialostochansky Street to Israel; speaks of his life's dream to establish Kiryat Bialystok; aid for the high school, which is under the supervision of the Bialystok Association now in Israel, which contains 1300 students.

Following the speeches and the good wishes a fine dinner was served. Our fellow landsman Lipa Amindi (Luzhansky) brought from Gedera 90 cookies, according to the custom in Bialystok (onions covered with poppy seeds) which were specially baked by a baker in Gedera. This thoughtful gift brought back memories of our home and everyone present enjoyed the festivities until late at night.

KIRYAT BIALYSTOK PLANTS A GARDEN IN HONOR OF ZALMEN YERUSHALMI

On April 18, 1989, the Board of Kiryat Bialystok arranged a celebration which consisted of planting a garden with trees in honor of Zalmen Yerushalmi's 90th birthday. The garden is located adjacent to The People's House in Kiryat Bialystok.

At 10 AM the planting began and the first Carob Tree was planted by the celebrant, with prayers for the tree to be fruitful. After that, the inhabitants of Kiryat Bialystok assembled in the Peoples' House. Chairing this event was Mr. Flicker and in the presidium were Lawer Klementinowski, Eynat Ben Gro, Lawyer Shoshana Shacham, the Mayor of Yehud, Mr. Sinnick and members of the Board of Directors of Kiryat Bialystok.

Among the speakers were: Eynat Ben Gro, Mr. Sinnick, who presents a photo of the settlers and a photograph album; Lawyer Klementinowski, who speaks about his accomplishments in establishing Kiryat Bialystok. Simultaneously he mentioned the American "landsmanshaft," the group who in 1949 laid the foundation of this living memorial-monument. He reminds the presidium of the landsman David Sohn (of blessed memory) and his successor, Izaak Rybal. Lawyer Shoshana Shacham greets the celebrant and wishes him to live to 120!

Zalmen Yerushalmi thanks all the speakers and those present for their good wishes. He recalls the "Gorodskoy Park" in the Bialystok that once was, filled with summer frolickers and expresses the wish to see in this garden, which is now being planted, a smaller "Gorodskoy Park" in Kiryat Bialystok.

The audience is enthused by the celebrant's optimism and his plans for the future. Also the buffet, which was prepared for the guests, added in great measure to the beautiful celebration.

might well have prevented such an abundant harvest of death.

Forging links of generational continuity, Rita Gurko Lerner, a member of the Associates Division of the New York Holocaust Memorial Commission, noted that memory is the linchpin of Jewish life and a meaningful future. "Together you the survivors stood up and told the world Mir Zeynen Do — We are here — Now Mir Zeynen Do, the next generation. Let us work together to preserve the memory of our loved ones and we will carry on the legacy of your struggle," she said.

Six memorial candles were lit for the six million Jews murdered in the inferno of Europe. Cantor Joseph Malovany of the Fifth Avenue Synagogue, intoned the requiem, "Kel Moleh Rachamim," followed by Kaddish Bezibur, led by Hirsh Altusky.

Greetings from the White House and Israeli President, Chaim Herzog, were read by Roman Kent. President Bush's telegram addressed the heart of the matter: "The events of early 1943 in Warsaw are a sobering reminder of the evil that human beings are capable of inflicting upon one another. If we are to give due honor to the brave Jews who fell in Warsaw and to the millions of innocent people who died in concentration camps throughout Europe due to Nazi tyranny, we must remain ever mindful of the dangers of bigotry, hatred and totalitarianism. The Holocaust continues to teach us the importance of opposing such evils wherever we encounter them and reminds us of our responsibility to defend human rights and individual liberty around the world."

Young and old rose to sing the hymn of resistance,

Young and old rose to sing the hymn of resistance, "zog nit keynmol as du geyst dem letztn veg."

From out of the whirlwind of destruction, Jewish life has been reborn, confirmation of the pheonix-like powers of a people of ironclad memory. This trenchant theme informed the message of Rabbi Lau, keynote speaker and spiritual leader of Tel-Aviv. An eight-year-old survivor of Buchenwald, Tel-Aviv's Chief Rabbi took the exact measure of the hell of the Holocaust. But even in the pitch-black night of Europe's eternal shame, the Jewish will to resist could not be broken, he averred.

Rabbi Israel Lau, Chief Rabbi of Tel-Aviv, shared with his listeners his fear that the power of memory, perhaps the most distinctive of Jewish traits, was in danger of weakening. Neither time nor tyranny erased down the march of centuries the collective remembrance of the matzoh and bitters of Passover, the cruse of oil of Chanukah. These indestructible rites of Judaism, Rabbi Lau urged, are the truest dimensions of a people's millennial life. Today, the Jewish communities of the world must remain beholden to the imperatives of memory. For surely if we do not remain true to the past, no one else will, he said.

"Zog nit Keynmol az du geyst dem letztn veg" (Never Say that You are Treading the Final Path). Hirsh Glik's resounding marching song, written in the Vilna Ghetto and in concentration camps, exemplified the indomitable spirit of Jewish revolt. In the face of Nazi barbarism, the Warsaw Ghetto fighters and couriers understood that the sublime morality of Judaism demanded of them a never-to-be-forgotten chapter of heroism on the very brink of the abyss. On April 30, New York Jewry remembered and vowed never to forget.

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book.*

ANNUAL COMMEMORATION OF WARSAW GHETTO UPRISING

• *By Michael Skakun*

In a dramatic and dignified expression of solidarity with the martyrs of the Holocaust, 5,000 survivors, mourners and friends assembled at New York's Felt Forum on April 30 to commemorate the 46th anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising. Through the force of language, symbol and music, the image of a vanished world flamed once again into memory and shone with white radiance.

Benjamin Meed, Chairman of the United Commemoration Committee of Metropolitan New York and President of the Warsaw Ghetto Resistance Organization (WAGRO), spoke initially in Yiddish and then in English of the somber and everlasting duty of the Jewish people to remember what happened a little more than four decades ago in the heart of Europe. He declared: "History will record the Warsaw and other ghetto uprisings as the symbols of Jewish resistance during the German Nazi occupation. But for us it is an integral part of our very beings. It is a legacy that we carry with sorrow — but also with pride, for it is a legacy of a fight against impossible odds — to proclaim for history that the spirit of the Jewish people shall never be extinguished."

To the accompaniment of the poignant strains of "Ani Ma'amin," a line of black-clad and veiled WAGRO women survivors kindled scores of Yizkor candles in memory of the millions of souls swept away into the night of the Holocaust. The flickering lights, emblems of the departed, forged an indelible union with the dead that bridged the abyss of history.

Mischa Raitzin, The Metropolitan Opera tenor, brought home the enormity of the Jewish tragedy. His richly resonant rendition of the threnodies, "Moyshelech und Shloeimelech" and "Shtiler, Shtiler" touched deep chords of human emotion. With tremulous feeling he sang Joseph Papiernikov's lines of a Poland denuded of its beautiful bloom of Jewish children; and with equal woe he intoned Shmerke Kaczerginski's haunting words: "Quiet, quiet, let's be silent,/Graves are growing here /Planted cruelly by the enemy; Skyward growth the bier/All roads lead to Ponar, none of them returns. ."

Major civic and government leaders sought to invest the commemoration with a grievous weight of meaning. New York's Mayor Edward I. Koch, who had just arrived from greeting President Bush at Federal Hall on the occasion of the bicentennial of George Washington's inaugural, addressed the dark underside of American history. He pointed an accusatory finger at an exclusionary immigration policy that condemned millions to languish and die in Hitler's man-made hell. Time has shown, he argued, that FDR's policy of equivocation during the thirties and forties is a blot on America's escutcheon. In conclusion, Koch underscored the centrality of a strong and defensible Israel in a post-Holocaust age.

Seymour Reich, president of the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, stressed the importance of vigilance in a climate that countenances the blasphemous denial of the Holocaust. He saluted American Jewry's steadfast support of its brethren in the Soviet Union. He declared that a powerful demonstration of support for embattled European Jewry during World War II

Rabbi Israel Lau, Chief Rabbi of Tel-Aviv, addressed thousands gathered at Madison Square Garden

This article was taken from the Holocaust Paper:

TOGETHER
July 1989
Days of Remembrance

istration of the summer camp. He guided us and showed us the impressive features. There we saw sports facilities, comfortable bedrooms, a large beautiful dining room for the 260 soldiers, an olympic "swimming pool," a large concert hall and other facilities.

In the course of the day that Molly and I spent there, we had lunch with the leaders of the camp. We also spent time in talking to the young soldiers both male and female who were spending a week of rest from their difficult and dangerous service.

In parting, the managers of the camp thanked the Bialystoker Center and Grodno friends for the generous gift. They told us, that shortly a plaque will be hung there, which will carry an inscription thanking the Bialystoker Center and Grodno friends in New York for the generous donation.

OUR VISIT TO THE TEL-HASHOMER HOSPITAL

On Sunday, June 9th, we travelled to the Tel-Hashomer Hospital on the invitation of Dr. Moshe Modai, the Director of the Hospital. Dr. Modai's secretary showed us the new additions to the children's center of the hospital, which the Bialystoker Center and Grodno Friends built about two years ago. This center is named for Mike and Chana Kremer and Joe and Sylvia Dines. The new facility is air conditioned, which Mike had installed there.

My wife and I took this opportunity to visit the park, which was donated by Leon and Dina Trachtenberg. This beautiful park is visited by the doctors and other members of the hospital staff, where they come to relax and rest after their stressful work. The park is kept beautiful and well and we are justly proud of it.

THE RECEPTION BY THE LANDSLEIT

On Monday, June 10th, the Bialystoker organization in Israel arranged a lovely welcome for us, which took place at the Union of Polish Jews. A more detailed report of this event can be found elsewhere in this issue of the "Bialystoker Shtimme." Here I only want to express our sincere appreciation to Michal Flicker for arranging it. Sincere thanks are also due our lawyer Shosh Shacham, who was the chairperson of the occasion and conducted the program so masterfully. A hearty thank you also goes to the lawyers Zvi Klementinovski and Gro Ben-Einat for their warm greetings during the reception.

On this occasion we were also greeted by Jacob Drasnick, who spoke in the name of the Grodno landsmen. He wrote the report which appears on page 17. We thank him for this very much. I wish to mention here that Friend Drasnick will henceforth be the correspondent for the Grodner for the "Bialystoker Stimme."

THE VISIT TO BAR ILAN UNIVERSITY

During our last trip to Israel, we were also invited by Professor Gershon Winer to visit Bar Ilan University. Dr. Winer, who heads the Yiddish Department at the University, showed us the university buildings, which made a strong impression on us.

Dr. Winer took this opportunity to tell us that he and six other representatives from Israel are preparing to go to the Soviet Union and for a month's time will teach Yiddish to a group of young people who will later become teachers of Yiddish in the Soviet Union. In addition to this, the delegation is hoping to bring back ten Russian Jews to study for two years in Bar Ilan University.

KIRYAT BIALYSTOK PLACES A WREATH OF FLOWERS IN "YAD VASHEM"

On May 2, 1989, an impressive annual memorial took place in "Yad Vashem" in Jerusalem, at the wall of the monument which was erected on the ruins of the Warsaw Ghetto. The Chairman of the Jewish Agency Federation, Simcha Dinitz, spoke there.

The Board of Kiryat Bialystok responded to Yad Vashem's request that they participate in the memorial for the victims of the holocaust, ghettofighters and to place a floral wreath there. The flowers were placed by Michael Flicker, Chairman of the Kiryat Bialystok Board; Mr. Shamir (Shmerkes) and Peretz Bukshtelsky.

After the wreaths were laid by representatives of the Polish cities and towns which were destroyed by the German Nazis during World War II, a memorial service took place in the "Memorial Tent" in the presence of many invited guests from Israel and abroad.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

BIALYSTOKER STIMME

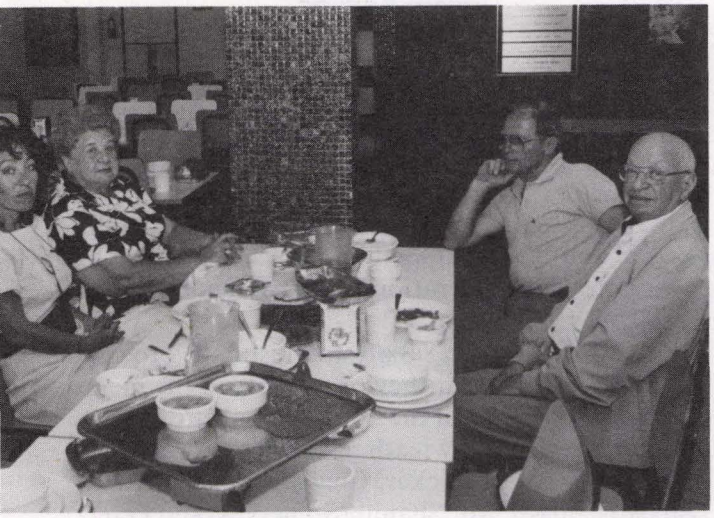
Published by the
BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.
228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK SEPTEMBER, 1989 No. 345

OUR HELP FOR THE ISRAEL ARMY

A visit to Israel is no news. My wife Molly and I have already been there 22 times. But the last visit, from June 6th to June 19th 1989, had a very speical meaning, because the Bialystoker Center had at that time undertaken a special important project in the State of Israel.

Prior to our leaving for Israel, I had been invited to a television studio, which was preparing a "tele-

Molly & Izaak Rybal in Dining Room with the manager of the recreation camp & the representative of the "Friends of the Israel Army."

thon" for the Israel Army. The project consisted of raising money for a rest and recreation camp in Ashkelon for soldiers. The young Israel soldiers go there to rest for a week, and on the weekend their parents come to see them, to spend time with their children before they return to camp to defend our Jewish Fatherland.

When we arrived at the studio, there were already present many representatives of organizations, as well as artists and singers from Israel and America. Each one of them took part in the "telethon," which was shown on cable-television through the country.

• *By IZAAK RYBAL*
Executive Director of the Bialystoker Center and Home in New York

When it was time for my appearance, I informed them that the Bialystoker Center and Grodno friends in New York, contributed 10 thousand dollars for this rest camp. At the same time, my wife and I added 5 thousand dollars for the same project. Immediately afterward I took out both checks, amounting to 15 thousand dollars, and handed them to the leaders of the campaign. My handing over of the two checks was promptly shown on television.

Izaak Rybal & Israeli soldiers at poolside of recreation camp

OUR VISIT TO ASHKELON-ISRAEL

On the second day following our arrival in Tel-Aviv, we received a visit at our hotel from a representative of the "Friends of the Israel Army." She was not alone, but with a chauffeur and a limousine which took us to Ashkelon, to see the rest and recreation camp for the Israel Army.

Upon arriving, we were welcomed by the admin-

A REQUEST TO THE READERS OF THE BIALYSTOKER STIMME

• *Sol Krim*

You will probably ask: What does "dues," or membership payments have to do with the "Bialystoker Stimme." The answer is — very much.

When the "Bialystoker Stimme" was established about 68 years ago, by Mr. David Sohn of blessed memory, it was decided that the dues payment, which was then $5.00 a year, should be earmarked only for the expense of publishing the journal, which appears only twice a year — Rosh Hashana and Passover.

True, everything was cheap then, printing and mailing. But even then the income couldn't cover the expenses. So, most of the members sent as much as they could. I am sure that there are still some Bialystoker around who remember those days.

Today, My Friends, we are in a totally different situation and it is also another "Stimme." Firstly, the journal is now twice as large: the "Stimme" is published in two languages — Yiddish and English; almost every article or event is accompanied by a photograph better to illustrate the article. All these things are extra and that means — a great outlay of money. For instance, every photograph costs an additional $12.00 to print.

I wish to provide you with a number of statistical details about the "Bialystoker Stimme." I am well acquainted with these things because I am the "Guardian of Finances" for the Home and Center.

We publish 3000 to 3400 copies of the "Stimme" semi-annually which means almost 7000 issues a year. Of that 4000 are sent throughout the US, where most of the Bialystok and Grodno landsleit reside.

A large percentage of the members in America pay their membership dues. I must add, that many of them, especially those in distant cities, send more than $25.00 in "dues." Announcements and greetings in the journal bring in an additional sum of money.

If this is so, then what is the problem? The answer is, that the almost 7000 "Stimmes" which we print and mail every year cost us $25,000.00.

"Is it all worthwhile?" I asked Mr. Rybal, after I showed him the figures.

"Of course it is worthwhile!" was his immediate reply without a moment's hesitation. "This is the only path of communication between the Bialystoker Home and Center and the members throughout America and the world. Through the "Stimme" we can illustrate who we are and what we do, not only for the landsleit, but also for Israel and all the Jews," the Executive Director Mr. Rybal, stated.

The "Stimme" serves not only as a physical connection between us, who live in all the corners of the world. It also has psychological value, because it binds us together with importance and pride and we are always ready to help one another.

The increasing prestige, thanks to the "Stimme," costs a great deal of money. We send 2400 issues and at times even more "Stimmes" every year, throughout the world, to countries such as Argentina, Brazil, Mexico, Australia and numerous copies to Israel. Also in every large library in America and Israel one can find the "Bialystoker Stimme." This, however, brings us no financial benefit, only respect.

Dear Friends, we are sure that you will agree with me, that the "Stimme" is truly important and necessary. If you, too, feel that we should continue this tradition, that the "dues" must cover the expenses of our journal, you should all pay your membership dues and —. a little extra, if you can.

For this, I thank you in advance.

BIALYSTOKER STIMME
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

בייגעלייגט אין מיין ביישטייערונג פון .....דאָלאַר פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע", כדי צו העלפן ביים ווייטער
אַרויסגעבן די וויכטיקע אויסגאַבע.

NAME _____

ADDRESS _____

CITY _____ **STATE** _____

IZAAK RYBAL TO BE HONORED AT NCFJE DINNER, DECEMBER 3, 1989

ROSH HASHANAH ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK SEPTEMBER, 1989 No. 345

NATIONAL COMMITTEE FOR FURTHERANCE OF JEWISH EDUCATION

On December 3, 1989, the NCFJE will celebrate its 49th year at its Annual National Awards Dinner at the Sheraton Centre Hotel.

Each year, a prominent individual with a record of outstanding communal service is selected to receive the coveted Humanitarian Award. This year, our committee has unanimously decided to offer this award to Izaak Rybal.

We have recently visited the Bialystoker Home on East Broadway and were amazed at the beautiful facilities and innovative installations and programs for the good and welfare of its senior residents. Mr. Rybal has won our admiration and respect and we believe he deserves to receive this special award.

We are confident that you agree with us and will give your full support to the efforts on behalf of Mr. Rybal.

In conjunction with the dinner, a beautiful journal will be published, with a section dedicated to Mr. Rybal and his record of achievement. You will receive an ad blank inviting you to join with the many friends and admirers in greeting Mr. Rybal with an appropriate ad in this journal.

We look forward to your cooperation in making this Dinner and Journal a fitting tribute to Mr. Rybal's dedicated service and contribution to the Jewish communiy.

With best wishes for a happy and healthy New Year, I remain,

Most sincerely,

Rabbi Jacob J. Hecht
Executive Vice-President